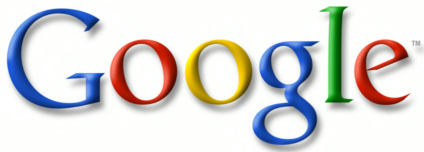
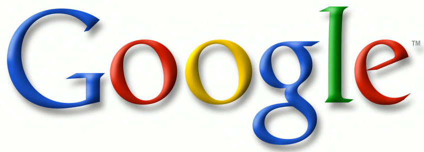

GRONINGANA.

SUPPLEMENT

OP

MOLEMA's Woordenboek der Groningsche Volkstaal

DOOR

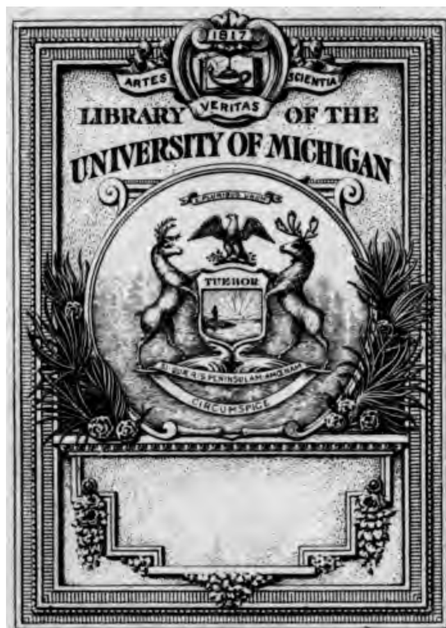
A. A. GANDERHEYDEN,

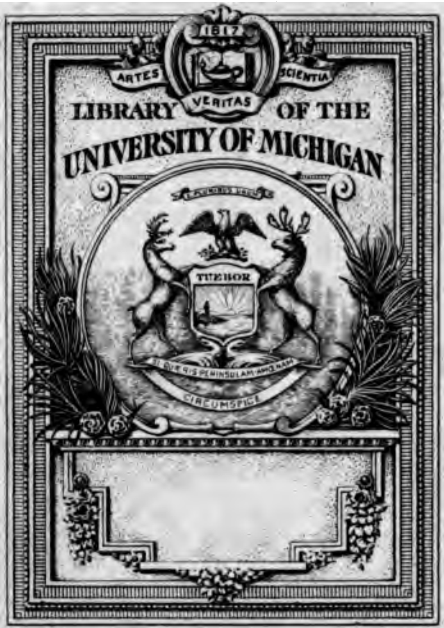
Assistent aan de Universiteitsbibliotheek te Amsterdam.

Min Modersprak, wa klingst du schön,
Wa büst du mi vertrut!
K. GROTH, Quickborn. 16e Aufl. Berl. 1891.

TE WINSUM BIJ J. C. MEKEL 1897.

1817
ARTES
SCIENTIA
LIBRARY
VERITAS
OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

1817
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

GRONINGANA.

Gedrukt bij J. C. Mekel, Winsum.

GRONINGANA.

SUPPLEMENT

OP

H. MOLEMA's Woordenboek der Groningsche Volkstaal

DOOR

A. A. GANDERHEYDEN,

Assistent aan de Universiteitsbibliotheek te Amsterdam.

Min Modersprak, wa klingst du schön,
Wa büst du mi vertrut!

K. GROTH, Quickborn. 16e Aufl. Berl. 1891.

WINSUM. J. C. MEKEL. 1897.

In 1887 verscheen de laatste aflevering van H. MOLEMA's Woordenboek der Groningsche Volkstaal, maar daarmede achtte de volijverige samensteller zijn taak, die langzamerhand zijn levenstaak was geworden, niet afgedaan. Met het verzamelen van nieuwe bouwstoffen bleef hij tot op heden bijna onafgebroken voortgaan. [1] *Zoo is thans een geheel nieuwe bewerking, die het oorspronkelijke werk naar mijn schatting minstens viermaal in omvang zal overtreffen, in handschrift gereedgekomen.*

In 1886 met den schrijver in briefwisseling getreden, waarop spoedig persoonlijke kennismaking volgde, heb ik mij sedert bij voortduring zoeken te beijveren, hem in het bijeenbrengen van bouwstoffen bij te staan. Zelf Groninger van geboorte, meen ik — ofschoon leek op taalkundig gebied — niet geheel zonder succes den arbeid van den heer MOLEMA te hebben gedeeld. Hoewel mijn werk slechts een geringe bijdrage tot het door hem gewrochte vormt, meen ik toch dat de openbaarmaking er van de bezitters van het oorspronkelijke werk zou kunnen gerieven. Het is geheel als Supplement daarop ingericht. De uitgave geschiedt met voorkennis van den hoogbejaarden schrijver [1] *van het Woordenboek, die mij meermalen te kennen gaf, dat vooreerst van een in 't licht verschijnen van* zijn *werk, wegens de hooge kosten die daarmede, bij een onvermijdelijk zeer beperkt debiet, stellig gepaard zouden gaan, geen sprake zal kunnen zijn. Het werk is en blijft echter in goede handen en er bestaat niet de minste vrees, dat het voor de wetenschap zou kunnen verloren gaan.* [2]

Men gelieve in 't oog te houden, dat mijn woordenlijst oorspronkelijk geheel voor eigen gebruik werd aangelegd en daardoor in de

---

[1] De heer MOLEMA overleed — nadat dit voorbericht geschreven was — te Warfum op 27 Maart 1897.

[2] De familie zal het waarschijnlijk aan de bibliotheek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde afstaan.

bewerking kleine onregelmatigheden [3]) *vertoont, die alleen door een omslachtige herziening en gedeeltelijke omwerking hadden kunnen worden weggenomen, doch bij het gebruik weinig zullen hinderen.*

Wat het behouden van „ballast" betreft — men zie hierover het Woordenboek aan 't slot van het Voorbericht — ben ik het volkomen met den schrijver eens. Schreef men alleen voor taalkundigen dan zou misschien veel hebben kunnen wegblijven: nu echter, evenals bij het Woordenboek, ook thans weer gebleken is dat zeer zeker met de belangstelling van leeken en dilettanten rekening moet worden gehouden, nu zal ook datgene, wat anders wellicht overbodig zou geweest zijn, naar de ondervinding geleerd heeft de aantrekkelijkheid van het werk verhoogen, en zal het onheil, dat zou kunnen worden aangericht door wat onjuist of gewaagd mocht blijken, stellig niet al te groot zijn.

Men neme dus mijn werk voor hetgeen het is: een zeer bescheiden hulpmiddel, een „intermediair product", dat door de — doch naar ik vrees nog vèrafzijnde — uitgave van bovengenoemd handschrift overbodig zal worden gemaakt.

Ten slotte mijn dank aan mijn geachten drukker-uitgever, voor zijn activiteit en de buitengewone zorg aan de uitgave besteed.

---

[3]) In de spelling bvb: — Ook zullen er wel woorden door mij zijn opgenomen, die, hoewel ik ze in Nederlandsche woordenboeken niet aantrof, toch Nederlandsch zijn of althans in de spreektaal overal gebruikt worden.

Met „ook bij *v. D.*", „ook *HD.*", enz., achter een Groningsch woord, bedoel ik natuurlijk: het woord in zijn Nederlandsche spelling, de zegswijze in het Duitsch vertaald, enz.

LIJST van enkele in het Woordenboek en hier aangehaalde bronnen. *)

Adelung (J. C.), Grammat.-krit. Wörterbuch der hochdeutschen Mundart. 2e Ausg. Lpz. 1793—1801. 4 Bde.

Bo (L. L. de), Westvlaamsch Idioticon. Brugge 1873. (Heruitgegeven Gent 1892.)

Dale (J. H. v.), Nieuw Woordenboek der Nederlandsche Taal. 3e druk. 's Gravenh. enz. 1884. — **Hetzelfde**, 4e dr., ond. d. titel: Groot Woordenboek d. Ned. Taal. Ibid. 1896 en v.v.

Doornkaat Koolman (J. ten), Wörterbuch der Ostfriesischen Sprache. Norden 1879—'84. 3 Bde.

Herroem (A. E. R.) [pseudon. van **P. J. Harrebomée**], Bacchus in spreekwoordentaal. Gorinch. 1874.

Hettema (Montanus de Haan), Idioticon Frisicum. Leeuw. 1874.

Kate (Lamb. ten), Aenleiding tot de kennisse van het verhevene deel der Nederduitsche Sprake. Amsterd. 1723. 2 dln.

Kero. Interpretatio regul. S. Benedicti (in: **J. Schilter**, Thesaurus etc. — zie onder.)

Kilianus (C.), Etymologicum Teutonicae linguae cet. Cur. G. Hasselto. Traj. Bat. 1777.

Laurman (M. T.), Proeve van kleine taalkundige bijdragen enz. Gron. 1822.

Lennep (J. v.), Zeemans-woordenboek. Amsterd. 1856.

[**Mellema (E. L.)**], Den Schat der Duytscher Tale enz., Rotterd. 1618 en 1630 (ook ond. d. titel: Le grand Dictionaire Francois Flamen, etc.) 2 dln.

[**Meyer (L.)**], Nederlandtsche Woorden-Schat enz. Haerl. 1650. (12e druk. Dordr. 1805.)

Müller (Joh. Cadovius), Memoriale linguae Frisicae. Leer 1875.

Notker, Psalterium Davidicum (in: **J. Schilter**, Thesaurus etc. — zie onder.)

Onnekes (Joh.) i. h. Tijdschrift „Onze Volkstaal" Jrg. I–III. Culemb. 1882–'90.

Outzen (N.), Glossarium der Friesisch. Sprache etc. Kopenh. 1837.

---

*) De in den tekst voldoende duidelijk aangehaalde titels zijn hier niet vermeld.

Palmar (**W. v.**) [pseudon. van **H. Bosman**], De golden kette. Gron. 1875.

Pan (**J.**), Kleine opstellen enz. Haarl. 1862.

Picardt (**Joh.**), Korte beschryvinge van eenige Antiquiteiten enz. Amsterd. 1660. (2e dr. Gron. 1731.)

Reddingius (**W. G.**) i. d. „Groninger Volks-Almanak" voor 1839 en 1840.

Richthofen (**K. v.**), Altfriesisches Wörterbuch. Gött. 1840.

Schelde tot de Weichsel (**Van de**), Nederduitsche dialecten, door J. A. Leopold en L. Leopold. Gron. 1876–'83. 3 dln.

Schilter (**J.**), Thesaurus antiquitatum Teutonicarum. Ulmae 1726–'28. 2 vol.

Schueren (**G. van der**), Teuthonista. Leyden 1804.

Schütze (**J. F.**), Holsteinisches Idiotikon. Hamburg 1800–1806. 4 Thle.

Stürenburg (**C. H.**), Ostfriesisches Wörterbuch. Aurich 1857.

Swaagman (**J. Sonius**) i. d. „Annales Academiae Groninganae" van 1824 25.

Terwey (**T.**), Nederlandsche spraakkunst. 5e dr. Gron. 1884.

Versuch eines bremisch — niedersächsischen Wörterbuchs. Bremen 1767–'71. 6 Bde. (Nieuwe uitg. 1869.)

Wassenbergh (**E.**), Taalk. bijdragen tot den Frieschen tongval. Leeuwarden 1802–1806. 2 dln.

Weiland (**P.**), Nederduitsch Taalkundig Woordenboek. Amsterdam 1799–1811. 11 dln.

Weinhold (**K.**), Altnordisches Leben. Berlin 1856.

Wenig (**Chr.**), Handwörterbuch der deutschen Sprache. 7e Aufl. Köln 1884.

Wiarda (**T. D.**), Altfriesisches Wörterbuch. Aurich 1786.

Winschooten (**Wigardus à**), Seeman. Leiden 1681.

Woeste (**Fr.**), Wörterbuch der Westfälischen Mundart. Norden 1882.

Wolff (**E.**) geb. **Bekker** en **A. Deken**, Historie van Mejuffrouw Sara Burgerhart.

Woordenboek der Nederl. Taal, door M. de Vries en L. A. te Winkel, thans ond. red. v. P. J. Cosijn enz. 's Grav. enz. 1864 en v.v. (Dl. I versch. compl. 1882.)

Verder niet nader aangeduide werken van verschillende schrijvers, verschillende Land- en Stadrechten, verschillende taalkundige tijdschriften, enz.

LIJST van eenige drukfouten, enz. in het Woordenboek.

Het eerste getal duidt de bladzijde aan, het tweede (romeinsche) de kolom en het derde den regel. Aanwijzingen als: 4. 1. 3. 2. *geven te kennen, dat op die plaats de alphabetische volgorde verbroken is en op de aangeduide wijze moet worden hersteld.*

v. b. = van boven, v. o. = van onderen, l. = lees.

Bladzijde:

1	I	4	v. o.:	„zie ald." vervalt.
2	„	22	v. o.:	koehuis l. koehuis of koestal.
„	II	12	v. b.:	3. 1. 6. 2. 4. 5.
3	I	18	v. b.:	„strupfen en" vervalt.
„	II	20	v. b.:	2. 1.
4	I		midd.:	*Nederl.* l. *Nederd.*
„	„	9	v. o.:	vita l. vitae.
6	„	6	v. o.:	*Jes.* l. *Jer.*
7	„	19	v. b.:	zijn bezien hebben l. te bezien staan.
8	II	18	v. b.:	2. 1.
12	I	11	v. b.:	aanloop l. anloop.
„	„	17	v. b.:	2. 3. 1.
13	„	21	v. o.:	abeldoedas l. oabeldoedas.
„	II	15	v. b.:	stije l. sty.
15	„	22	v. b.:	2. 1.
16	I	14	v. b.:	koten l. kooten.
„	II	18	v. o.:	gemak l. gemak en bakwoagen.
20	I	9	v. o.:	batte l. batten.
22	II	13	v. b.:	gluipen l. gloepen.
27	I	4	v. b.:	1980 l. 1880.
„	„	10	v. o.:	benepen l. benopen.
„	II	5	v. b.:	bestoppertje l. verstoppertje.
{ „	„	6	v. o.:	2.
{ 28	I	1	v. b.:	1.
„	„	7	v. o.:	luttêk l. luttik.
29	„		bov.:	3. 1. 2.
„	„	7	v. o.:	null, nodle l. noll, noddle.
„	II	22	v. o.:	buro l. bure.
30	„	14	v. b.:	3. 1. 2.
„	„	18	v. b.:	seigen l. seichen.
31	I	15	v. b.:	beslagen l. beslaan.
„	„	12	v. o.:	34 l. 84.
33	„		ond.:	tine l. thin.
39	„	23	v. o.:	„birsea" vervalt.

39	II	2	v. b.:	Declamara l. Dulcamare.
„	„	4	v. b.:	„Vergel. zuitholt." vervalt.
„	„	6	v. o.:	en het *Nederl.* l. het *Nederl.*
„	„	20	v. o.:	zooveel l. zooveel als.
40	I		midd.:	Plermaul l. Plärrmaul.
„	„		„ :	meerkoot l. meerkoet.
41	I	9	v. b.:	2. 1.
43	II	9	v. o.:	gekremde l. gekromde.
44	I		midd.:	afmissen l. ofmissen.
46	„	22	v. o.:	2. 1.
49	„	14	v. b.:	bulken l. bölken.
52	II	7	v. b.:	**bös** l. **bos.**
56	I	2	v. o.:	8 l. 7.
„	II	2	v. b.:	vroeg l. vroeg (4 uur.)
58	I	5	v. o.:	braien l. brain.
61	II	7	v. o.:	kooiklamp l. hooiklamp.
63	I	3	v. b.:	*Lat.* iltis l. *HD.* Iltis.
„	II	5	v. b.:	ledder l. ladder.
64	I	18	v. b.	moet volgen: Zie ook bijnen.
66: **daklat** enz. vervalt.				
67	II	21	v. o.:	2.
68	I	6	v. b.:	1.
70	„	2	v. o.	moet volgen: Vgl. deel en dellen.
„	II	17	v. b.	„ „ : en del.
72	„		midd.:	debaucheur l. debauchant.
73	I	11	v. b.:	zwichten l. zwichten, zwikken.
76	„		midd.:	cunnis l. cunnus.
86	„		bov.:	**dou** enz. vervalt.
89	„	19	v. o.:	5. l. 2. 3. 4.
93	II	16	v. b.:	l. latifolia.
„	„	21	v. b.:	l. angustifolia.
95	„	6	v. b.:	turrl l. twirl.
„	„	7	v. b.:	swirreln l. sirreln.
„	„	14	v. b.:	ie l. u.
97	I		midd.:	hei'e nog l. hei'e 't nog.
99	II	20	v. b.:	**ijlande** l. **ijlende.**
104	I	8	v. o.:	Fase l. Fase(r).
105	„	14	v. b.:	femmen l. femme.
107	II	19	v. b.:	veste l. voeste.
108	I		midd.:	blatterare l. blaterare.
109	„	6	v. b.:	lappen l. draien.
„	II	11	v. b.:	fièche l. flèche.
113	I	14	v. o.:	gieben l. giebsen.
„	II	15	v. o.:	„Zie: koutong". vervalt.
116	„	20	v. b.:	is l. ie.
117	„	16	v. b.:	2. 1.
127	„	3	v. o.:	winei l. windei.
128	I	9	v. b.:	„en samenhangende" enz. vervalt.
129	„	12	v. b.:	korens l. koorn.
„	„	21	v. b.:	„Vergel. wereld." vervalt.
133	II	12	v. b.:	grashopper l. grasshopper.
134	I	5	v. o.:	„Vergel." enz. vervalt.
137	„	6	v. b.:	bek l. bekkert.

137	I	15	v. o.:	z a n k l. g i e c h ō m.
„	II		bov.:	b e k l. b e k k e r t.
142	I	12	v. b.:	uit l. aan.
149	„	13	v. b.:	uithekkelen l. *Friesch* uith.
153	„	8	v. b.:	*f* en l. *f* of.
„	„	9	v. b.:	*ch* l. *ch* of *s*.
„	„		midd.:	**haltjes** l. **heltjes.**
154	„	3	v. o.:	aan de l. van den.
156	„		bov.:	2. 3. 1.
„	„	14	v. b.:	10 l. 20.
„	„	19	v. b.:	*Oudfr.* l. *Noordfr.*
„	„	9	v. o.:	't volgende art. l. de volgende artt.
„	II	5	v. b.:	Hoker l. Höker.
157	I	16	v. b.:	1 l. 2.
„	„		onder:	*Fr.* l. *Dr.*
„	II	19	v. b.:	*Dr.* l. *Fr.*
158	I	12	v. o.:	„van waterstofgas" vervalt.
„	II	15	v. b.:	*MHD.* l. *MHD.* en *HD.*
159	I	10	v. b.:	hamal l. *OHD.* hamal = hamel, enz.
161	„		midd.:	hockle l. hock.
„	„	15	v. o.:	t i r r e l t o p l. s i r r e l t o p.
162	„	8	v. o.:	shoek l. shock.
163	II	21	v. b.:	yaup l. yawl.
165	I		midd.:	*ZWestel.* l. *Westel.*
168	II	3	v. b.:	4. 1. 2. 3.
„	„	19	v. b.	volgt: Ook bij *v. Dale.*
169	„	22	v. o.:	wat af l. wat een.
170	„	16	v. o.:	h o a s z o k k e n l. h o o s z o k k e n.
171	„	8	v. o.:	**hollersnust** l. **hullersnust**.
173	I	20	v. o.:	m e e s t e r– l. m e s t e r–
„	II	6	v. b.	volgt: Vgl. h o e s w a r m.
178	I	10	v. o.:	Eintrift l. [Ein]trift.
179	II		bov.:	indragen l. indrogen.
181	I	16	v. b.	volgt: Zie e n o m.
182	II	6	v. o.:	k l a n t l. k l o n t.
186	I	6	v. o.:	l u t t ê k l. l u t t i k.
191	„	14	v. o.	volgt: Vgl. k a p p i e.
194	II	11	v. o.:	uilevel l. ulevel.
197	„	14	v. o.:	g o c h o m l. g o g u m en g u c h e l.
198	I	9	v. o.:	**kouter** l. **keuter.**
„	II	16	v. o.:	l. door een onnoozelen enz.
201	I	8	v. b.:	k l u f t b i e r l. k l u c h t b i e r.
„	„	9	v. b.:	d r i n k e l d o o d e l. d r i n k e l d o b b e.
„	„	21	v. o.:	p u i l l. p u i l e n.
206	„	12	v. b.	volgt: Vgl. k l ō n t e n.
208	„	21	v. o.:	**kraak** l. **kroak.**
„	„	17	v. b.	volgt: Zie ook g i l d e.
„	II	17	v. o.:	klied l. kleed.
209	„	26	v. o.	volgt: en h o k s e l s.
211	I	11	v. o.:	knisteren l. knitteren.
„	II	15	v. o.:	„*HD.* knötteln" vervalt.
212	I	20	v. b.:	honden l. handen.
215	II	2	v. o.:	t e b a k l. t e e.

215	II	1	v. o.	volgt: Vgl. tebak.
216	„	6	v. o.:	**halsknoak** l. **halsknook.**
217	I	11	v. b.:	grundbalk l. grondbalk.
„	II	16	v. b.:	„nog in" vervalt.
218	I	3	v. b.:	kond l. kunte.
„	„		midd.:	confucio l. confusio.
„	II	27	v. b.	volgt: Vgl. kouk.
221	I	16	v. o.:	langzinnig l. lankzinnig.
„	II	10	v. b.:	l. Carduus Benedictus.
„	„	14	v. o.:	2 l.
222	I	3	v. b.:	*Oordfr.* l. *Noordfr.*
223	„	8	v. b.:	houhoes l. kouhoes.
„	II		midd.:	l. Lippenschorf.
226	I	7	v. b.:	groon l. groan.
„	II		midd.:	crie l. cry.
227	I		„ :	krims l. krimps.
228	II	18	v. b.:	drinkeldoode l. drinkeldobbe.
229	„	23	v. o.:	croise l. cruse.
231	I	12	v. o.:	testiculie l. testiculi.
233	„	5	v. b.:	couckgrass l. couchgrass.
237	„		bov.:	zuidwestelijk l. noordwestelijk.
„	„	2	v. b.:	*Grootegast*, *Oldekerk*, l. *Grootegast*, *Zuidhorn*, *Oldekerk*.
„	II	14	v. o.:	lanterlu l. lanturlu.
238	I	13	v. b.	volgt: en bij *v. Dale*.
240	II		midd.:	l. glukurrhiza.
243	„	10	v. b.:	boek l. buuk.
„	„	9	v. o.:	l. effenpraten, zoolang enz.
244	I	23	v. b.:	2. 3. 1.
245	„	18	v. o.:	onderleggers l. onderlegers.
248	II	13	v. b.:	drinkeldoode l. drinkeldobbe.
250	I	16	v. b.:	**losnaien** l. **lösnaien.**
251	„	16	v. o.:	jen l. groetjen.
260	„	20	v. o.:	*Cambr.* l. *Cimbr.*
261	II	3	v. b.:	klop l. klap.
„	„	6	v. o.:	*Jes.* l. *Jer.*
263	I	14	v. o.:	emmelt l. emmet.
„	„	12	v. o.:	Amese l. Ameise.
264	II	20	v. b.:	„zie ald." vervalt.
„	„	25	v. o.:	„van mis" enz. vervalt.
266	I	23	v. b.:	moudwillig l. moudwillens.
267	II	7	v. o.:	fommeln l. *v. Dale*.
268	I	12	v. b.:	muien l. muite.
269	„	14	v. o.:	-gouw l. -gauw.
270	„	20	v. o.:	houdje l. hondje.
271	„	24	v. o.:	biefonius l. bufonius.
„	„	17	v. o.:	*Hron.* l. *Gron.*
275	„	4	v. b.:	boerewarken l. boerwarken.
„	II	16	v. o.:	narring l. narrig.
279	I	8	v. b.:	zoi l. zaai.
„	„	9	v. o.:	futuare l. futuere.
„	II	7	v. b.:	2. 1.
280	I	15	v. b.:	nifle l. nifles.

	id.		:	„stelen” vervalt.
281	II	5	v. b.:	kluft l. klucht.
284	I	18	v. o.	volgt: en nusten 2.
285	„	6	v. o.:	„en: krös” vervålt.
286	„	13	v. b.:	schudelketel l. schuddelketel.
287	„	15	v. o.:	*NBran.* l. *NBrab.*
	id.		:	oat l. oat(s).
289	„		ond.:	ausharen l. aushaaren.
290	„	12	v. b.:	fracticat l. fruticat.
„	„	12	v. o.:	outrite l. outride.
292	„	8	v. b.	volgt: Vgl. tied.
„	„	10	v. b.	„ : Vgl. tien.
294	„	10	v. b.:	**ofschoi** l. **ofschol.**
295	„	5	v. b.:	ofblouen l. ofblauen.
„	II	15	v. o.:	jà l. jà?
298	„		midd.:	nuigen l. nuigelkopke.
300	I	9	v. b.:	provinciele l. provinciale.
301	„	5	v. b.:	emroamen l. omroamen.
„	„	6	v. b.:	afgeval l. afval.
„	„	12	v. b.:	**omroak** l. **omròàk.**
„	„	13	v. o.:	bekommern l. beslommern.
302	„	7	v. b.:	omtrent l. omtrènt.
„	„	8	v. b.:	omtrent l. òmtrent.
„	II	14	v. b.:	verzwindelen l. verzwinden.
304	I	16	v. b.:	geen l. „niet” of „geen.”
308	II	8	v. o.:	*Nederl.* l. *Nederl.* (veroud.)
312	I	19	v. b.:	opkröllen l. omkröllen.
315	II	9	v. o.:	haussien l. housien.
317	I	20	v. b.:	poltrig l. paltrig.
318	„	20	v. o.:	**panlat** enz. vervalt.
320	„	22	v. o.:	*Lat.* enz. vervalt.
„	II	2	v. b.:	Meer = rettig l. Meerrettig.
322	„	2	v. o.:	*Middelk.* l. *Middeln.*
324	I	16	v. b.:	peck l. peg.
325	„	20	v. b.:	pips l. pip.
„	„	21	v. b.:	pipita l. pituita.
328	„	16	v. b.:	**plougbooms** l. **plougboom.**
331	„	14	v. o.:	l. balken of hefboomen.
332	„	23	v. o.:	plonten l. plonzen.
„	„	19	v. o.:	polstok l. polsstok.
333	II	10	v. b.:	l. pootscheling.
334	I	13	v. b.:	Zie l. Ook.
„	II	10	v. b.:	’n pōtje l. ’t pōtje.
335	„	16	v. b.:	pre l. pré.
336	I	14	v. b.:	neer te bieden l. meer bieden.
339	„	24	v. o.:	raaigras l. raygras.
„	„	17	v. o.:	rai l. ivraie.
„	„	14	v. o.	volgt: Zie *v. Dale.*
„	II	4	v. o.:	touwter l. touter.
340	„	8	v. o.:	*Westf.* l. *Westf. HD.*
342	I	11	v. o.:	panlat l. daklat en panlat.
„	II	13	v. b.:	rören l. röhren.
343	I	8	v. o.:	reeden l. redden.

348	II	11	v. o.	volgt: en ril bij *v. Dale.*
350	I	22	v. o.:	l a t l. r e e p l a t.
356	„	14	v. o.:	*Eng.* to rop enz. vervalt.
„	II:			**rötskap** l. **rötstáp.**
357	„	6	v. o.	volgt: en r o e t.
358	„	7	v. b.:	rusk l. rush.
	id.		:	Rusche l. Rusch.
359	I	4	v. b.:	ruiterzalf l. ruiterszalf.
360	„	21	v. b.:	samt l. sammt.
361	„	19	v. o.:	scep l. chest.
„	„	17	v. o.:	scaptrum l. scaphium.
„	„	2	v. o.:	rateleu l. ratelen.
„	II	15	v. b.:	„sharn" vervalt.
„	„	5	v. o.	volgt: en s c h a u e n.
„	„	4	v. o.:	s c h o u l. s c h a u e n.
362	„	10	v. b.:	2. 1.
366	I	24	v. o.:	hoofd l. hoofd zit.
„	„	20	v. o.:	wordt l. verstond, wordt.
„	„	18	v. o.:	schelfachtige l. schelferachtige.
368	„	3	v. o.:	schuiven l. schaven.
369	„		midd.:	schaimen l. schuimen.
„	„	14	v. o.:	*HO.* l. *HD.*
370	„	4	v. b.:	Schulz l. Schulze.
„	II		midd.:	l. schören *HD.* schoren.
373	I	12	v. b.:	of l. op.
374	„	15	v. o.:	scutala l. scutella.
„	„	6	v. o.:	aanricht l. aanrecht.
375	„	8	v. b.:	s c h i l l. s c h i l t v u u r.
376	„	2	v. o.:	*Sans.* l. *Saks.*
377	„	4	v. b.:	mijmeren l. = *Lat.* simulare = veinzen, verzinnen; enz.
378	„	9	v. b.:	het l. heet.
„	„	21	v. b.:	„*Overijs.*" l. „*Overijs.* enz."
379	„	16	v. b.:	gebruik l. gebruik hadden, enz.
„	II	18	v. b.:	ww. l. van.
380	I	16	v. b.:	Schlei l. Schleie.
„	„	24	v. o.:	Prumus l. Prunus.
381	II	25	v. o.:	meesgreep l. misgreep.
382	„	4	v. b.:	zouten l. gezouten.
383	I	23	v. o.:	s l o e k s c h o o v e n l. s l o e k e n.
384	II		midd.:	„*Eng.* sleeve" vervalt.
385	I	13	v. b.:	s m i e c h e l l. s m i e c h e l n.
„	„	16	v. b.:	smen l. smew.
386	„	14	v. o.	vervalt.
„	„		ond.:	s c h e u v e l s l. s c h e u v e l.
„	II	7	v. b.	volgt: Vgl. ook *HD.* schmiegen.
„	„	22	v. o.:	veiligheid l. vuiligheid.
387	I	17	v. o.:	muisen l. muizen.
„	II	18	v. o.	volgt: = *HD.* schneidig.
389	„	12	v. o.:	ketsen l. kitsen.
392	I	16	v. o.	volgt: = sukkelen.
„	„	2	v. o.:	ander l. ander de.
393	II	19	v. o.:	of spandeeren.

395 I 13 v. b.: spiat l. spint.
398 „ 15 v. b. volgt: = pröteln.
„ „ 11 v. o.: **sprüten** l. **spruten.**
„ „ 10 v. o.: sprüt l. sprut.
399 II 13 v. b.: **stamboonen** l. **stamgond.**
400 I 13 v. o.: geld l. geld niet.
„ II 2 v. b.: steek l. steken.
401 I 3 v. b.: stadfastly l. steadfastly.
„ „ ond.: 1 l. 2.
402 II 13 v. b.: ook Stäuber.
405: **stoantjes** l. **stoantjed.**
„ II 14 v. o.: **stoarig** l. **stoarêg.**
id. : stoadig l. stoadêg.
406 „ 19 v. b.: „sture" vervalt.
407 I 16 v. o.: nust l. nusten.
„ „ onder: l. vroegere guldenstukken.
410 II 9 v. b.: l. **strikbijntjen.**
„ „ 17 v. b.: strikken l. stricken.
„ „ 20 v. o.: 2. 1.
411 „ 4 v. o.: *HD.* l. *HD.* (gewest., veroud.)
414 „ 11 v. b.: epil. l. epilepsie.
„ „ 7 v. o.: switch; l. swithe,
id. : excentriek l. verouderd.
415 „ 13 v. b.: tot de genomineerden behooren l. de voordracht opmaken.
„ „ 17 v. o.: **tandjen** enz. vervalt.
416 I 22 v. o.: dadde l. daddy.
417 „ 15 v. b.: goar l. heer.
„ II 19 v. b.: tekst 1 l. teks.
420 I ond.: *keuchies* (= biggen).
425 „ 10 v. b.: aftronen l. aftroonen.
„ II 17 v. o.: deze zin vervalt.
„ „ 3 v. o.: „over den strik" vervalt.
„ „ onder volgt: Vgl. stik **1.**
427 „ 13 v. b.: bongelen l. bungelen.
„ „ 13 v. o. moet volgen: (vgl. aske).
431 I 10 v. o.: deze zin vervalt.
„ II 7 v. o.: 2. 3. 1.
433 I 12 v. o.: auturen l anturen.
436 „ 22 v. o.: gebroeken l. gebruiken.
„ II 13 v. b.: zemelaarster l. femelaarster.
439 I 16 v. b.: hondjeballen l. houdjeballen
441 „ 10 v. b.: u l. ie.
442 „ 21 v. b.: 3. l. 2
„ II 8 v. o.: *Japik* l. *Japiks.*
444 I 6 v. b.: büten l. buten.
448 „ 11 v. o.: 3. l. 2.
„ II 16 v. b.: 3 l. 2.
449 I: **verrekt** hoort op bldz. 448
450 II 10 v. o.: 2. 3. 1
452 I 24 v. o.: **zijn** l. **zin.**
„ „ 9 v. o.: l. te kennen.
453 II: **vieschaft** hoort op bldz. 454.

454 II 19 v. o.: 2. 1.
„ „ 18 v. o.: gekitst l. geketst
455 „ 16 v. b.: buikmaag l. boekpens.
456 I 10 v. b.: bruinsteenen l. bruine steenen.
457 „ midd.: vokvee l. fokvee
„ „ 24 v. o.: fasel l Fasel = broedsel, ras.
„ II 11 v. b.: licht l. voelsel.
„ „ 16 v. b.: 4. l. 2. 3.
459 I 3 v. o.: botter l. boter.
461 „ 26 v. o.: 2 3. 1.
„ II 16 v. b.: 3 1.
462 I midd.: **fröms** enz. vervalt.
„ „ 21 v. o.: 2. 3. 4.' 1.
463 II 5 v. b.: 2. 1.
464 I 8 v. o.: of maïs.
„ II 21 v. b.: wagge l wag = waggelen, enz.
465 I 8 v. b.: Wams l. Wamms
„ „ midd.: wamsen l. wammsen
467 „ 5 v. o.: Witwer l. Wittwer.
468 „ 4 v. b.: meepzennest l. weepzennest
469 II 24 v. o.: walzen l. wälzen
470 „ 24 v. o.: godskoren l. godsterwereld.
472 I 13 v. o.: wallen l. walen
„ II 7 v. b.: 2. 3. 4 1.
473 „ 3 v. b.: 2. 1. 3 5 4.
474 „ 3 v. b.: laadband l. laatband.
475 I: **wintergras** tot en met **wipangel** hoort op bldz. 474
477 „ 4 v. b.: *Piccardt* l. *Picardt.*
„ II: **woateremmers** moet hooger staan.
478 I 23 v. o.: Wulf l. Wolf
479 „ 11 v. b.: lat l. reeplat.
482 „ 7 v. o.: 2. 3 1.
484 „ 13 v. b.: *Nederl.* zuimen, enz.
486 „ 6 v. o.: dei l deider
490 „ 25 v. b.: 2. 1.
„ „ midd.: zoowat l. zóówat.
„ „ 16 v. o.: = het volgende l. = **zultje.**
„ „ 12 v. o.: enz. l. onz.
491 „ 23 v. b.: stroken l. strooken
492 II midd.: zeissen l zeisen.
493 I 10 v. b.: sword l. sward
494 II 7 v. b.: *Grijsk.* l. *Grijpsk.*
495 I: **aigen** tot en met **aigenklouk** vervallen
496 „ 18 v. b.: 2 1.
497 „ 4 v. o. enz: 3. 5. 6. 1. 2. 4.
498: **ansteken** enz. vervalt.
„ II 11 v. b.: zitten l. an.
„ „ 14 v. o.: *HD.* l. *HD.* (gewest.)
500 I ond.: bedoeven l. bedoven.
501 „ 17 v. o.: bewald l. bewalmd.
503 II 9 v. b.: stoantjen l. stoantjed.
„ „ 10 v. b.: stoantjes vervalt.
„ „ 12. v. o.: *HD.* l. *MHD.*

504	I	24	v. o.:	bikbeeren l. bikberen.
„	„	13	v. o.:	l. Van 't *HD.* (ook *Ned.*): Blei?
„	„	11	v. o.:	zig l. zich.
505	„		midd.:	möllen l. markte.
„	II	14	v. b.:	moeten l. mouten.
506	„	21	v. b.:	2. 1.
507	I	17	v. b.	vervalt.
509	„	14	v. o.:	5. 1. 2. 3. 4.
510	II	14	v. b.:	2. 1.
514	„		bov.:	Theriacca l. Theriaca.
id.			:	*Germ.* enz. hoort bij de aanhaling uit ***Kil.*** op bl. 88.
516	„	12	v. b.:	2. 1.
517	I	12	v. b.:	2. 3. 1.
„	II	11	v. b.:	enz. Vergel. l. onz. Evenzoo ook wel:
518	„	16	v. o.:	2. 1.
521	I	16	v. o.:	zoo l. zie.
„	II	15	v. b.:	goud enz. hoort bij 't volgende artikel.
524	I	21	v. o.:	2. 1.
526	II	10	v. o.	volgt: Vgl. huuswarm.
527	I	22	v. o.:	5. 1. 2. 3. 4.
528	II		midd.:	oukster l. oakster.
„	„	5	v. o.:	zeeuwen l. Zeeuwen.
530	„		bov.:	wief l. wark.
531	„	27	v. o.:	3. 4. 5. 6. 1. 2.
„	„	10	v. o.:	rief l. rieve.
533	„		midd.:	flicker l. Flitter.
535	ond. en 536		bov.:	2. 1.
536	II	1	v. b.	vervalt.
„	„	20	v. b.:	toart l. taart bij *v. Dale.*
537	I	14	v. b.:	kriioulig l. krieoulig.
„	„	20	v. o.:	2. 1.
538	II	23	v. o.:	2. 1.
„	„	17	v. o.:	gasten l. gast.
„	„	13	v. o.:	***Deensch*** giere beet.
539	„	6	v. o.	volgt: Vgl. linze bij *v. Dale.*
540	I	14	v. b.	vervalt.
„	„	16	v. o.:	moorke l. driemoorken.
541	„	11	v. b.:	l. leeffebrieje.
543	„	8	v. b.:	wisse l. wis.
„	II	11	v. o.:	biergras l. biesgras.
544	I	11	v. b.:	nev. l. nw.
„	II	18	v. b.:	rief l. rieve.
„	„	6	v. o.:	Zie l. Ook.
545	„	14	v. o.:	2. 1.
546	I	26	v. b.:	2. 1.
„	„	4	v. o.:	2. 1.
„	II		bov.:	nō l. no en nau.
„	„	5	v. b.:	drinkeldoode l. drinkeldobbe.
547	I	8	v. b.:	„Vergel." enz. vervalt.
„	II	8	v. o.:	**ofbörzen** l. **ofbörsen.**
id.			:	börzen l. börsen.
549	I		midd.:	l. onderstboven of op zij.
„	II	19	v. o.:	2. 1.

551	I	3	v. b.: 2. 1.
552	II	15	v. o.: de l. pour.
553	I	20	v. b.: pusseln l. päscheln.
555	II:		**potverteeren** l. **potverteren** en zoo ook „potvertering" enz.
556	I	18	v. b.: pröttels l. prötels.
557	II	18	v. o.: racimo l. razimo.
558	I	2	v. b.: krodde l. krödde (bl. 537.)
„	II	16	v. b.: ruden l. ruiden.
559	„	18	v. b.: runnen l. runne.
„	„	20	v. b.: ruske l. rushe.
560	I	17	v. b.: waterlus l. waterlisch.
„	„	25	v. o.: scharmant l. charmant.
563	„	21	v. b.: 2. 3. 1.
„	II	19	v. o.: scheuvels l. scheuvel.
566	„	20	v. o.: **staerêg** l. **stoarêg.**
567	I	2	v. b. vervalt.
„	„	6	v. o. vervalt.
„	II	23	v. b.: = enz. l. = uiteren.
„	„	6	v. o.: weg l. weggesneden.
569	I	17	v. b.: 3. 4. 1. 2.
„	„	15	v. o. volgt: Zie tiedig (bl. 420.)
571	„	20	v. b.: krodde l. krödde (bl. 537.)
572	„	7	v. o.: wegkomt l. vandaankomt.
„	II	11	v. o.: drinkeldoode l. drinkeldobbe.
573	I	18	v. o.: zie l. vgl.
„	„	10	v. o.: drinkeldoode l. drinkeldobbe.
„	„	6	v. o. en II bov.: 3. 2. 1.
574	„	19	v. o. vervalt.
575	II	25	en 18 v. o.: frenzen l. frensen.
578	I	16	v. o. vervalt.
579	„	14	v. b.: l. **wildeboudel.**
„	„	22	v. b. vervalt.
„	„	2	v. o. en II 2 v. b.: l. drinkeldobbe.
580	„		midd.: ald. l. *v. Dale.*
„	II	20	v. b. vervalt.
581	I		bov.: viefschaft l. vieschaft.
„	„	11	v. b. vervalt.
„	„	13	v. b.: **ijmelscheet** is een afzond. art., waarop volgen moet: zie tijmelscheet.
„	„	4	v. o.: de l. dee.
„	II	22	v. o.: l. mand te nemen, enz.
582	„	10	v. b.: zoadsoam l. zoadzoam.
583	„	9	v. b.: 3. 2. 1.

Herhaaldelijk zijn in den tekst van het Woordenboek niet als zoodanig aangeduide — soms zelfs verhollandschte — Groningsche woorden en uitdrukkingen gebruikt, bvb. „toehouden" voor touhollen (= zich bevinden), „zoo of zoo" voor zóó of zóó (= bijna), enz. enz. Het scheen niet noodig die aan te wijzen, daar ze op hun plaats in het alphabet voorkomen.

Enkele in het Woordenboek en hier gebruikte afkortingen.

---

aant. = aanteekening(en).
ald. = aldaar.
alliter. = alliteratie.
Altfr. L. R. = *Altfriesisches Landrecht.*
Ang. (bij *Kil.*) = *Engelsch.*
Arnsb. = *Arnsberg.*
AS. = *Angelsaksisch.*
bet. = beteekenis.
Bild. = *Bilderdijk.*
bl. of bldz. = bladzijde.
Butjad. = *Butjadingen.*
bv. = bijvoorbeeld.
bvnw. = bijvoegelijk naamwoord.
causat. = causatief.
Celt. = *Keltisch.*
Cimbr. (bij *Kil.*) = *Kimbrisch.*
collect. = collectief.
correlat. = correlatief.
Dath. Ps. = *P. Dathenus' „Psalmen."*
Dithm. = *Dithmarschen.*
Dr. = *Drentsch.*
Drib. = *Driburg.*
Dr. Landr. = *Drentsch Landrecht.*
Duursw. = *Duurswold.*
Eiderst. = *Eiderstedtisch.*
eld. = elders.
factit. = factitief.
Fland. (bij *Kil.*) = *Vlaamsch.*
Fra. = *Fransch.*
Freist. = *Freistadt.*
freq. = frequentatief.
Fris. (bij *Kil.*) = *Friesch.*
Gal. (bij *Kil.*) = *Fransch.*
gem. = gemeenzaam.
Germ. (bij *Kil.*) = *Duitsch.*
gew. = gewestelijk.
Golden Kette = *W. v. Palmar, enz.* (zie: Bronnen.)
Goth. = *Gothisch.*
Gr. Wbk. = *Woordenb. der Ned. Taal* (zie: Bronnen.)
Grijpsk. = *Grijpskerk.*
Gijsb. Jap. = *Gijsbert Japiks.*
Harreb. = *P. J. Harrebomée's „Spreekwoordenboek."*
HD. = *Hoogduitsch.*

Hebr. = *Hebreeuwsch.*
Helgol. = *Helgoland.*
Hess. = *Hessisch.*
Hfft. = *J. H. Hoeufft.*
Holl. (bij *Kil.*) = *Nederlandsch.*
Holst. = *Holsteinsch.*
Holst. Idiot. = *J. F. Schütze*, *enz.* (zie: Bronnen.)
Hoogel. = *Hoogeland.*
intens. = intensief.
iterat. = iteratief.
i. v. = in voce.
Jeverl. = *Jeverlandsch.*
Jutl. = *Jutlandsch.*
Kil. = *Kilianus* (zie: Bronnen.)
klemt. = klemtoon.
Landr. = *Landrecht.*
Langew. = *Langewold.*
Lat. = *Latijn.*
Laurm. = *M. T. Laurman*, *enz.* (zie: Bronnen.)
Lengef. = *Lengefeld.*
Lipsl. = *Lipsland (Lippe.)*
MHD. = *Middelhoogduitsch.*
Midd. Lat. = *Middel-Latijn.*
MNederd. = *Middelnederduitsch.*
MNederl. = *Middelnederlandsch.*
mv. = meervoud.
Ned. = *Nederlandsch.*
Ned.-Bet. = *Neder-Betuwsch.*
Nederd: = *Nederduitsch.*
Neders. = *Nedersaksisch.*
Neders. Wbk. = *Versuch*, *enz.* (zie: Bronnen.
nl. = namelijk.
Noordfr. = *Noordfriesch.*
o. a. = onder andere(n).
ODr. = *Ouddrentsch.*
OFrank. = *Oudfrankisch.*
OGerm. (bij *Kil.*) = *Oudduitsch.*
OHD. = *Oudhoogduitsch.*
Old. = *Oldambt.*
Old. Landr. = *Oldambtster Landrecht.*
Ommel. = *Ommelanden.*
Ommel. Landr. = *Ommelander Landrecht.*
onp. = onpersoonlijk.
Oostfr. = *Oostfriesch.*
Opperd. = *Opperduitsch.*
Osnabr. = *Osnabrück.*
Oudfr. = *Oudfriesch.*
Oudn. = *Oudnoorsch.*
Ouds. = *Oudsaksisch.*
oudt. = oudtijds.
Over-Bet. = *Over-Betuwsch*
parag. = paragogisch.
p. m. = plusminus.

proth. = prothetisch.
R. Bijenkorf = *de „Bijenkorf" van Phil. v. Marnix* (1e uitg. 1569.)
Recklingh. = *Recklinghausen.*
redupl. = reduplicatie.
reflex. = reflexief.
Sara Burgerh., zie *E. Wolff, enz.* (Bronnen.)
Saterl. = *Saterlandsch.*
Sax. (bij *Kil.*) = *Saksisch.*
Sic. (bij *Kil.*) = *Sicambrisch.*
Siegerl. = *Siegerlandsch (Siegen.)*
Sp. = *Spaansch.*
Sprott. = *Sprottau.*
sprw. = spreekwoord.
StadGr. = *Stad-Groningsch.*
Stad(s)fr. = *Stad(s)friesch.*
S. tot de W. (Van de) = *Van de Schelde tot de Weichsel, enz.* (zie: Bronnen.)
Strel. = *Strelitz.*
Stürnb. = *C. H. Stürenburg, enz.* (zie: Bronnen.)
Swaagm. = *J. S. Swaagman, enz.* (zie: Bronnen.)
tautol. = tautologie.
Teuthon. = *G. v. d. Schueren, enz.* (zie: Bronnen.)
Thür. = *Thüringsch.*
v. D. = *van Dale* (zie: Bronnen.)
Veenkol. = *Veenkoloniën.*
vet. (bij *Kil.*) = verouderd.
vgl. = vergelijk.
v. Hasselt, zie *Kilianus* (Bronnen.)
vnw. = voornaamwoord.
Vredew. = *Vredewold.*
Wang. = *Wangeroog.*
Weil. = *P. Weiland, enz.* (zie: Bronnen.)
Wend. = *Wendisch.*
Westf. = *Westfaalsch.*
Westl. Idiot. = *L. L. de Bo, enz.* (zie: Bronnen.)
Wkw. = *Westerkwartier.*
WW. = *Westerwolde.*
ww. = werkwoord.
ZBev. = *Zuid-Beveland.*
zegsw. = zegswijze.
znw. = zelfstandig naamwoord.
z. o. = zie ook.
Zuidfr. = *Zuidfriesch.*
Zuidn. = *Zuidnederlandsch.*
Zw. = *Zweedsch.*

Enkele aanwijzingen bij het gebruik van MOLEMA'S Woordenboek.

Uitdrukkingen voor **klap, klappen krijgen,** enz. zijn te vinden op bldz. 13 I (vergel. 65 II onder en 238 I midden.)

It. voor **dronken,** enz. op bldz. 80 I.

It. voor **de school verzuimen** op bldz. 326 II en 553 II onder.

Namen van **aardappelsoorten** op bldz. 100 I.

Basterdvloeken op bldz. 130 I.

Bijnamen van de bewoners van sommige plaatsen en streken op bldz. 268 II en 543 I onder.

Plaatsnamen op bldz. 85 I.

Vergelijkingen op bldz. 165–167 en 527 I onder.

Verkleinwoorden op bldz. 135 II en 184 II (vergel. 183 II.)

Brief van prof. Beekering Vinckers op bldz. 155.

WOORDENLIJST.

Alles wat met een * is gemerkt slaat op het Woordenboek.

Verwijzingen naar zulke woorden *hier* zijn g e s p a t i e e r d gedrukt.

Bij woorden uit het Naschrift (bldz. 494 en verv.) van MOLEMA is meestal de bladzijde vermeld: zoo niet dan blijkt vanzelf dat men ze dáár zoeken moet als men ze in het Woordenboek niet vindt.

De o a klinkt ongeveer als de **a** in 't *Engelsche* **water**, de a o alsof hij een *Nederlandsche* klank was. — De ö als de **eu** in 't *Fransche* **peur**: hij is kort als hij de volkomen **o** (soms ook de onvolkomen **e**) vervangt (z ö m e r = zomer, g r ö n d e l = grendel) en lang als hij de plaats van de onvolkomen **o** (of **u**) inneemt (z ö r g = zorg, t ö r f = turf.) — De ō nog doffer dan de **o** in 't *Nederl.* **stom**: deze klank is zooveel mogelijk overal aangeduid waar dat noodig scheen.

A

***a** (bladz. 494): het gebruik van deze letter inplaats van *e* blijft in *Overijsel* ook den zeer beschaafden vaak levenslang bij, maar de *a* klinkt daar nooit als *aa*, gelijk in sommige streken van onze provincie. Omgekeerd wordt in *Overijsel* de *a* vaak tot eene eenigszins gerekte *e*, bvb. in *wérm* = warm, enz. Nog valt op te merken, dat, terwijl men menigmaal staark hoort voor: stark, en waarm voor: warm, enz., het omgekeerde plaats heeft bij start (steert) = staart, en Marten (Meerten) = Maarten.

Ook het *Duitsch* heeft soms *a* in dezelfde woorden als het *Groningsch*, doch in andere gaat die letter in *i* over, of de *e* blijft, als in 't *Nederlandsch:*

Groningsch:	*Nederlandsch:*	*Duitsch:*
stark	sterk	st*a*rk
klap	klep	Kl*a*ppe
varf	verf	F*a*rbe
kaspel	kerspel	K*i*rchspiel
bark	berk	B*i*rke
kars	kers	K*i*rsche
trachter	trechter	Tr*i*chter
barg	berg	B*e*rg
harst	herfst	H*e*rbst
starven	sterven	st*e*rben

***abbabbel**, zie ook ***labbabbel**.

***abbelijern**, vergel.: annemen.

***aber!** of ***oaber!** = ***ondertusken!** = ik weet wel beter! 'k geloof het nog niet! — 't Eerste meestal voorafgegaan door ja (uitgesproken jah), 't laatste door ja, moar, nou ja moar. Ook elders hoort men deze uitroepen, evenals de ook hier in dezelfde beteekenis gebruikte zegswijze: ja, onder de bedrijven!

achtentwintig, zie ***klop.**

***achter**, ook: achter de veeren, „achter de vodden" ook elders. Zie ook **achteranzitten.**

achteranloopen, zie ***noaloopen.**

achteranzitten, evenals „d'r achter heer zitten," zie ***heer**, in de beteekenis van: onderzoeken, werk van iets maken. Zie bij *v. Dale:* achterheenzitten. Ook: d'r achter tou zitten.

***achterbinde:** denk bij de opgegeven woorden aan het *HD.*

***achterdocht**, vgl.: omdenken.

achterende, zie ***binhoes** en ***dom** 2.

***achterlastig:** „achterlast" ook bij *v. Dale.*

achterleggers, zie **damleggers.**

***achtig:** vergel. „achtig" 1, bij *v. Dale.*

***achtkant:** omtrent den „Achtk.boer" vergelijke men den *Gron. Studentenalmanak*, 1888, bladz. 86.

***afstruiver:** het *HD.* „strupfen" is gewestelijk. Zie het *Wörterbuch* van *J. C. Adelung.*

***aiberbloum**, zie ook ***kiewietsbloumen.**

***aid**, zie ook ***kettenaid.**

aid, zie ***altied** (bladz. 496), zoo ook **haid** voor hailtied of „hijltied" en **aink** voor aigentliek of ijgentliek.

***ainlieks** of ***ijnlieks** (bldz. 495 en 581), ook **aigentliek** of **aindelk**, vaak samengetrokken tot **aink, ijnk** of **enk.**

***ais**, *HD.* aisch = leelijk, verschrikkelijk, slecht.

ak = as'k = als ik; ook *Geld.;* vergel. ***da 'k.**

***akkedijern** (bl. 495), vgl. het meer algemeene „harmonieeren."

***al** = wel, ook in uitdrukkingen

als: 't is al wàt beter, 't gijt al zoo goud van doage, bvb. van zieken gebezigd (de beteekenis op bldz. 4 is eenigszins anders); 't is ál roar = 't is wel zonderling (meestal ongunstig); het *Nederl.* heeft in de gemeenzame spreektaal: al zoo lief = wel zoo lief of liever. Vergel. ***bedel** en **doagen**. Met de zegsw. op bldz. 5, I boven, komt ook overeen: ien alle stukken = geheel aan stukken.

al als voegwoord = als: al goan 'k noar hoes = als ik naar huis ga; in 't *Nederl.* komt hiermede eenigszins overeen de zeer bijzondere beteekenis van „al" = zelfs indien; synoniem zijn ***as** en ***of** (zie de aanteek. op die woorden.)

alderdeegs, zie ***allerdeegs.**

***allé**, vergel. ***alla.**

alleer of **aleer** = vroeger of voorheen, letterlijk = weleer; de samenstelling **aleerjoaren** beteekent: in vroegere jaren, en is eigenlijk pleonastisch, in 't *Nederl.* nog overgebleven in: vóór en aleer.

allerijvigst, zie ***allerjouelk.**

***alliekeveul:** *HD.* gleichviel.

***alschoon** (bl. 496), ook bij *v. Dale.*

alsen, zie: datten.

***alsgeval**, zie ook: geval.

als te voor: al te, zie ***veulste;** beide ook elders.

altieden = altijd; gevormd als ***hijltieden.**

altmoal = allemaal (al te maal), alles, allen.

***alwoar!** vergel. ***awoar** (ook de aanteek.)

***an** (bldz. 496) vgl. ***bakkeran;** vgl. verder ***om-an** (bl. 297) en ***om en an** (bldz. 549), alsmede „aankunnen" bij *v. Dale.* Zie ook: **an-tou** en ***vört.** — Ook = 't *Nedérl.* „in", bvb. in: 'k heb d'r gijn oarighaid (of zin) an, doar hei' geliek an (en omgekeerd: in de proat hollen); zoo ook in: zok tegenanzetten, *Nederl.* zich tegeninzetten = van zich zetten of zich er overheenzetten, vgl. ***ofstellen** (bl. 548.) Zie voorts: an wezen en: op zitten, alsmede ***angoan** (ook de aanteek.)

***anbeteren**, meestal in de uitdrukking: mooi anbeteren. Ook bij *v. Dale:* aanbeteren.

anbóden, in de uitdrukking: 't wordt ijn nijt ijder dag anbóden; vergel. ***toulangen.**

***anbrengen**, ook = opleiden, africhten, geschiktmaken, bvb. een jong dienstmeisje; ook *Nederl.*, vergel. opbrengen.

***ander**, ook in: van 't ijn in 't ander, *Nederl.*: van 't eene op 't andere. Zie ook: ***nander** (ook de aanteek.) en: ijn.

***andermans**, ook bij *v. D.;* de eerstgenoemde zegswijze reeds bij *Shakspeare* (1596) en ook *HD.*, alsmede bij *v. D.* sub „voet."

***andersom** is *Nederlandsch.*

anderswat of **answat** voor: wat anders, in ironischen zin, bvb. das answat as mooiweer! als het stortregent.

***andoeken**, vergel.: doeken.

***angen**, te vergelijken met „eng" en „angst", bij *v. Dale*: ang = eng.

***angeven** (bldz. 9): ook bij *v. Dale,* onder „geven."

anglennen = beginnen te gloeien, *Nederl.:* aanglimmen of aangloeien; vgl. ***glen.**

***angoan**, ook in: wat geit die an? (vgl. ***ankomen**) = wat scheelt je? (ook *Nederl.*) Verder. = overgaan van een bel: schel is nijt angoan. — Met de beteekenis van „ingaan" vergelijke men 't *Ned.* woord: aanloopen. Ook beteekent het „gebeuren", „beginnen", enz. in: 't ken nog krekt angoan = er is nog juist tijd genoeg voor, mör'n zel 't angoan. Vergel. bldz. 515 I reg. 38 v. b. en het begin van *Hooft's Nederlandsche Historiën*, alwaar het aanvaarden of beginnen beteekent. Meestal wordt het onovergankelijk en gewoonlijk onpersoonlijk gebruikt, vooral in de beteekenissen: beginnen, gebeuren, gelukken, doorgaan, zijn beslag krijgen, gesloten worden (van een koop), tot uitvoering geraken. Vergel. de overgankel. beteek. bij *Hooft* en die van: een huwelijk enz. aangaan. In de uitdrukkingen be-

treffende 't beginnen van een kerk of van een school is het *Nederl.* en komt bij *v. Dale* voor onder „kerk"; bij verkorting zegt men „de kerk is aan", evenals schoul is in.

***anhoalen,** ook in: d'r is gijn anhoalen an = het *Nederl.*: er is geen aankomen aan.

***anhollen,** ook = duren, i. d. beteekenis van verloopen: 'tken nog wel 'n poar uur anhollen eer dat 'r komt; *Nederl.* aanloopen.

***anjuk,** vergel. ***spoorstok.**

***ankalken:** aankalken ook *Nederl.*

***an kant,** ook in: an kant moaken = te bed brengen en zōk an kant moaken = te bed gaan. Zie ook: ber en vergelijk ***zied** 1 (bldz. 485) en ***an zied goan** (bl. 498), alsmede: kant.

***anker:** duidelijk hoort men overal: beste en toch zal de bedoeling zijn: leste.

ank'm of **ank'n** (vooral *Wkw.)*, door snelle uitspraak, voor: ***ankoom.**

***ankomen** (bldz. 10), vgl.: angoan, alsmede bij *v. Dale*: aankomen = aangrijpen, overvallen.

***ankomen** (bl. 497), o.a. bij *Lindo:* zij zouden mij zien komen!

***ankoom,** vgl. ***toukoom.**

anlàngs, zie: langs.

***anloaten:** aanlaten ook *Nederl.*

***anloopen** 1, vgl. ***tielen.**

***anloopen** 2 = *Nederl.* „oploopen"; vergel. **opnemen.** Verder voor het afloopen van een uurwerk, vooral van een kettingklok, en dan meestal als deelwoord: klok is anloopen.

***annemen** in: 't nijt annemen, 't hooger verzuiken, 't hoogeropgooien = in' appèl komen; vgl. ***abbelijern** en ***inleggen;** „dat neem ik niet aan" ook elders en ook *HD.*

***anpeertjen,** vgl. ***peertjen.**

***anred,** vgl. ***ijgenred** (ook de aanteek.)

***anricht** is verward met **potrik:** het laatste bestaat uit latwerk, 't eerste niet.

anroupen, zie ***anhoalen:** aanroepen is in deze beteekenis ook *Nederlandsch,* maar komt weinig voor.

anrijden, zie ***anred** en ***rijden.**

***ans** ook in: wat zegs' tou ans? = wat zegt gij er van? denkt ge er ook niet zoo over?; dat ìs nijt ans = dat moet men erkennen: in 't *Ned.* wel in de beteek. er is niets aan te doen.

***anschaffer,** vergelijk **schaffer.**

***anscheren,** vergel. 't *Nederl.* gekSteken en vooral ook „gek" 2 bij *v. Dale.*

***anslag:** *Nederl.* aanslag = begin, en vgl. „de handen aan 't werk slaan."

***anstellen** (bld. 498), vergel. ***anzetten** 1, alsmede *Ned.* aanstellen, ook wat betreft bldz. 12.

anstoken, zie ***doenighaid,** en vandaar: 'tis of 'e anstoken is = 'tis alsof hij bezeten is.

answat, zie **anderswat.**

antocht: op antocht = in aantocht.

an-tou = tot, bvb. an acht uur tou op ber leg'n; soms ook alleen an: wie zellen moar wachten an Moandeg, of ook: an Moandeg tou wachten; vergel. ***toavend.**

antoukomen: 'k mag d'r nijt an toukomen = ik mag er niet aan denken.

anvârgen = van iemand vergen: 'k wil 'thōm nijt aanvârgen. Vergel. het *Nederl.* afvergen.

***anwaisel** van anwaien, evenals 't *Fransche* woord „soufflet" van „souffler" (zie *J. S. Swaagman* in de *Annales Acad. Gron.* van 1824 25.) Zie ook bldz. 498, alsmede ***labbabbel** en ***teut** en vergel. ***wai.**

***an wezen** (bldz. 498), vergel. ***anarbaiden** (bldz. 496) en 't *Nederl.* „er aan zijn" (zie „aan" bij *v. Dale.)*

anwiezen (klemtoon op i e) = naar iemand wijzen, en figuurlijk: men ken hōm met gijn hand of vinger anwiezen = hij is zeer kleinzeerig of lichtgeraakt.

anzent of **anzens** = aanstonds.

***anzetten** 1, vgl. ***anstellen** (bl. 498) en 't *Nederl.* aanstellen, vergel. ook „aanzetten" en „toestellen" bij *v. Dale; Geldersch:* toestellen = aanschaffen.

***anzetten** 2, *Nederl.* ook: aanzetten en: opzetten.

***anzetten** (bldz. 498) ook voor: aanleggen van een kachel of een vuur, *v.*

Dale geeft het als weinig gebruikelijk op. — Bij *v. D.* ook: zich aanzetten = licht aanbranden.

***anzweng** ook: ***padschieter.**

anzijn: d'r tegen anzijn = er tegen opzien, is hier zeer algemeen in gebruik; *v. Dale* beschouwt deze zegswijze (sub „aanzien") als verouderd.

appel-en-bol, appel-en-brood: zure appelen met wittebrood, suiker en krenten, in een schoteltje gestoofd.

appelkoolkwint noemt men een uit den kwintappel of kolokwint bereide bittere stof, waarmede men wel eens de tepels bestrijkt, ten einde een zuigeling van de borst af te wennen; schertsend verbasterd tot ***oapekoolkwint** (zie aldaar.)

***arbaider:** op groote boerderijen in Hunsego staan de inwonende knechten onder den uitwonenden arbaider.

arbaidershôeske, zie ***arbaider.**

arbaidersmènsen, zie ***arbaider.**

***arbaidsmènsen:** ook *Geldersch.*

arbaidsvraù = werkster, werkvrouw.

***arbalsems,** verbastering van ***ijbals.**

arkeneerwortel = alkanna-wortel (radix alcannae), vooral gebruikt om wrijfwas te kleuren; (wisseling van *r* en *l*, vgl. ***karmswortel.**)

***arkenijl,** zie *Woordenb. der Ned. Taal* i. v. arkeneel.

***armoude;** juister: tegen wil en dank, in welke beteek., voorafgegaan door „uit" of „van", het ook elders — vooral ironisch — voorkomt.

***as,** zooals het voorkomt bldz. 498, ook in: as is (of was) 'took moar 'n half uur = al zij, of ware, het ook slechts een half uur. Zoo ook in: as is 't ook nòg zoo, as was 't ook zoo; vergel. ***of** (ook de aanteek.), alsmede **al.**
Vergelijkingen door as uitgedrukt, vindt men bldz. 165–167 en bldz. 527.

***aske:** gijn vinger enz. ook elders; zoo ook de eerstgen. zegsw. fig., in *Z. Ned.* o. a. van bedrogen meisjes.

askegat, zie ***Leermens.**

askevat, zie: vat.

assen, zie: datten.

***assmis,** vgl. bij *v. Dale*: temet.

***augurken,** ook bij *v. Dale.*

***awoar,** *Engelsch:* aware; in *Holland:* hawaar! = ziedaar!, als men iemand een klap geeft; vergel.: holdoar.

B

***babbelguugjes,** vgl. ***guchel.**

***baggeln,** vgl. bij *v. Dale* (4e druk) baggelen.

baggelputten, baggelpetten, zie ***petten.**

baiden, zie ***tweibaiden.**

baitelaid: een nieuw soort van egge, met beitelvormige tanden. Vergel. ook ***kettenaid.**

***bak, *bakke:** zie ook ***kastje.**

bakje = etensschaaltje: ook elders.

bakjegooien, een jongensspel (o.a. in 't *Westerkwart.*); daarbij wordt een baksteen op den kleinsten kant gezet en een kleinere steen er op gelegd, dien men er af moet zien te werpen, zonder dat de baksteen (in dit geval bak genoemd) omvalt. 't Zal hetzelfde zijn als ***boerbakjen.**

***bakkeran,** algemeen *Nederlandsch* in het dagelijksch leven. *Laurillard (Bijbel en Volkstaal,* bldz. 34) denkt aan Farao's bakker, die gehangen werd.

bakkerstieken, zie: kakkerlak.

***baks,** zie ook ***pikkerg.**

***bakstaf,** vergel. ***staf** en ***verstrengen.**

***baldern,** *Nederl.* ook „balderen" voor „bulderen."

***balk,** zie ook ***balken;** 't beteekent ook „vonder", vanwaar de naam Kuzemerbalk, voor een gehucht bij Grootegast, waar een vonder over het Wolddiep ligt, — hiermede te vergelijken de beteekenis „zolder" (bladz. 499.)

***balken,** vergel. ***lijgen.**

***balkhoas,** vgl. ***beunhoas,** ook de aanteek.

***ballast,** ook voor lastig, nutteloos tuig: wat legt'r weer 'n ballast op toafel, op deel, op stroat. Vergel. ***omballing.**

***balsturig** (bldz. 499) ook *Nederlandsch.*

***band,** zie ook ***stad.**

bandrepel = ***bandrekel.**

***bang;** in 't *Fransch* de zegwijzen: „il a peur d'avoir peur" en „il a peur d'avoir eu peur."

***bank,** vergel. ***deur de bank** (bldz. 72 en 510.)

***banket:** in de vestingbouwkunde = verhooging.

***banzerdeur,** vergel. ***voldeur.**

***barm** ook = berm van den weg, *Fransch* berme, *HD.* Berme, Bram (vandaar verbrämen = omzoomen, prætexo.)

barmkes of **bermkes,** een zeer kleine zangvogelsoort, die vooral einde Maart of begin April wordt gevangen. Bij *v. Dale* „steenbarm."

Barnvlair (reeds in de 16e eeuw als „Barnvledder" voorkomende) is de naam van een streek lands bij ter Apel. Niet lang geleden werd door dat terrein een kanaal gegraven naar de Duitsche grenzen en werd de naam Barnvlair meer in 't bijzonder overgedragen op een buurt, gevormd door een paar kleine huizen bij een sluis waardoor dat kanaal stroomt. Vergelijk *Barnegaten,* een buurt aan 't Reitdiep bij Leens (bij 't volk Barnigoaten of Barnjegat: misschien verbastering van „barmgat" = dijkgat, evenals de Barnjeweg, een zeer oude dijkweg bij Godlinze), – alsmede de buurtschappen *Barndegat* (Noord-Holland) en *Barnwerd* bij Oldehove, en in Gelderland *Barneveld* met de buurt *de Barn;* te Amsterdam heeft men de „Barndesteeg", waarbij men echter meer waarschijnlijk aan „barnen" = branden zal te denken hebben.

barsie of **barzie** = ***berzie** (vergel. bldz. 501.)

***barstend:** ook in barstend(e) vol.

***barve,** bij *v. Dale*: „berrie" en „burrie."

bassien, zie ***bastje** (bldz. 500.)

bast, zie ***schin** (ook de aanteek.)

***bat:** hiervan Batjeburg of — börg (in geschrifte: *Baatjeborg* of *Batenborg*), een buitenplaats nabij Winsum.

batjekauel=***anwaisel** (zie bldz. 498.)

be- als voorvoegsel vóór een werkwoord geeft daaraan frequentatieve beteekenis, bvb.: wat beloop je toch, wat beschrief je toch? = wat heb je toch voortdurend te loopen, te schrijven?

bebreukt, zie ***breuk** en ***pand.**

***bedel,** vergel. *HD.*: der ganze Bettel = de heele rommel.

***bedeldeken,** bij *v. Dale,* bedelaarsdeken.

bedenksel en **bedenkseltje,** zie ***opbedenkseltje.**

***bedesd,** vgl. ***bekweem.**

***bedogen:** „to dive" wordt regelmatig vervoegd.

***bedongen** (bldz. 500), zie ook ***dong.**

bedreugen = ***bedrogen.**

***bedrongen:** *HD.* liever „gedrängt", hoewel „gedrange" of „gedränge" ook goed is.

bedsplänk voor berplank, doch misschien *Friesch.*

bedijen (zie ***bebruukt**), is *Nederlandsch.*

bedijnen, zie ***toupakken,** doch „bedienen" is in dezen zin ook *Nederlandsch.*

***beer** (b), vgl. beersteker bij *v. Dale.*

beerbiet, zie ***berebiet,** ook de aanteek.

***beet** (bldz. 500), vergel. ***bijt.**

beeten (*HD.* Imbiss), zie ***brug** en vergel. 't veroud. „inbijt" = ontbijt.

begrafnis of **begraftenis** = begrafenis; vgl. ***genöcht.** In 1687 werd uitgevaardigd eene Ordonnantie op de „Begraffenis-kosten."

***begrepen,** verkort: doar heb 'k nijt op; beide vormen zijn echter zuiver *Nederlandsch.* Vgl. ***verzijn.**

***begriepen** (bldz. 500): de reflex. vorm is alom hier te lande in gebruik, doch o.a. door *van Lennep* ten strengste afgekeurd.

***begripsoam,** vgl. **onbegripsoam.**

***begrooten,** *Friesch:* begroate. In *Hunsego* zegt men: wat kwam mie dat te begrooten; vgl. ***belutjen,** „begrooten", „begrootelijk", ook elders, doch meestal van geld.

***begrijmen:** *Zuidnederl.* begrijmen, begrijmelen.

behalven, behalm = behalve.

***behang** (bldz. 23), ook *Nederl.;* met bldz. 500 vgl. „behangen" bij *v. D.*

behaspeln (bldz. 573 I ond. – als *Nederl.* beschouwd) = bedisselen, met het bijdenkbeeld: niet zonder moeite of twist.

behongen, zie ***behang.**

***behulpsoam:** men lette op de geheel andere beteekenis van het *Nederlandsche* woord „behulpzaam" = hulpvaardig, gedienstig; zie ook ***redsoam,** vooral in de aanteekening.

***bei,** zie ook ***kostbei.**

***beien,** in *Drenthe* „beezen", wat aldaar echter ook frambozen, aardbeziën enz. kan beteekenen, 't *Ned.* bei (*Fransch* baie) alleen in samenstellingen.

beijoar, zie ***opzetsel.**

***beiker,** *Nederl.* bijker.

***bek,** zie ook ***bekkert.**

***bekennen,** ook (als gewestelijk) bij *v. Dale.*

bekje, zie ***bekkien** en ***doetje;** 't komt ook bij *v. D.* voor.

***beklaien,** vergel. ***woul.**

***beklinken,** vgl. de *Nederl.* termen „beklinking" en „inklinking" = vermindering in omvang van uitgegraven aarde.

bel, zie ***belle** 1.

belang: v a n b e l a n g n ij t, voor: niet van belang, bvb. 't r e g e n t v a n b e l a n g n ij t, h ij h e t v a n b e l a n g g ij n k o o r s m e e r. Het achteraanplaatsen van de ontkenning komt meer voor: 'k h e b n o a r m i e n z i n g ij n h o u d v o n n e n = ik heb geen hoed naar mijn zin kunnen vinden.

beleeren, zie ***onbeleerd.**

belkriek, zie ***bölken.**

***beloazerd:** oudtijds heette de melaatschheid „lazerij" en de daaraan lijdenden waren „belazerd"; vgl. bij *v. D.* (4e druk): belazerd, belazeren.

***belutjen,** vergel. ***begrooten.**

belijven, zie ***blijven.**

***benoam,** *Geldersch:* benoamens.

***benoud,** ook in: 'n b e n o u d l u k b i e t j e = een bedroefd klein beetje.

***benul:** „nal, nul, nuilla" zal *OHD.* zijn. Men spreekt in 't *Nederl.* van een „onbenul" = een „onbenullig" persoon.

bepreeken: h ij h e t t w e i k e r k e n t e b e p r e e k e n = moet beurtelings in twee kerken dienst doen; h ij k e n d ij k e r k n ij t b e p r e e k e n = zich er niet verstaanbaar maken. In 't *Nederl.* in beide beteek.: bespreken; vergel. 't *Ned.:* iemand niet beroepen kunnen.

***ber,** ook in: o p b e r m o a k e n = te bed brengen, synon. „a n k a n t m o a k e n", zie: a n k a n t.

***berebiet:** eene bekende uitspanningsplaats aan de Utrechtsche zijde bij Amsterdam heet „de Be(e)rebijt", vergel. *ter Gouw's Amstelodamiana.*

bermkes, zie **barmkes.**

beroupen, zie ***abbelijern** en vgl.: a n n e m e n.

bersdeùren = de deuren eener bedstede.

bèrteek = beddetijk.

beschieten, zie ***besjaicheln.**

***beschikken,** of ***schikken,** ook = geven: z ō 'j m i e o o k w a t g e l d b e s c h i k k e n k e n n e n?

***beslabben,** vgl. ***beslantern.**

***beslag,** soms ook in de beteekenis van beschot = opbrengst; ook i. d. 4en druk van *v. Dale.*

***besloagen,** vergel. ***belukken;** „beslaan" in deze beteek. ook bij *v. D.,* zie vooral 4e druk; vergel. ook **versloan.**

bespōttern, zie **spōttern.**

bessemstoal, zie ***bessem.**

***best,** zie ook ***al** en ***te** en vergel.: v a n.

***besteden:** *Nederl.:* ter aarde bestellen.

***bestek:** „klein bestek" ook elders.

***bestellen,** zie ook ***groutenis;** ook *HD.*

***bestoan,** zie ook ***ja** (2e kolom), vgl. ***menschdom.** Bij *v. Dale:* zoo besta ik niet = dat is mijn gewoonte niet.

besijn, zie ***bezijn.**

***betrekken** in 't *Nederl.* ook = in moeilijkheid brengen; zie ook ***begoan.**

***betrekking** op iets, heet elders „zwak" op iets, waarvan o.a. 't samengestelde „familiezwak" hebben (minder

gunstig „familieziek" zijn, bij *v. Dale*, die 't woord zwak in bovengenoemde beteekenis niet opgeeft.) De titel van een gedicht van Bogaers luidt: Koning Knuts familiezwak. Zwak *voor* beteekent een ziekelijke belangstelling in iemand of iets. De beide eerstgenoemde uitdrukkingen vertaalt men 't best door „gehecht" aan. Intusschen komt „betrekking" in deze beteekenis ook in 't *Nederlandsch* voor.

beugel (eigenl. beugelnet) is een werktuig om slijk te scheppen: zie ***laiken.** 't Woord wordt ook elders gebruikt.

***beun,** vergel. *Nederl.* (hoewel niet bij *v. D.)*: op zijn achterste zolder = geheel terneergeslagen.

***beunhoas:** het *Nederlandsche* woord had oorspronkelijk waarschijnlijk dezelfde beteekenis.

***beuren,** in de beteekenis van ontvangen, hoewel *Nederlandsch*, behoort hier uitsluitend tot de volkstaal, vooral als er van vorderen sprake is: k e n 'k n o g n ij t 'n g u l d e n v a n j o e b e u r e n? = heb ik nog niet een g. van u te vorderen?

***beutel,** vgl. ***deupe, *peukel** en ***prugel,** en het *Nederl.* (gemeenz.) „peuter."

***beuze,** vgl. ***vuul.**

bevertien, zie **bokkebaai.**

***bezetten,** vgl. ***knöffeln.**

bezingen, zie ***kerk.**

***bie** 1, zie ook ***bie' nander** (bl. 503.)

biebel (= bijbel) voor dik boek: w a t 'n d i k k e b i e b e l!; ook wel elders.

***bielangs;** officieel **bijlangs:** „goten en afwateringen bijlangs de huizen", vergel.: l a n g s.

***biemoaken** *(Nederl.* bijbrengen), als het omgekeerde van ***wegmoaken** (bldz. 577.)

biendgoaten, zie **bindgoaten.**

bienendeur = **binnendeur.**

bie 'n kander, zie ***bie' nander.**

bienoasten, zie ***benoasten** (bldz. 501.)

***bieof,** vgl. *Nederl.* „er bij af."

bieschoapen, zie ***beschoapen** (bldz. 501.)

***biestoan,** *Nederl.* (hoewel niet bij *v. D.)*: er voorstaan; bij *v. Dale* (4e druk): 't staat er goed bij.

bieter, zie ***bieterke.**

***bietou,** eigenl. pleonastisch; zie: t o u.

bie weg, zie: w e g.

biezejoager, zie ***biesjoager.**

***biggen moaken,** *Nederl.* kalveren; zie ook ***an de gang** en ***kalven.**

***bikberen,** ook ***bleeken** en ***blijkens.**

***bin** = het *HD*, evenals ***bist.**

bindgoaten = vetergaten; **bindgoatenletters** = holgewerkte merkletters.

***binende,** ook: ***bovenende.**

***binhoes,** ook: ***binende, *bovenende.**

binnendeur, (klemt. op d e u r) = te huis, in huis: d e n k 'r o m! t i e n u u r b i n n e n d e u r! = ge zorgt er voor, om tien uur te huis te zijn!; 'k w i l h ō m n ij t w e e r b i n n e n d e u r (= over mijn drempel) h e b b e n; vgl. **boetendèùr.**

***birzen,** *HD.* Bürsche = jacht, bürschen = stroopen, Pürsch = wildbaan, (ook wel, o.a. bij *Uhland*, Birsch, birschen.) Het *Zwitsersche* bise is *Fransch*, *HD.* Biese.

***bittertje,** zie ook ***gliestern.**

***blad,** vgl. ***wicht** (bldz. 578.)

***blaisterg,** vgl. *Eng.* to bluster = razen, tieren, waaien: a blusterous wind = een harde, bolle wind.

***blak:** „s t o m p l o o p e n" beteekent ook: geen uitgang hebben, doodloopen, van straten of stegen.

***blaksem** (euphemistisch), ook elders.

***blakstil,** ook bij *v. Dale.*

***blas:** elders „bof", zie *v, Dale* (4e druk.)

blast, zie ***blas.**

blau, zie ***blou.**

***bleu,** ook bij *v. Dale.*

***blidderg:** het hier vermelde **blikkerg** zal afgeleid zijn van ***blikkern;** b l i k k e r g w e e r is het, als de zon voortdurend bij afwisseling door de wolken breekt en verdwijnt.

***blied;** *v. Dale* heeft: blij, blijd, blijde.

blieft voor: als 't u blieft, bvb. m e n e e r b l i e f t = als 't u blieft mijnheer, en evenzoo: m e n e e r b l i e f t

even zitten goan = wees zoo goed even te gaan zitten; voorts in de zeer onvolledige zinnen: meester blieft mien pen sputtert!; moe blieft 'n appel?!

blikkerg, zie: bliddderg.

blikkoater, bliks(e)koater, bliksiekoater en **blikstiekoater:** bijvormen van ***blits(e)koater.**

bliksie, zie ***gommes.**

***bliksloager**, bij *v. Dale* (gewest.): blikslagers.

***blinkje**, vergel. ***brink.**

blits *(HD.* Blitz), zie ***gommes.**

bloasbalk (ook elders in de volkstaal „blaasbalk"), zie ***poester** 1.

***blok**, *Fra.* tronc, *HD.* Opferstock. Zie ook ***legge.**

bloode vouten, zie ***hozevötels.**

blooten, zie ***groote.**

***bloots**, *HD.* bloss.

blui, zie ***blösem** en ***bek** (bl. 501.)

blijk, zie ***blespeerd.**

boaivanger, zie ***baaivanger.**

***boantje**, zie „baadje" bij *v. Dale.*

boas, zie ***verwin.**

***boazig**; elders heeft „bazig" de ongunstige beteekenis van: heerschzuchtig.

***bobbekop** komt overeen met 't *Ned.* „bobberd"; niets maakt een Friesch boozer dan de qualificatie: Vrijze bobbekop!

***bod**, hiervan 't *Nederl.* „bot vieren", zie bot (5) bij *v. D.;* vergelijk ook ***iederbod** (bl. 176 en 529.)

***bōdden**, vergel.: troest.

***bodenbesteder**, — **besteedster**, ook in den 4en druk van *v. Dale.*

***bodjes**, ook: ***driestjen** en ***oefke.**

bōdpad, zie ***bōd.**

bodschap, zie ***bosschōp.**

bōdschoed, zie ***bōdder.**

bodskip, zie ***bosschōp.**

boeien, zie ***boien.**

boek, zie ***buuk.**

boekboor, zie ***kezoan.**

boeke, zie ***hoek** 1.

***boer** wordt in 't enkelv. ook als collectief gebezigd: bie (de) boer dijnen, *Nederl.* „den boer opgaan." – Zie ook ***dikke boer.**

boerenarbaider, zie ***arbaider.**

boerenbeslag, zie ***beslag.**

boerenmensen, zie ***boermensen** en vergelijk **arbaidersmensen**, evenals het *Nederl.:* burgermenschen.

***boerenploats** (bldz. 505), ook *Geld.*

boerenvent, zie ***vent.**

***boerknecht**, vergel. ***heerboer.**

boetendèùr of **boetendèùre** (bijw.) = buiten de deur, in de buitenlucht; vgl. **binnendeur.**

boetenhen of **boetentou:** wie kennen d'r nijt b. = wij mogen 't niet nalaten, kunnen 't niet vermijden; te vergelijken met „onder hen" (zie ***hen)** en bij *v. Dale* met: omheen (germanisme, beter 't gewestel. „er van tusschen.")

boetensporig, zie ***boeten** 1.

***boezeroen**, bij *v. D.* = korte matrozenkiel, ook door werklieden gedragen.

***bōf**, ook bij *v. Dale* (4e druk.)

bōffen, zie ***bōdjes.**

***bokje**, vergel. het *HD.:* auf den Hund.

bokkeboai (of **bokkeboer)** en **bevertien:** zeer sterke broekstoffen, de tweede vorm misschien naar den *HD.* plaatsnaam Bückeburg, „bevertien" *(Eng.* beaverteen) ook elders hier te lande.

boksenbanden, zie ***toet.**

***bōl:** te Groningen ook **stadsbōl**, als in 't *Neders.* en *Holst.*, en = ***kaspelbōl** in de provincie; „gebuerstier" bij *J. Cats.*

bōldern, zie ***baldern.**

bōlkalf, zie ***bōl.**

***bölken**, bij *v. Dale:* bulken van het geld.

bōlos, zie ***bōl.**

bōlzakje, zie ***wolzakje.**

bomies, zie ***bonkies;** bomijs ook *Nederl.*

***bōngel**, zie ook ***bōngeln.**

***bōngeln**, zie „bungelen" bij *v. Dale.*

***bonk;** *Nederl.:* geen been in iets vinden of zien; 't woord „bonk" ook bij *v. Dale.*

bonkert, zie ***bonkerg.**

***boomloopertje**, *Nederl.:* boomkruipertje; bij *v. Dale* ook „loopertje."

***boonakker**, meer algem. *Nederl.:* den berg op leiden; zie ook „boonakker" in den 4en druk van *v. Dale.*

***boonen,** vergel. ***proemen.**
***boontje,** vergel. ***boonakker.**
boorlint = boordlint.
***boornstevol** (bl. 506) zal zijn samengetrokken uit: an de boordens tou vol.
borde (in: te borde), zie ***bret.** Ook bij *v. Dale.*
borzel, borzeln: zie ***bossel,** enz.
***bos:** 'n bos touw = een bepaalde hoeveelheid touw, ter verkoop. In Holland spreekt men van „bundel", „streng" en „klos", welk laatste woord in dit geval kluwen beteekent.
***boschōp** (bldz. 52) zie ook ***bosschōp** (bldz. 506) en omgekeerd; „op 'n bosschōp" of „op bosschōp" luidt ook wel om' bosschōp, vgl. **ovenblik.**
***bossem,** *Friesch:* bozem („boosem" in eene publicatie van 1792.)
bossie = bosje; bie bossies = bij troepjes: vooral schertsende van menschen gezegd.
botrameten (werkw. & znw.) = ontbijten enz.
bōtten = beenen (bijvnw.): 'n bōtt'n knoop; in 't *Nederl.* alleen het zelfstnw. bot.
***botter:** ook *Zuid-Afrikaansch* en *Oud-Nederlandsch.*
***botterklitse,** denkelijk = ***bottervogel.**
bottervlekken: bottervlekken oppe hozen *(Wkw.)* = gaten in de kousen, waardoor de huid zichtbaar is.
bouten, zie ***buiten** 2.
boven, zie ***bovenhoes.**
***bovenhands** en ***onderhands,** *Nederl.:* bijdehandsch en vandehandsch paard.
bovenopstoan, zie **neus.**
***bovenste;** *Ned.* (gemeenz.): van de bovenste plank.
brabbel, zie ***braggel.**
***braggel,** vgl. ***brits.**
***braiden:** de aangehaalde zegswijze ook bij *v. Dale.*
braidopkes = ***braiekkeltjes.**
***brand,** zie ook bldz. 507 I onder, enz.; met de beteek. op bldz. 55 te vergel. het *HD.* Brand = kanker, versterving.
Brandje (mannennaam) = Gerbrand, Hildebrand, IJsbrand, enz.
brandkast = brandkas, brandassurantie.
brandspieker (brandspijker), *StadGr.* voor knopspijker of taats; bij *v. Dale:* bandnagel.
braskörf = sluitmand.
bred (meerv. breden), zie ***bret** (ook de aanteekening.)
breden (meerv. v. **bred**), zie ***bret.**
bredte, zie ***höfte.**
breek, breke = ***briek;** zie ***jem** (ook de aanteekening.) Vandaar misschien: brekebeen.
brei mit boonen, zie ***boerenjonges.**
***brengen,** vgl. ***mörgen brengen** (ook de aanteekening.)
***bret,** zie ook ***schriefbret;** bret = plaat van ijzer of eenig ander metaal. *Ned.* „boord" = plank in een kast enz. Het woord is in al zijne beteekenissen ook *Geldersch.*
***brik:** *Eng.* brick, *Fransch* brique = blokje, metselsteen; vergel. brik(steen) bij *v. Dale.*
***brikje:** elders „kaartje."
brille (vooral *StadGr.)* = bril; *HD.* Brille. Evenzoo: kamme, enz.
***brink** heet ook het grootste plein te Deventer, zoo ook te Apeldoorn.
***broaden;** hierbij ook 't *Nederl.* makkelijk en wennen, alsmede: ik heb staan wachten = gestaan te wachten. Vergelijk ook het weglaten van „be" in: hoeven, hooren, merken, en van „ver" in: meerderen, minderen, schrikkelijk, wonderen. Zie verder ***be** (bldz. 500) en ***ge** (bldz. 519.)
***broaf,** als versterking, ook *Nederl.*
broaken, zie ***broak** en ***valgen.**
***broani** (bl. 508): in geschrifte vindt men „brani", een Indisch militair woord? Zie „brani" in den 4en druk v. *van Dale.*
broene, zie ***tugen** *(Nederl.:* bruintje enz.)
***brokkel,** *HD.* spröde (ook in twee beteekenissen.)
brom, zie ***snōr.**
***brommels** ook = ***bikberen.**
***brommen,** ook elders, gemeenzaam.
bromni, zie ***broani** (bl. 508) en ook de aanteek.

***bromster:** *Nederl.* hommel (in twee beteekenissen.)

broodjes, zie ***smal.**

brösk, zie ***brokkel.**

bruddeln = broddelen.

bruien, zie ***schruien.**

***brullen:** men denke aan „breven en bullen" = de officieele decreten van den paus.

brij, zie ***brei.**

***brijd,** zie ook ***heer**; „hoog en breed" elders = dubbel en dwars.

brijdje, zie ***piek** (ook de aanteekening); 't kan de verkleinde vorm zijn van ***bret,** doch waarschijnlijker is het die van ***brijten** 2 (zie aldaar.)

***brijdste** (bldz. 60 en 508), vergel. *Nederl.:* 't dikste eind komt achterna = 't moeilijkste komt nog.

***buiten,** bij *v. Dale:* boeten = opstoken, vergel. het *Fransche* „boutefeu" = het *Ned.* stokebrand.

buizen, zie ***raai** (bldz. 557.)

***buning:** *Nieuw-HD.* Buhne (bijvorm van Bühne) = steenen dam of pier.

***bunsel:** „vis" of „visse" van 't *Lat.* Mustela vison.

buur = ***berbuur.**

***buusgat:** in de aangehaalde zegswijze hoort men voor dit woord ook ***motgat** = mouwgat, vgl.: g o a t e n.

bijlängs, zie: b i e l a n g s.

***bijn** (bldz. 509), *Nederl.:* bij het lijf; zie ook: ij n 2 en ***Leermens.**

***bijnen,** ook: 't z a k t m i e i e n d e s c h o u n e n.

***bijssien** (bl. 509): deze zegswijze ook wel elders.

***bijst,** zie ook ***bijsten.**

C

centen, meestal uitgesproken z e n t e n, beteekent kleingeld, of een kleine som geld, in uitdrukkingen als: m e v r o u h e t m i e n o g g ij n c e n t e n d o a n = nog geen geld gegeven tot het doen van boodschappen; kopergeld wordt genoemd ***lösse centen.**

chercher (zie o.a. ***moalsedel)** zal, met verkeerde spelling, afgeleid zijn van het *Fransche* woord „charge" = belasting: 't werd verder verbasterd tot ***sarries;** zie vooral de aanteekening op dat woord.

chit, chitte, zie ***git.**

chut, zie ***git.**

D

daar, zie ***doare.**

dadde = ***datte** (bldz. 510.)

***dag:** hierbij ook uitdrukkingen als: b i e w i n t e r d a g, enz.; vergelijk ***harst** en „zomerdag" (bldz. 532 I ond.); bij *v. D.* ook iets dergelijks, doch alleen onder „winterdag", waar zelfs een bijwoord „winterdags" opgegeven wordt. Met m o a n d wordt op dezelfde wijze gehandeld in: 't i s J u n i m o a n d, enz., te vergelijken met het *Nederl.* „de Meimaand" en „een winterdag", waarbij nog op te merken valt, dat hier niet, zooals in de bovengen. *Gron.* zegswijzen, de klemtoon op „maand" en „dag" valt: vergel. ***Feberwoari.** Zie ook ***mörgen,** ook de aanteek.

***daien** ook voor: dooien, waarschijnlijk om het rijm, in de zegswijze: 't w a i t 'r o f o f 't d a i t 'r o f, ontleend aan de met rijp bedekte boomen en overdrachtelijk gebezigd voor: er

zijn slechts twee wegen om tot dat doel te geraken, of ook: dit is geen blijvende toestand; vergel.: k a n t.

***dak:** bij de hier opgegeven spreekwijzen ook te vermelden: o p p è n s, o p z i e n v e r d o m m e n i s; vergel. ***lappen** (znw.) Voor „t e v e u l d a k o p 't h o e s" ook wel: t e v e u l p a n n e n o p 't d a k, bij *v. Dale:* er zijn ratten op het dak. Vgl. ook: w e e r e n.

***dalles,** waarschijnlijk *joden-Duitsch* voor: gebrek, = *Hebreeuwsch* „daloesch", 't woord komt althans in 't *HD.* als znw. voor.

damleggers: houten balken, langs een dam, om stevigheid te geven; men noemt ze ook **achterleggers**; legger en ligger worden vaak verward, vgl. *v. Dale*, en aldaar ook: onderlegger en onderligger.

dammen, zie ***koukhouen.**

danke! = ik dank u!, *Duitsche* vorm, *Nederl.:* dank!

danken, zie: ***astertou**, ***dood** (bl. 513) en ***koekoek.**

***darg,** bij *v. Dale:* derrie; w i t t e d a r g, een blauwe, op klei gelijkende, hoogst onvruchtbare grondsoort, welke zwavelijzer bevat en daardoor onaangenaam riekt, vol overblijfsels van riet en andere plantenvezels (l i n t e n e n p ij p e n genaamd); voor ***woulgrond** totaal ongeschikt. Vergel. *Nieuwe Gron. Courant* 3 Januari 1892.

dartjert, zie ***dardert.**

dat, als stopwoord in z ō l 't d a t? (uitgesproken: s ǫ l t a t?) = zou het? dunkt u?

datten, b. (bl. 510), *Friesch* „datte"; 't is blijkbaar een meervoudsvorm; evenzoo: 'k w ij t n ij t w a t t e n z e w i l l e n; vergel. de ook elders gebruikelijke vormen: w i e g o a n e n, j o e d o u n e n, enz.; zoo ook **alsen**, **assen** = als, in *Holland* ook wel: alse we 't hebbe; „datte ze" enz. ook te *Amsterdam*, eveneens „offe."

***dautreden,** vergel. *ter Gouw, de Volksvermaken*, bldz. 219–223.

***decht,** *HD.* Docht, waarschijnlijk verwant met „trekken" en het *HD.* zog, gezogen (vgl. *Nederl.* toog, getogen.)

***deel;** „o v e r d e e l" luidt in 't *Nederl.:* over den vloer. *Westfaalsch:* Diele = voorhuis in een boerenwoning, *HD.* Hausflur; deel = dorschvloer is nog heden *Nederlandsch (HD.* Flur.)

***degelpan:** vgl. *HD.* Tiegel = pan, smeltkroes, alsmede ***diggel** (ook bl. 511.)

dèh, zie ***dèr**, vooral de aanteekening.

***deider:** „dieder" enz. ook elders in de spreektaal; zoo ook „diederlei" = dergelijke.

deie, zie ***disse** (bldz. 512.)

***deimt** ook bij *v. Dale.*

deioaken, zie ***joaken.**

***dekgeld,** zie ook ***dekken** (bldz. 69.)

dekselkoaters = ***deksels**; vergel. deksel enz. bij *v. Dale*, en aldaar: duivekater, duvekater, deuvekater en deuvekatersch; verder ***blitsekoater** en drommelkater (niet bij *v. D.)*

***del** en ***dellen,** vergel. *Eng.* dell = dal, kuil, hol; bij *v. D.:* del, delle, delling (veroud.) = laagte, dal, vallei; naast het bijvnw. „pokdalig" ook het znw. „pokdaal."

***den** 2: „dan en dan" ook *Nederl.*

denk', voor „denk ik" of „denkelijk."

denkerom! voor: juist! zie ***pasop!**

***der** en ***er:** elders = 't bezittelijke „haar" en ook voor den 3en en 4en naamv. van 't persoonlijke.

***der** (uitgespr. **d'r)** = er. 't Wordt vaak weggelaten; zie bvb. bij ***röt:** z i t r ö t a n d e a p p e l. Zie ook ***deider** en vergel. het *Nederl.* „daar."

***dèr** (bldz. 510): de *r* door de snelle uitspraak meest onhoorbaar, vooral in 't *Wkw.*, vandaar de schrijfwijze **dèh.**

***Derk** (bldz. 510) = Dirk, *Friesch*: Durk.

***deukjes**: vergel. 't *Nederl.* deuk.

deup = ***deupe.**

***deupen,** zie ***oetdeupen.**

deuphek of **deuphok**, zie ***hok**; bij *v. Dale:* doophek, doophuis (oorspronkelijk = doopkapel.)

***deur** (bl. 510); deze versterking ook in 't *Ned.* in: doordroog, doorkoud, doorkundig enz.; vgl. **deurhen.**

deur, zie ***oet** (ook de aanteekeningen; vergel. ***deuren** (ook de aanteek.) en zie ook ***deurgoan**; met: d a t g a i t 'r n o g m i t d e ù r (zie bij: g o a n) vergelijke men 't *Nederl.* (gemeenz.): dat kan er nog mee door = dat kan er nog door; t i e n u u r d e u r = tien uur gepasseerd, ook *Geld.*, elders ook: 't is door kwartier.

***deurbroeken**, *HD.* fortbrauchen.

deurdenken, zie: o m d e n k e n.

***deuren** ook elders.

***deurgoan, *deurwaid** (bl. 511), *Ned.*: door het hoofd gegaan.

deurhen (klemtoon op beide lettergr. maar 't sterkst op de eerste), vgl. ***oet** en: d e u r; ook = door en door, zeer: 'k b i n d e u r h e n k o l d; d e u r d e s l o a p h e n w e z e n = den slaap niet meer vatten kunnen, doordat men te lang is opgebleven of in den slaap is gestoord.

deùrleerd = uitgeleerd, volleerd; *Ned.* doorgeleerd, in dezelfde beteekenis.

***deurrooker,** zie bij *v. Dale:* oliebol, ook ironisch.

***deurschijten,** *Nederl.:* er bij inschieten.

***deurtjeschellen**: een kattekwaad van denzelfden aard is **glasketikken** = tikken tegen de vensterruiten, natuurlijk bij voorkeur des avonds.

***deurzetten,** vergel. ***anzetten.**

deuvels, een eenigszins gesmoorde vloek, sterker dan „duvels": 't i s 'n d e u v e l s s p u l. De uitspraak van de „eu" zweemt naar „ui" en wijkt tevens af van die klank in 't ook elders bekende „deuvekater." Men hoort ook wel: **doivels, doivel.**

dicht huus, het tegenovergestelde van winkel; bij *v. Dale:* toehuis.

***dichtsnappen**, *Nederl.* snappen; vergel. ***muskeflap.**

didde, zie **ditte.**

***diedeldantjen**; voor „*Friesch* dandiner" zal gelezen moeten worden: *Fransch* dodiner (beter: dodeliner) = *Ned.* dodijnen; „zich dandineeren" beteekent: een dwaze houding aannemen.

***dik** 2: 'n d i k k e (= groote) d e u g e n a i t, ook van dieren, bij *v. Dale* ook: een dikke dertig gulden; vergel. ook ***stark**; verder 'n d i k v u u r en *Nederl.* (gemeenz.): een dikke (= forsche) stem.

dikke neijoarskouken = ***spekkendikken.**

dikke woagen, zie ***boerenwoagen.**

diknek, zie ***dikke boer.**

dikschijter, zie ***korenspörk.**

***dikstoalzuite** zal oorspronkelijk een appelnaam zijn.

***ding**: 'n g o u d d i n g, 'n b e s t d i n g = een goede zaak, een uitstekende maatregel.

***dingen**; zoo ook: w a t p r o a t j e m i e v a n d i n g e n!

dingen: d 'r o m d i n g e n (onpersoonlijk) — op 't punt staan, weinig schelen: in 't *Woordenboek* herhaaldelijk als *Nederl.* beschouwd, synon. met ***bantjen** enz. (*Ned.* spreektaal: er om houden of: 't is er om te doen.)

dings voor ***dingerijs** en ***dinges**; ook in het *Duitsch* in de gemeenz. spreektaal hoort men „Dings" voor „Ding."

***dingstig** (bl. 511): *Ned.* (doch niet bij *v. Dale*) dingsig = droevig, aangedaan; bij *v. D.* dingstig[heid] = oneenig[heid]; vergelijk ook ***dins(t)igheden** (bldz. 76 en 511.)

dis (meerv. **dizzen**), het *Ned.* disch, hier alleen voor tafeltjes van venters of kooplieden in 't klein, in de opene lucht.

dis', verkorting van ***disse,** bvb. d i s' k a n t = deze kant; vergel. **diskeer** en ***distied.**

diskeer = ditmaal, deze keer.

dispelzijer, zie ***disodder.**

diss'nt, meervoud (zelfstandig gebruikt) van het aanwijzende ***disse** = deze; vergel. ***goun.**

ditte of **didde,** voor „dit"; zie ***datte** (bldz. 510.)

***ditten en datten,** bij *v. Dale:* hij heeft altijd een ditje of een datje = altijd iets aan te merken.

djoak zie ***joaken.**

***doag**, zie ook ***oetkieken.**

doagen, zie ***gommes**; hierbij behoort ook g o d j e s (uit te spreken g o d 't j e s) d o a g e n! Zie ook ***al** en vergel. „dag" bij *v. Dale* („wie

heeft dit nu al zijn dagen gezien?") waarvoor men ook hoort l e v e n s- d o a g e n (ook elders) of a l z i e n l e v e n d; bij *v. Dale:* al mijn leven = mijn geheele leven lang, te vergelijken met „nog nooit van mijn leven" en „heb je ooit van je leven!"

***doalder**, vgl. daaldersplaats bij *v. D.;* zie ook ***andob.**

doalig, zie ***dollig.**

***doan**, *Ned.:* gedaan krijgen = afgedankt worden.

***doanjes**, verkorting van ***kedoansels.**

***doarantou**: „tot daaraantoe" hoort men ook elders, in de beteekenis van: daarlaten, in 't midden laten, laten voor hetgeen het is.

doaróm! uitroep = juist! dat meende of bedoelde ik.

doaromtou, bijw. v. tijd of plaats = daaromtrent of daaromstreeks, zie ***jegend**, *Geld.:* daaromheen.

doarvan of **doarvandoan** (ook elders) = wat dàt betreft; d o a r v a n d o a n ook = daardoor, om die reden (vgl. „daan" bij *v. D.);* d o a r v a n n ij t (ook *Overijs.* en elders) = dat is geen beletsel of bezwaar, te vergelijken met: ofschoon (of: hoewel) 't is mooi weer, enz.

docht, ook voor ***dochte.**

***dōddern**, vergel. ***lōddern.**

dōdoor, een znw. v. ***dōddern** gevormd, vgl. ***baloorn.**

***doe**: „dutsbroor" = het *Duitsche* Dutzbruder.

***doekemartens**: zie *J. H. Knoop*, *Appelen en Peeren*, uitgave 1790, bldz. 6; vermoedelijk naar Doeke [Duco] Martena.

***doeken** voor: duiken, *HD.* ducken = duiken, bukken; vergel. ***andoeken** en ***doeknekt.**

***doeknekt**, vergel.: d o e k e n.

***doemeling**, zie ook ***sleup.**

***doemkes**, vergel. bldz. 302 II b.

***doen**, *HD.* daun, dun; zie ook ***pel.**— Als werkw. zie ***doun**, vooral de aanteekening.

doenemansgebed, zie ***doen.**

***doenighaid**: hierbij ook ***bocht** (bldz. 505).

doivel, **doivels**; zie **deuvels.**

***doktern** 1, ook *Ned.*

***dōl**, vergel. ***gek.**

***dom** 2: voor „k o u" ook v a r k e n.

***domdriest**: *Nederl.* doldriest.

***dommit**, *Noord-Holl.* ook „temet" (niet te verwarren met het *Nederlandsche* woord, vergelijk: a s s m i s.)

***donzen**, vergel. „gedons" bij *van Dale.*

***dood** 2 (bldz. 513): deze samenstellingen zijn zuiver *Nederlandsch; v. Dale* heeft o.a. doodeenvoudig, doodeerlijk, dood familiaar, doodgoed.

***dood doun**, ook elders en tevens figuurlijk.

***doodelk**, vgl. doodelijk bij *v. D.*

***doodgoud**, vgl. doodgoed bij *v. D.*, in beide bet.

doodkomen = doodblijven: b i n v i e f m e n s c h e n b i e d o o d k o- m e n; vgl. *Nederl.* (gemeenz.): er kwamen vijf dooden.

***doomnie** *(Ned.* dominee) klinkt in 't *Wkw.* vaak d o o m i e.

***dop** (bldz. 513), vgl. ***hokje** en ***viefkop.**

***doppen** ook bij *v. Dale.*

***dorie**: hiermede te vergelijken Janstramme bij *v. D.* In *Duitschland* is de uitroep „Donner und Doria" afkomstig uit *Schiller's Fiesko.*

***dörp**: hierbij IJ m t i l = Enumatil (in 't Westerkw.) en H o u k = Martenshoek, alsmede O l' o o f, N ij- 'o o f, N o o d 'ö r n of – ö r m = Oldehove, Niehove, Noordhorn.

***dou**: Gen. 143, 45 zal moeten zijn Gen. 1: 5 enz.

douen, zie ***dauen.**

***doun**: met „h ij z e l t 'r w e l t o u d o u n", te vergelijken: er het zwijgen toe doen; ergens „o n d e r t e d o u n" hebben, *Nederl.* mede te doen hebben. 't Woord „omdoen" ook *Ned.* Met „'t i s t 'r t e d o u n" enz. (bldz. 514) komt overeen: d e n h e' j' t 'r t e d o u n = dan is goede raad duur. Met een als znw. gebruikte onbep.wijs achter zich duidt het een beroep of bedrijf aan: z ij d u t 't n a i e n, en, in aankondigingen, verhollandscht: h i e r d o e t men het m a n g e l e n;

„doen" = geven, ook *Geldersch.*
***dounde**, zie ook ***elks**; doende (= bezig) aan iets ook *Nederl.*
d'r zie ***der**, vooral de aanteekening.
***draibastje**, vgl. ***bastje** (bldz. 500.)
***draien**, vgl. lappen bij *v. Dale*, en verder ook ***flikken** en **leveren.**
***drammen**: jengelen bij *v. D.* komt overeen met het *Zeeuwsche* „jongelen."
***drank** ook = spoeling; vgl. ***schötel** en ***veul.**
***dreiblad**, zie ook ***tweiblad.**
dreitip = driehoek, o.a. een werktuig om sneeuw op te ruimen.
drek, zie ***dreb.**
drekhoan, zie bldz. 362 II boven.
***drekstoup**: „stoep" heeft hier de (ook bij *v. D.* vermelde) beteekenis van „plaats waar schepen worden geladen"; elders o.a. stoepman = vuilnisman.
Drentherwolde, zie **Goorecht.**
dreug, zie ***gust** en ***dreuge kroamverziete.**
dreugeldouk = doek waarmede men iets afdroogt; vergel. ***drinkeldobbe.**
***driemoorken** heet ook ***slok.**
***drift** is ook de naam van korte steegjes te Groningen, die op 't water uitloopen of uitliepen. De naam schijnt er op te wijzen, dat het vroeger watertjes waren.
***drinkeldobbe**; hierbij ook **dreugeldouk.** Vergel. ***vasteloavend** en *HD.*: Ringelhaube, Werkeltag, Wünschelruthe, enz.
***droagen** (bldz. 515) is *Nederlandsch.*
***droager**, *Nederl.* bromvlieg.
***droak**: „draak" ook bij *v. Dale.*
droetgat, zie ***jentig.**

***drok** = druk is hier zuiver gewestelijk, hoewel volgens *v. D.* eigenlijk „druk" de gewest. vorm zou zijn.
***drong an**, vergel. ***bōt.**
***droop** (vooral bldz. 515): zie bij *v. D.* drop 1, en droop (4e druk.)
drukker, zie ***drukken.**
***drup**, zie ook ***biet** (bldz. 503.)
***duker**, vgl. ***duvekoater.**
dukers, zie ***verdukerd.**
duks = deuk, elders „buts."
***dunderkoppen**: bij *v. Dale* „koppen" = donderwolken.
***dunderschoer**: *HD.* Schauer = vlaag, *Eng.* shower; „schoer" = onweersbui, in vele provinciën gewestelijk, ook bij *v. D.* vermeld.
***duroabel**: elders „kostelijk" = kostbaar, verkwistend.
***dussel**, ook = dissel: een kromme bijl of houweel, met tamelijk langen steel.
***dust**, zie ook ***daist.**
duur (in: d u r e t i e d), zie ***troalies.**
Duurswold (ook een waterschap), zie ***wold.**
***duvekoàter**, vgl. **dekselkoaters**; bij *v. Dale* komt „deuvekater" ook in twee beteekenissen voor.
dwàrsdeurnat, versterkend, evenals het meer algemeen gebruikelijke klètsdoornat.
***dwelmen** (denk aan: bedwelmen), vgl. ***dweren** en ***tijmeln.**
dwiddel'n = ***dwirrl'n**, ook: drentelen; vgl. ***bōddel.**
dijoak, zie ***joaken.**
***dijpswal**: ook de plaatsnaam D i e p s w a l komt voor.

E

***e** 1: hierbij ook „D e r k = Dirk. Als curiositeit valt te vermelden, dat ik den gelatiniseerden geslachtsnaam „Andreae" door een Groninger gespeld vond „Andriai"!
***e** 2 (bldz. 97 en 516), ook voor „de" of „den", vooral door samensmelting met een voorzetsel, waarvan dan vaak de eindmedeklinker verzacht wordt: i e n n e = in de(n), o p p e of o b b e = op de(n), m e t t e of m e d d e = met de of met den. Zie verder ***hij** 2 (bldz. 528.)
***edel**, ook in: o p z i e n e d e l s t

= met veel ijver (ook in ongunstigen zin.)

***eendvogel** [bldz. 516], vgl. ***ijndvogel** [bldz. 581], eigenlijk: wilde eend; zie „eendvogel" bij *v. D.* [4e druk.]

eengaal, zie ***ijngoal.**

***eer(e)**, hierbij de zegswijze: d o a r b i n 'k m i t e e r e n o f = ik ben blij, dat ik er van ontslagen ben [bvb. om aan een uitnoodiging gevolg te geven], zonder dat het mij kwalijk kan genomen worden; n o u i s 't m i t e e r e n o p, zegt de vrouw des huizes, blijde dat er geen kliekjes overblijven.

eer of **eerde** = aarde, *HD.* Erde. Vgl. ***dood.**

***eerbeien**, *Ned.* ook: aardbei.

***eerdappel**, ook: **eerpel** [zie samenstellingen.]

***eerdappeldollen**, zooals het hier voorkomt, zou verklaard kunnen worden door: „d e l l e n" maken, om de „s t e k e n" er uit te kunnen snijden. Het kan echter ook aardappelrooien beteekenen, zie bij ***dollen.**

***eerdappeljassen**: jassen = schillen ook bij *v. D.*

eerde, zie **eer.**

***eernsthaftig**: *HD.* ernsthaft.

***eerst** [bldz. 516]; zoo ook: e e r s t g u i e m ö r n !, met de beteekenis van „vooreerst", „voorloopig", waarin opgesloten ligt: we zien elkaar heden nog wel.

eerstjen en overeerstjen, schertsend voor: iets telkens uitstellen, ter wille van andere zaken, die men „eerst" meent te moeten afdoen; zie **overeerstjen.**

eertappel, zie ***eerdappel.**

eertmietje = aard- of kaboutermannetje; 't zou een verbastering van „heremietje" kunnen zijn.

***eerwal**, vgl. ***wörke.**

eigenaar (*aigender, *ijgener), zie ***beklemrecht.**

eigendom, zie ***meijer.**

***elende**: het *HD.* Elend [klemt. op de eerste lettergr.] beteekent zoowel „buitenland" als „ellende", iets dergelijks met het bijvnw. elend; denk ook aan „elders."

elk, zie ***gijn.**

***elks**, zie ook ***noa.**

elle [spreek uit: ê l e] **verlös**, een tikspel, vooral in de Stad Groningen.

eller, zie ***eldern.**

***elstok**, *Nederl.*: ellemaat.

***Eltje**, is ook een jongensnaam. Het aangeduide onderscheid is niet kenmerkend, want bvb. ook „R e m k e" en R o m k e zijn o.a. in 't Westerkw. jongensnamen. Naast „E n n e" vindt men ook E n n o [beide mannelijk]; zoo ook „T e d o" en T e d e, H e r o en H e r e. Misschien zijn de vormen op *e* plaatselijk. Vgl. bldz. 516.

***elven**, vgl. *Ned.*: met z'n achten, op slag van elven, enz.

***en** [voegw.], vgl. ***wachten** 2 en: v e u l; zie ook: z o o w a t.

***en**, als uitgang [bl. 517], vgl. ***ing** [bl. 529.]

en ook achter de namen der dagen, als een bepaald deel van den dag moet worden aangewezen, en met verdubbeling van de *g*; zoo bvb. Z u n d a g g e n n a c h t voor: Zondagnacht. Gevormd als a l t i e d e n, h a l f t i e d e n, h ij l t i e d e n, d a t t e n, [bl. 510.]

en [uitgespr. als 't voegw.], voor het lidw. „een", evenals elders „'n", 't *Oostfriesch* heeft „ên" voor het telwoord.

***en** of ***end(e)**, zie ook ***kerel** [bl. 532]; als uitroep ook elders.

***end**: h ij w ij t m i t z i e n t i e d g ij n e n d = hij weet met zijn tijd geen raad, hij verveelt zich, vergel. **weg.**

endbesluut = einde, vooral bij voorspelling, bvb.: d a t z e l 't e n d b e s l u u t w e l w o r d e n; de beteekenis van 't *Nederl.* woord „eindbesluit" is hier gewijzigd.

***ende**, zie ook bldz. 198 I 21 v. o.; met „i n 't e n d e z e t t e n" te vergel. *Ned.* (gemeenz.): 't heele huis overeind zetten; „'t end is er van weg" bij *v. D.* aan 't slot van „omkomen" [1]; zie verder ***en** en ***endje.**

***endje**: wat wou zoo'n eindje mensch! ook *Nederl.*

engelse pons of **ponsmelk** = warme melk met brandewijn, sago en suiker.

enkel = dun, schraal; zie ***enkelt**.

***enkelt**, *Ned.* enkeld = enkel, evenals „dubbeld."

***enkt**, van 't *Lat.* encaustum, evenals het *Duitsche* Dinte of Tinte van „tinctum"; zie *Wattenbach*, *Schriftwesen im Mittelalter*.

***enter**, vgl. ***henkelstalje** en ***kalverhok**.

***enter over twenter**, vgl. ***henterdetwenter**.

***er**, zie: d e r [a.]

***es 2**, vgl. ***pee**.

***esk**: e s k e n b l a d zal staan voor: espenblad.

essen = ***essies**.

***essies**, vgl. ***stoanders**.

eten-deurmekander, zie: p o t e t e n.

etens, als 3e naamval: n o a e t e n s, o n d e r e t e n s, v e u r e t e n s = na den eten, enz.; vergel. ***gekkens**.

eter = gast, die blijft eten; vgl. ***koffiedrinker** en het *Ned.* „slaper."

***etgras**, vgl. ***topgras**.

***eulie** [bldz. 517]: „vergel. w i e n" enz. beteekent, dat die woorden, evenals de meeste stofnamen, hier gewoonlijk onzijdig worden gebruikt; in 't Westerkwartier zegt men **eulje**.

***euvels**, vgl. ***ijbals**.

***even**: 't i s m o a r e v e n = het behoeft slechts een oogenblik te duren, [vooral ter verontschuldiging, wanneer men iemand stoort] — iets dergelijks ook elders: 't is maar dat hij 't zien zal = 't is maar de bedoeling enz.; in: 't i s m o a r e v e n d a t 't r e g e n t = de regen is het eenigste bezwaar, de regen doet het hem, heeft men te denken aan het *HD.* eben = juist. Zie ook: t o u v a l l e n.

évenwel, zie **zoowèl**.

F.

fe of **ve** voor „we" of „wij", zie **wie**.

fennen, zie ***smeerfennen**.

fermilie voor: familie, zie ***angrenzend** en ***noa**; de *e* is meestal toonloos, ook hoort men f e m i l i e en f'milie.

fersounlk, **versounlk** of **verzounlk** (*Westerkw.*) = fatsoenlijk.

fertuten, zie ***vertuten**.

festje, zie ***vestje**.

flàr en **flaar**, zie ***flèr**.

***flegeliene**, *Duitsch:* Violine; in een humoristisch gedichtje komt voor:

Einer blus die Vigeline
Und der Andre strich das Hurn!

***flelainebleter** of ***woatebleter** is eigenlijk de „glazenmaker", ook „juffertje" geheeten.

***flenansies**; *Middelnederl.* financie = list.

fletrieoul ook wel voor ***fleoul**.

fiks, zie ***ferm**.

floul [bldz. 518], zie ook ***fleoul**.

***flaaien**, vergel. *Ned.* flikflooien.

flaisk = vleesch, *Deensch:* flesk; zie ***vlijs** en vergelijk ***ais** [slot.]

***flappen**, zie ook ***muskeflap**.

***flausen**: *Ned.* flousen.

flauwen, zie ***flausen**.

***fledder**, bij *v. Dale:* vledder.

***fleer**, vgl. ***anwaisel**, 't komt ook bij *v. Dale* voor; verder beteekent het: vlek of streep, door wrijving met een vuil voorwerp of door een vocht ontstaan, vergel. ***slier** en **gleer** [van ***gleeren**], *v. Dale* heeft het gewestelijke werkw. „fleren."

fleskegoud, zie ***pakjegoud**.

***fliemstrieken**, vgl. *HD.* Flaum = dons.

***flik** ook ***frik**, zie aldaar.

flikkern, zie ***weerlicht**.

***flitseboog**: „Flitsch" moet zijn „Flitzbogen", 't woord Flitsch = pijl is verouderd; in 't *Wkw.* en *de Marne* ook **spanboog**.

***flittern** [bl. 518]: het *HD.* Flitter of Flinder is in de beteekenis van „vlinder" verouderd, thans beteekent het: klatergoud; vgl. verder het *Engelsche* to flirt en to flit. Zie ook bldz. 506 II b.

flodder, zie ***flod.**

***flodderboksen,** vgl. flodderbroek bij *v. Dale.*

flōdders of **flōtters** = spatten van modder, vuil of slijk; 't eerste ook in Holland: bij *v. Dale* „flodder" = modder.

flont = oude lap.

flontjederai = prullekraam, vodden.

***flop,** zie ook ***schietje** [bldz. 560], ook: **flōppie,** voor personen = ploert.

***flōrt,** ook = 't *Nederl.:* bocht, bvb. in: f l ō r t v a n m e l k, enz.

flōtter, zie ***flatter** en **flōdders.**

flousies, zie ***flausen** (bldz. 518).

***fōdsendinchien:** in Gelderland o.a. „'n vodsig dinkien", alsmede „fudsegoed", „fudsding."

foeder . . ., zie ***foeter** . . .

***foeter** . . . misschien van 't *Lat.* futuere *(Fransch* foutre) en dan te vergelijken met bldz. 279 I 9 v. o. en vooral met II 1 v. b.

***foetern,** vergel. *v. Dale.*

***foldergeerde,** *Fransch:* voltigeur = een soldaat, die niet de vereischte lengte heeft.

***forsie,** verbasterd ***foatsie.**

***fōtse,** *HD.*: Fotz, Fotze.

frarns, zie: w o a r a r n s.

***fris,** vergel. **vris** en ***vrisse.**

Fritser, mannennaam: vergel. het *Oud-Nederlandsche* Writsaard.

***froaterhoes** (bldz. 518): waarschijnlijk werden oudtijds verkoopingen gehouden in het voormalige Fraterhuis, d.w.z. in het huis van de Broeders des Gemeenen Levens (stichting v. Geert Groote in de 14e eeuw.)

***front,** vergel. ***swat** (ook de aanteek.)

***fuut** wordt meestal uitgesproken ***fut,** zie dat woord op bldz. 518; met het midden van 't art. te vergel. „fut" (= niets) bij *v. Dale* en zoo ook aldaar: 't is fut = 't beduidt niets.

***fij:** bij *v. Dale* fij = foei.

G

ga, zie **goa.**

***gabbeln:** het *Engelsche* „to gib" beteekent eigenlijk miaauwen, vergel. to gabble, to gibber, to jabber, met de grondbeteekenis babbelen; het *Fransche* „gaber" is verouderd, „gabeler" behoort hier niet bij.

***galgen** (ook bij *v. D.),* vergel. ***hulpzeel.**

***gallen** zijn ook grootere wittebrooden, van sierlijken vorm en zeer fijn deeg, in de midden het breedst en aan beide einden puntig uitloopende.

***gallig,** hier = schurftig; in het *Nederlandsch* is dit woord (het *Fransche:* gale) verouderd.

***galsterg,** *Nederl.* galsterig.

***gammel:** te *Amsterdam* = oud, bouwvallig; *Zweedsch* gammal, *Deensch* gammel = oud.

gang, zie ***an de gang,** waarbij ook behoort de zegswijze: a s 'k d a t d o u n w o l k o n 'k w e l a n d e g a n g b l i e v e n = dan had ik wel dagwerk, 't zou een onbegonnen werk zijn.

***ganzegat,** ook studententerm, zie *v. Dale.*

gaons, zie ***goans.**

***gappen:** „begapen" is ook *Nederlandsch,* en verder heeft men „vergapen" = den mond te ver openen, waarvan weer 't figuurlijke: zich vergapen.

Garnt (mannennaam) = Gerbrand; men hoort ook wel **Garm.**

gast en **garst,** zie ***gust.**

***gasthuus,** ook in de zegswijze: 't i s n o g v r o u g i e n 't g a s t h u u s = 't is nog niet zoo laat als 'k meende; hiervoor ook: 't i s n o g v r o u g d à g; m ö r n v r o u g d à g! beteekent: we zullen morgen vroeg moeten opstaan. Deze drie spreekwijzen komen ook elders voor.

***gat:** zie ook ***jonges** en ***hippen** (bldz. 526); 't kan ook „**cunnus**" be-

teekenen: vergel. ***kond** en ***neers.**

***gau** (bldz. 519), deze zegsw. ook bij *v. Dale.*

gebedenis (bij *v. Dale:* gebiedenis), in de uitdrukking: g r o u t e n i s e n g e b e d e n i s.

gebeurd in: 't i s g e b e u r d! = 't is te laat! het ongeluk is geschied; p a s o p, a s 't v a l t i s 't g e b e u r d!

***gebrekkelk** ook = gebocheld; bij *v. Dale* gebrekkig en gebrekkelijk = lichaamsgebreken hebbende.

gedachten, zie ***noa.**

gedwiddel, zie **dwiddel'n.**

geef, zie ***geve** en ***grofgeef.**

geelgou *(Westerkw.)* = ***geelgörrel.**

geelgruin, zie ***schietgeel.**

***geern;** *Vlaamsch:* geern, geerne.

Geert (mannennaam), evenals 't vrouwel. G e e r t j e ook *Nederl.*, doch niet algemeen; elders „Geurt." Oudtijds was het een vrouwennaam, eigenlijk „Geerte" = Geertrui(d)(a): men denke aan St.-Geertensminne en Geertemoei. Vergel.: G r a s.

geflörtje, zie ***gekutel.**

gejudas, zie: j u d a s s e n.

gejui = gejoel, zie ***jui** (bldz. 530.)

***gek,** vergel. ***döl.**

***gekjoagen,** vergel. ***scheervogeln.**

't gekke, zie **oddennelk.**

gekrukkel, zie ***krukkeln.**

***gekscheren, *gekscherend,** ook bij *v. Dale.*

gekwetel, zie ***kwetelderei.**

***geld,** zie ook ***ijn** 2 en vgl. ***tied** (bldz. 569), alsmede **ofloonen.**

***geldje,** vergel. *v. Dale.*

***gele wikken,** vergel. wik, wikke, bij *v. Dale.*

***geleverd** = gefopt, bedrogen, ook elders. *HD.:* verloren und geliefert, bij *v. D.:* men kan hem verkoopen en leveren = verraden en verkoopen = foppen zonder dat hij 't bemerkt.

***geliek,** zie ook ***'s gelieken** en ***slicht:** het daar genoemde ook bij *v. Dale* onder „gelijk" 2.

gelieke en ***lieke** (bldz. 539) voor: even, bvb. in: g e l i e k e g o u d, h ij 's a l t i e d e n l i e k e v r u n d e l k, hierbij ook: l i e k a s = evenals, gelijk (voegw.), *HD.* gleichwie.

***gemak,** ook bij *v. Dale,* met „geheim" vooraf.

gemier (o.a. *Veenkol.)* = gezanik; ook *Friesch,* enz.

***gengeln,** vergel. *HD.* gängeln.

***genoat:** *HD.* Granate.

geraide, gerei of **gereide** = paardentuig en toebehooren, staat vermoedelijk met „gareel" in verband; hiervan **geraidekast;** vergel. ***halsbou.**

gerechtighaid, zie ***allieke.**

gereven = geriefd, voorzien; ook wel voor „r e v e n", als deelwoord van ***rieven.**

geribbeld = geribd.

geribte in 't *Wkw.* voor: geraamte, van het *HD.* Gerippe.

***gerief** beteekent in 't *Nederl.:* gemak, dienst, gebruik.

***Germnisten:** eene sekte in de Pekela, door zekeren Germs gesticht.

gernoat, *StadGron.* voor ***genoat,** *v. Dale* geeft garnaat en gernaat **als** volksuitspraak voor „garnaal."

geroaden, zie ***noa** (ook *Friesch.)*

Gerriet, zie: G r a s.

***gerust,** in dezelfde beteekenis bij *v. Dale;* men gebruikt ook „veilig" in denzelfden zin.

geschöteld en **geschutteld,** zie ***geschödeld** en vergel. ***schötel;** bij *van Dale:* schotelen = opdisschen.

geschrip, zie ***schripsie.**

***gesjochten** hoort men ook elders in ons land, 't zal van *Hebreeuwschen* oorsprong zijn.

***gesprek:** „besprek" ook bij *v. Dale,* ook „gesprek" wordt elders in gemeenzamen stijl gebruikt.

***gest** ook in: o m g e s t e n k e n ij l w o a t e r (of: s n e i w o a t e r) l o o p e n = rondloopen zonder iets uit te voeren.

geteuver, 't zelfde als ***getiepel.**

Geuchien (mannennaam) = George.

***geval:** hierbij ook i n à l g e v a l, i n à l s g e v a l of i n à l s t g e v a l = in allen gevalle, in elk geval; *(Nederl.* soms ook: in alle gevalle.)

***geven:** de zegswijze „g e v e n p e e r d" enz. is algemeen *Nederlandsch,* vergel. ***peerd.**

gevolgen(s): d a t w ö r v a n d e i

gevolgen(s) = 't gevolg er van was .....

***gewai** of ***gewalde**, *HD.* Ingeweide.

geweld, zie ***geweld doun.**

***gewikst** te vergelijken met het *HD.* woord gewichst = geslepen, van: wichsen = polijsten; vergelijk ook ***wikse** enz. (vooral bldz. 578.) Ook bij *van Dale.*

gewoarworden = te weten komen, bvb. in de uitdr. 'k kon 't moar nijt gewoarworden.

gezegd, voor ***zegd** (bldz. 483 en 581); 't wordt ook elders gebruikt.

gezicht, zie ***oetkieken** en ***tebak** (bldz. 568.)

***gezworen** (bldz. 520), in het *Nederlandsch*, alleen in ongunstige beteekenis; toch hoort men wel eens: gezworen vrienden.

gidder, zie ***joar.**

***giebeln**; *Geldersch:* giebeltje = grapje, spotternij.

***giechōm**, zie ook ***zank;** iets dergelijks in 't *Friesch*, waar Gichem „een denkbeeldig land" beduidt.

***gieren** in: 't giert ijn deur de keel, van heete of prikkelende dranken gezegd.

***gieseln** zou eigenlijk gijseln moeten luiden: er is hier verwarring met het *Nederl.* „gijzelen", òf men heeft getracht, op deze wijze verwarring te vermijden.

***gilpen:** bij *v. Dale* onder „gegilp."

gissen, zie: zinnen.

gladsmeer, vooral in 't *Westerkw.* gebruikelijk voor ***glimsmeer**.

***glas** = glazen kom, in: **visglas, goldvisglas;** (ook *Nederl.)* In de beteekenis op bldz. 520 ook elders, maar alleen in de aangehaalde uitdrukking.

glasgedien, glasgerdien (in geschrifte, ook in offic. aanbestedingen v. d. Raad d. stad Groningen: glasgordijnen) = gordijn voor een venster, venstergordijn, ter onderscheiding van „overgordijn"; *v. Dale* heeft „glasgordijn", maar in engeren zin.

glaske *(Ommel.)* = glaasje en: ruitje, of venstertje, *StadGr.* gloassien.

glasketikken, zie: deurtjeschellen.

gleer, zie: fleer.

glenneg *(StadGron.)* voor ***glen:** 'n glennege steern,

***gloep**, vergel. ook ***glup.**

***gloudnei:** bij *v. D.* ook „nagelnieuw", „splinternieuw."

***gniffeln**, vergel. ***kniezen.**

***gnistern**, *HD.* knistern, knirschen.

gnoavend, zie ***gounoavend** (bladz. 521); 't klinkt ook wel gnoavens; vergel. **noavend.**

gnuut, zie: knuut.

goa (in geschrifte **ga)**, o.a. in de benaming Noordhornerga, duidt laag land aan, met ondergrond van veen en derrie.

***goan**, zie ook ***gait;** „ik gōng" enz. ook *Zeeuwsch;* zie ook: kriegen; dat gàit 'r mit, dat gait 'r nog mit deur = daar komt men 't verst mee, *Nederl.* het gáát met iemand of iets = 't blijkt aan het doel te beantwoorden; dat zeg ik mìt = dat zeg ik mèt u. Vgl.: deur, alsmede „heengaan" bij *v. Dale.*

***goar**, zie ook ***heer** en ***te goar** (ook de aanteek.)

***goaten:** „in de gaten" ook *Nederl.*, „in de mot", eigenlijk: in de mouw, zie mot (5) bij *v. Dale.*

***gōbbe:** het *Eng.* „gubber" is alleen gewestel. (Sussex.)

***gōbbe, *gōbse:** *HD.* Guss.

gochom, zie ***gogum.**

godsblok, zie ***blok.**

godsgriezelachtig, zie ***griezelachtig.**

godverdikke. zie ***verdikke.**

godvergeemie, een vloek, samengetrokken uit den ook elders bekenden uitroep: god vergeef' me (de zonde)! hiervan weer het bijvnw. ***vergeven** of **vergeefmes** (bldz. 573.)

goedzoo! (zelden, en alleen tegen gelijken of minderen, goudzoo) of: 't is wèl! = ik zal er voor zorgen! Ook in de beteekenis van ***bessoo,** doch dàn ook *Nederl.*

***goezen**, vergel. ***roazen.**

***gogum**, bij *v. Dale:* goochem, aan 't *Hebreeuwsch* ontleend.

goi: uitroep, meest van verwondering (ook *Friesch)*, denkelijk samen-

trekking van „godje", vgl. ***godjes** en ***ochoi** (bldz. 547.)

gol, zie ***goul.**

golden bijnen, zie ***piepen** 2.

***goliat:** vergel. *Groningsche Volksalmanak*, 1840, bl. 156.

goon, zie ***goun.**

***goor:** „gaar" en „goor" in de hier genoemde beteekenissen ook bij *van Dale.*

Goorecht (Het) of **Goregt**, ook wel eens **Drentherwolde** genaamd: een voormalige heerlijkheid, de omstreken der stad Groningen (vooral ten ZZO.) beslaande. Vergel.: W e s t e r k w a r t i e r.

***görtig**, in den zin van „vinnig", komt overeen met „gortig" en „garstigheid" bij *v. Dale;* de verklaring is aldaar echter onjuist, en dat is zelfs 't geval in het groote *Woordenboek der Ned. Taal* van *Dr. M. de Vries enz.*! De oorzaak is de blaasworm, d. w. z. de larve van den lintworm.

gou, zie ***gau.**

***goud** (bldz. 521), *Ned.:* nog wèl zoo mooi, enz. = nog iets mooier, enz.; verder: d a t g a i t n ij t g o u d! = dat gaat niet op! gij handelt niet eerlijk! vergel. ***getroud** en ***van rechten;** zie ook: s p u l. Met het slot van 't artikel te vergelijken: vieze varkens worden niet vet.

goudzoo, zie **goedzoo.**

***goun:** *HD.* welche = eenige.

gounen, gount enz., zie ***goun.**

***gounoavend** (bl. 521): *StadGron.* ***guinoavend.**

***graft** ook = graf, *HD.* Gruft; vergel. ***genöcht** en **begrafnis.** Oudtijds schreef men „'t gracht" = 't graf, en „gracht-steden" = grafplaatsen, o.a. in *Amstelredams eer ende opcomen*, bl. 264 en 265 v. d. uitg. van 1639.

***grap** ook in: h ij h e t d e g r a p d 'r o f = schept er geen behagen meer in; evenzoo: d e g r a p i s d 'r o f.

***gras** 2, vergel.: w a s s e n; met de spreekwijze „t e h o o i e n t e g r a s" te vergelijken de in 't *Nederl.* in geheel andere beteekenis gebruikelijke bijwoordelijke uitdrukking „te hooi en te gras" (ook wel: „bij h. en bij g.") = zelden. Zie ook ***te gras.**

***Gras** (bldz. 521): vrouwelijk G r a d o a (*Geldersch:* Grade) of G r a r d o a; voor 't meer algemeene „Gerrit" hoort men in 't *Wkw.* G e r r i e t. Vergel. **Geert.**

grasbotter, zie ***stalbotter.**

grauàrften, grauàrten = grauwe erwten.

grausteert, zie ***korenspörk.**

grib = ***gribbel**, veelal met i e n inplaats van o p.

***gribbel**, vergel. ***tuuk.**

***griezeln**, bij *v. Dale:* griezelen en griezelig.

griezeltje, zie ***biet** (bldz. 503.)

***gril**, *HD.* grell.

***grilkieker**, bij *v. Dale* grilkijker.

groantje (*HD.* Gran, *Ned.* grein), zie ***biet** (bl. 503.)

groas, zie ***gras.**

groenland, in geschrifte voor ***gruinland.**

groes = gruis, i e n g r o e s: tot gruis.

grofkes en **groven**, zie ***flentjes.**

***gröm**, bij *v. Dale* = ingewand, vuiligheid.

gröndel of **grundel** = grendel; vgl. f ö r m, z ö l d e (z u l d e), z ö l s (z u l s), z ö s.

***grondvergoadering** eigenl. = vergadering van kiezers; in beide beteekenissen ook bij *v. Dale.*

***groot** ook = duidelijk: 't s t e i t 'r g r o o t g e n ö g = gij ziet er voorbij, gij kijkt niet goed toe.

***grootknecht;** vergel. ***vent** 1, *HD.* Grossknecht.

***groots** (bldz. 522), bij *v. D.:* grootsch.

grou, zie ***grau.**

grouel en **grouwel**, zie ***griezel** en vergel. het *HD.* werkw. „grauen" = huiveren, en evenzoo het zelfstandnw. „Grauen" = huivering.

***group**, *HD.* Grube = groeve. Het *Eng.* woord „groop" komt alleen gewestelijk voor, evenals het door *ten Doornkaat* aangehaalde „grup": zie *Th. Wright's Provincial Dictionary. Ten Doornk.* geeft „groop" als *Noordfriesch*

op. Vergel. verder ***grup** (bldz. 138 en 522, ook de aanteek.) en zie ook ***geut.**

groupfail, zie ***kezoan.**

***groutenis**, hierbij ook: 'k zel 't woarnemen.

gruinàrften, gruinàrten = groene erwten.

grundel, zie **gröndel.**

***grup** (bl. 138 en 522), vgl. bij *v. D.:* grep, grop, grup.

***gruwelwoater**, *Eng.* ook: water-gruel.

***grijde:** ook het plaatsje Groede, in Zeeland, zou hieraan zijn naam te danken hebben.

***grijnmank:** in Duitsche veenstreken verbasterd „Greman", dat daar echter alleen de beste soort, nml. sponturf, beteekent.

***guchel**, vergel. ***keukeln** en ***babbelgugies;** bij *v. D.*: guichelen = goochelen, guichelspel = bedrog.

guindag, zie ***goundag** (bldz. 521.)

***guinoavend** (bldz. 522), vgl. ***gounoavend** (bl. 521.)

gunnen: 'k bin 't hōm wel gunt = ik gun het hem gaarne.

***gunt;** 't verdient vermelding, dat men „'t gunt" of „'t gundt" voor „hetgene" gebruikt vindt in het geschrift: *Bewys van de vryheyt ende independentie der Vrye Oldampten, (Rotterdam* 1640), bldz. 5, achterin, en verv.; zoo ook in andere geschriften uit dien tijd, over 't zelfde onderwerp, reeds in 1630; ook nog in staatsstukken plm. 1770.

***gust**, bij *v. Dale* = niet drachtig, en fig. = schraal.

guster = gister of gisteren; vergel. vrund = vrind, dusselboom = disselboom, gunders = ginder; in 't *Ned.:* lus en lis.

guuchel, guuchelspul enz., zie ***guchel** (ook de aanteek.)

H

***hagen**, bij *v. Dale:* verouderd.

hah! uitroep van afkeer of tegenzin.

haid, zie **aid.**

***hail om 't zail**, vergel. ***hei** (bldz. 525.)

***hak:** „op hak", elders „hak op". Zie verder ***hakken.**

***hakhoorntje**, bij *v. Dale*, schoenhorentje of schoenaantrekker.

***hakken**, zie ook ***koar** (bldz. 213, tweemaal); voor: „an de hakken trekken" hoort men ook: de hakken optrekken; de spreekwijze „'t het nijt veul om hakken", evenals de daarmede analoge uitdrukking „niet veel om 't lijf", is ontleend aan de gewoonte der bijen, om was tusschen de oksels der achterpooten, en stuifmeel tusschen de haren op het lichaam, naar de korven te dragen.

***hakketakkerij**, vergel. bij *v. Dale:* harrewarrerij en hassebasserij, in andere streken: hikketakkerij en hissebisserij.; vergel. ook de reduplicatie's: „halterkwalter", „henterdetwenter", „himphamp", „koeskas". „poespas" en verder: fikfakkerij, flikflooien, kiskassen, viezevazen, wissewasjes, enz. enz.; zie vooral ***dikdakken.**

hakvat, zie ***hakbret.**

***half**, als znw. voor „helft": hij wijt 'r 't halve nijt van, de halven lezen ze nijt, de halven stoan d'r nog, *(Latijnsche* constructie.)

hàlftied, zie **halvetied.**

***halfwieze;** *Engelsch:* half-wit.

***hals**, zie ook ***kou** en ***verkomen.**

halsboge, zie ***halsbou**; bij *v. Dale* (verouderd): „halsberg" = pantserhemd.

halvetied, *Westerkw.* **hàlftied** = de helft (of eigenlijk: 't grootste deel) van den tijd: hij 's halftied zijk; ook hoort men **halftieden**, evenals ***hijltieden.**

***hampel**, *HD.* Hampelmann = marionet.

hamrik, zie ***hammerk.**

***hand**, zie ook ***stoan**; mit handen omkeerd = geheel veranderd, vooral van karakter, (ook *Friesch): Nederl.* „omgekeerd als een blad aan een boom."

***handen**, bij *v. D.* = gemakkelijk zijn in 't gebruik.

handgat, zie ***buusgat.**

handjen, zie ***tandjen** (bldz. 568.)

***handomdrai**, *Nederl.*: hand-omdraaien, ook in algemeener beteekenis.

hanebolten, zie ***hoanebolten** en ***duthoamer.**

***hangelperen** (bldz. 523): in 't *Oostfriesch* een langwerpige peersoort.

hanschen, voor ***hansken**, vergel. ***holschen.**

harbargen = hardbakken (aardewerk), bvb. Keulsche potten; om minder plat te schijnen spreekt men van herbergen potten, en verbastert daardoor het woord nog meer, zonder aan zijn oorsprong te denken.

hardegeertjes, zie ***keeskes.**

***harden**, vergel. het *HD.* „harren" of „ausharren" *(Ned.* uitharden) = wachten, dulden.

***hardop**, ook bij *v. Dale.*

***hardschild**, vgl. bij *v. Dale* „hardschillig.

harjasses = ***harrejasses.**

***harren**, vergel. ***harden.**

harsens, zie ***broagen**; ook elders (zie *v. Dale.)*

***harsenschrabben**, vergel. ***kopschrabben.**

***harst**, meestal onzijdig; zie ***winter** (bldz. 579.)

harstflikkers = het weerlichten aan de kim, des avonds in de herfst: een voorbode van koude.

***hart**: „zijn hart ophalen" in 't *Ned.* = tot verzadigens genieten; „v. z. h. geen moorkuil maken" is algemeen *Nederl.*; 't hart knipt (= knijpt, nijpt) ij n (of joe) dicht = 't is een deerniswaardige toestand; zie ook ***van harten** (bldz. 572, en ook de aanteekening); „gezond van harte" ook elders.

hartens, zie: schuppens.

***hartstikkend dood**, bij *v. Dale* = hartstekendood; ook elders hoort men „hartstikkedood", dat bij *Vondel* o.a. luidt: hartsteek dood = morsdood.

***haspel**: het ook bij *ten Doornkaat* opgegevene *Eng.* „to himp" en „himple" zal gewestelijk zijn; het *Oostfr.* „stotteraar" moet „stumper" zijn; *v. Dale* heeft: 't sluit als haspels in een zak.

***hauen**, zie ook ***snoetband.**

haveelzaad, zie ***awijlen.**

***hebben**, vgl. *HD.* sich gehaben = zich gedragen en het *Ned.*: onhebbelijk.

***heden** (uitroep), bij *v. Dale:* heden mijn tijd!

heden (znw.) in: op 't heden of op dit heden = op dit oogenblik.

heeg, zie: ***deur de heeg hoalen** en ***hegen** 1.

***heer** 1, zie ook ***achteranzitten.**

***heer** 2: het *Nederl.* „heer" of „heir" = leger of schare;

***heerd**: in *Gelderland* = heem, erf.

heerdje, zie ***heertje.**

***heerhollen**, vergel. ***veurhollen** en het *Duitsche* herhalten = toehouden, uitstaan, verdragen.

heert, zie ***heerd.**

hek = het houten raam, dat op een doodkist en later tijdelijk op het graf wordt gezet; vgl. ***ophoogsel** (ook de aanteek.) en ***dekken.**

hekje = raamhorretje, ook: rekje; vergel. ***hekke.**

***heksebiel**, bij *v. D.*: er met de ruwe bijl inhouwen.

held, zie ***keesköst** (bldz. 531) en vgl. ***roemte**, alsmede *Nederl.*: een held op de ruimte.

***helfte**, meestal zonder lidwoord, en in de uitspraak verminkt tot **helde,** o.a. in 't *StadGron.*: helde meer.

***hellig**, vergel. ***verhellegen**; ook bij *v. Dale.*

***helling**, ook bij *v. Dale.*

***helster** (bldz. 525), vgl. ***behelsteren.**

hem', zie ***hebben** (bldz. 524.)

***hemdrok**, zie ook ***enter.**

***hemmeln**; bij *Bilderdijk (Floris V):*

„Kom . . . . . ., 't hoofd omhoog, het voorhoofd opgehemeld
En schuif de wolk ter zij, die voor uw oogen wemelt."

Hen, zie ***Hinderk** = *Nederl.* (gemeenz.): Henk.

***hen,** ook in de uitdr. net zoo hen (of: net zoo weg), bvb.: hij zee tegen mie, net zoo hen... = het zijn zijne eigene woorden. Zie verder ***bie 't olle hen** (bldz. 503), alsmede ***heer** (bldz. 524) en vergel. **onderhen** en: omtrent.

heng, hier voor elk scharnier, ook bvb. van een koffer.

hengoan = te werk gaan: 'k bin hengoan en heb 'n piep opstoken (ook wel elders); vergel. ***tougoan.**

henschrieven = aan iemand schrijven, bvb.: 'k heb ('m) henschreven; zoo ook: 'k heb 't hōm (of: hōm 't) henstuurd, of alleen: 'k heb henstuurd = 'k heb een boodschap gezonden; 't zullen germanismen zijn, want in 't *Nederlandsch* zou de onovergankelijke vorm door „er" moeten worden voorafgegaan.

herbergen, zie **harbargen.**

***herdommen** in: zelst 't wel herdommen = gij zult wel tot andere gedachten komen, als repliek op het: ik verdom 't van den vorigen spreker.

***herrie,** ook elders in de spreektaal.

***hetsig,** bij *v. Dale:* hitsig, hittig.

***hetten;** de oorspronkelijke vorm van het w.w. is natuurlijk hettenen, vgl. ***tijken** enz.

***heu,** hierbij de spreekwijze: as hakt heu deur 'n ander *(Ommelanden:* as sloagen heu, zie ***sloagen** 2); is hooi in de *Ommel.* meer gebruikelijk dan heu?

***heufkees** = „hoofdkaas", „hoofdvleesch", bij *v. Dale,* die tal van gewestelijke namen voor deze lekkernij opgeeft.

heufvlijs, zie ***vinken.**

***heukerg,** zie ook ***heukerswinkeltje.**

***heun,** vergel. ***hoamel.**

heuren, zie ***omheuren** en ***roazen.**

hiel, zie **huil.**

***hiemen,** bij *v. Dale* (gewestelijk): hijmen.

hierlàngs, zie: langs.

***hierzoo** enz., ook elders in de spreektaal. Ook hoort men wel den uitroep: och, hierzoo...., voor: och, hoe heet hij (of: het) nu ook weer, enz.

***hies,** vgl. hijs, hijze, bij *v. Dale.*

***hikhakkerij,** vergel. ***kikkakken.**

hil, zie ***houl.**

Hin of **Hinne,** zie ***Hinderk.**

***Hinderk:** men hoort inplaats van „Hin", vooral in 't *StadGron.*, vaak Hinne; „Hen" komt overeen met het *Nederl.* (gemeenz.) „Henk."

hinkespeiersrōgge (os sepiae), letterlijk „inktspuwersrug" = het rugbeen van den inktvisch, dat vaak aan 't zeestrand te vinden is en o.a. door de ververs inplaats van puimsteen gebruikt wordt en waaraan ook vogels gaarne pikken; 't wordt ook „zeeschuim" genoemd: zie dat woord (2e art.) bij *v. Dale.*

Hinne, zie: Hinderk.

***hippen:** bij *v. D.* „hippen" of „hippelen" = huppelen.

hirs, zie ***heers.**

hitzig (zie ***bijst**) = ***hetsig.**

hn, zie ***n.**

hoagen, zie ***hagen.**

***hoalen,** vergel. **huil.**

hoalstok = ***hoal** (bldz. 526) en vgl. ***moord** (bl. 270.)

***hoanebolten** = ***duthoamer.**

***hoar;** lees op bldz. 159 I 11 v.o.: dat hom de hoaren hijt wordden = dat hij boos werd; zie ook ***'t hoar** (bl. 419.)

***hōbbelstuut:** „stuut" zal hier „podex" beteekenen. *(Nederl.* „stuit" of „stuitbeen.")

hodje (o.a. bldz. 279 II onder): zie ***hotje.**

***hoed,** ook in: 'n hoed oppe tong = een beslagen tong. Zie ook ***schurftig.** Ook = schors, schil.

***hoeske,** zie ook ***kloekholt.**

***hof:** 't is hier open hof, zegt men, wanneer de gordijnen afgenomen of hoog opgetrokken zijn, of als men bij lamplicht de luiken niet gesloten heeft; „open hof" beteekende oudtijds: audiëntie; vgl. ***spei** 2.

***höftig**, vgl. ***oetdruftig.**
***hok**, zie ook ***hokken.**
hokkefotten, zie ***omhokkefotten.**
***hok-op-rieg**, vergel. ***riegen.**
***holbol, holbollig:** bij *v. D.* „holbollig" = kluchtig.
***hölderdebölder**, vergel. *HD.* „holterpolter" = hals over kop, van „poltern" = stommelen, bulderen; hiermede is verwant: bolderwagen. 't Woord komt ook bij *v. Dale* voor: ***hulterdebulter** zal gewestel. de juiste spelling zijn.
***holdoar!**: *MiddelNederl.* „hou daer" (volstrekt geen ruwe uitdrukking) = ziedaar; vergel.: a w o a r.
***hollen:** *Ned.* „het tegen iemand kunnen houden."
hölpen, zie **hulpen.**
***holschen.** bij *v. Dale:* holsblok = klomp.
holt *(HD.* Holz) = hout; 't i s d o a r h u u s a n h u u s e n h o l t a n h o l t = de huizen staan daar zeer dicht bij elkaar.
***holten:** „een houten Klaas" is algemeen *Nederlandsch.*
hölvern, zie ***hölfern.**
Hömmes (van der) = het ook elders gemeenzaam gebruikte „van der Hummes", maar hier dikwerf uitgebreid tot v. d. H. met de k e e z e k u t e n; zie ***oomkòòl.**
hòmskool = ***oomkòòl.**
***hömstuk** (bldz. 527), vgl. ***omstök** (bldz. 549.)
***hond**, zie ook ***komdijern.**
***hondeklemai:** oudtijds bekleedde onder de volksgeneesmiddelen een voorname plaats de „hondenklamei", de witte excrementen van uitsluitend met beenderen gevoede honden, door de geleerden „album graecum" genaamd.
***honderd:** *Nederl.* „honderd tegen een."
hondesloager = ***hondsloager**; vgl. *v. D.*: hondenslager.
***honger:** men hoort ook d ö r s t a s 'n p e e r d en inplaats van „v a s t a s 'n h o e s" ook: v a s t a s 'n m u u r (doch dit beide ook elders); verder behoort hier nog bij: k o l d a s 'n b o t (visch.)

hongerlap, zie ***spitlikker**, *Nederl.:* hongerlijder.
***hoog en brijd** (bl. 527), zie: b r ij d.
hoogeropgeoien of **hooger verzuiken**, zie: a n n e m e n.
hooien, zie ***zwelen.**
hool, zie ***hole.**
hoop of **hoope**, zie ***te hoope.**
***hoopen**, vergel. ***dijl.**
hoop-en-al: 't z e l h o o p - e n - a l wezen = 't zal te bezien staan, men mag van geluk spreken; eigenlijk: 't is alles wat men hopen kan en mag. Men hoort elders wel: 't is maar één gulden, hoop en al! = de heele hoop (massa, rommel of boel) heeft maar één gulden opgebracht; hij verdient hoop en al (= hoogstens) duizend gulden (ook *Vlaamsch.*)
hoorntjes, zie ***elfringen.**
hoos, zie ***hozen** en ***zok** (bl. 582) en vgl. ***wieden.**
***horendoren-kroepoet** (bldz. 528): in het *Westerkwartier* luidt deze deun: k o e k o e k, b r e i b o e k, s t e e k d i e n a l l e v i e r h o r e n t j e s o e t, a n s z e l i k d i e d o o d e n.
hörnleger = huis met erf en tuin.
hörnschijf, zie ***hörn.**
hörntanden, zie ***hörn.**
***hörre** 2: *Nederl.* horde.
hot of **hotte**, zie ***hod.**
***hottern**, *HD.* hadern.
hou, zie ***hauken.**
***hou** = hoe, zie ook ***hou en wat** (bldz. 528) en ***hou of wat** (item), 't laatste ook bij *v. Dale;* verder in de vragen: h o u d à t? of h o u d à t z o o?, h o u d è n? = hoozoo? (gemeenz. hoe dàt?), h o u 's d à t z o o? = hoe komt dat, waar ligt dat aan? h o u i s 't? = wel? zoo? wel zoo?!, zoo ook: h o u i s 't, b i n 'j w e e r b e t e r? = wel! zijt ge hersteld? h o u i s 't n o u?! = hoe nu? (zijt ge ziek? enz.), h o u w o r d 't? = hoe staat de zaak? wat is uw besluit?
***houdjeballen**, vgl. bij *v. Dale* (4e druk): hoedjebal.
houen = ***hauen.**
houk = welk, evenals ***houke** samentr. van **houzök(ke.)**
houken, zie ***hauken.**

houkend = ***hukkend** (bldz. 528.)

***houks** (bldz. 528), samentrekking van **houzōks**.

houmennig, zie ***mennig**.

houpkefet *(Hoogel.)* = ***houpelfet** en aldaar ook schertsend voor: spinneweb in een hoek.

houveul, in houveul (geld) is 't? = hoeveel ben ik schuldig?, vgl.: wezen.

houw, zie ***hou** 2.

houzōk (hoe zulk) = welk, hoe, hoedanig: houzōk weer was 't?

houzōkkend en **houzōks** = ***houke** ***houks** (bldz. 528.)

houzoon (hoe zoo een) = ***hou'n**.

hoze, zie ***hozen** (bldz. 528.)

***hozevötels:** *Nederl.* (doch niet bij *van Dale*) op kousenvoeten (zie bldz. 528.)

***hude**, vergel. ***utepot** en het *HD.* hüten = bewaren, behoeden of beschermen.

***hugen**, vgl. ***meuge** en bij *v. Dale* „heug" = smaak of zin, bvb. in: tegen heug en meug.

***hui**; zie ook ***heu**.

huil (beschaafder: **hiel**), zie ***houl**.

hulpen of **hōlpen** = geholpen, verholpen.

***hulterdebulter**, vergel. ***hōlderdebōlder**.

hummelsken, zie ***vrensken**.

Humsterland, zie ***Homsterland**.

***huppen**, vergel. *v. Dale.*

***hus:** in *Holland* „trui" of „truus."

***huugje**, zie ***hoek** 3.

***huur** = huwelijk, ook bij *van Dale;* verder ook in de uitdrukkingen: hij het 't te huur, hij woont 'r te huur = hij heeft dat huis gehuurd, heeft het in huur.

***huurschatter**; ***huurstaller**, in geschrifte **huurcerter**, en als zoodanig in de *Veenkol.* eene, oorspronkelijk onderhandsche, altoosdurende en onverhoogbare verhuring: vgl. *Heres Diddens, Academ. Proefschr. Gron.* 1893 (vooral bldz. 95.) Zoo verkoopt nog de stad Groningen „het Recht van de Huurcerter op een Veenplaats." De officieele spelling zou aan eene verbastering van het woord „charter" kunnen doen denken: bovengenoemde schrijver heeft zich aan eene verklaring van de afleiding of den oorsprong van het woord niet gewaagd.

***huus**, zie ook ***hoes** en **holt**.

***huuske**, ook = het kleine netwerkje in het borststuk van een hemd, elders „spinnetje" of (schertsend) „vlooienrekje" genaamd, dienende om het inscheuren te voorkomen, in 't *Goorecht* **huzentje**.

***hij:** bij *v. Dale* komt „hei" in geheel andere beteekenis voor, nml. evenals „heh" een verlangen te kennen gevend, terwijl de daardoor toevallig met de onze eensluidende zegswijze „'t is altijd hei of fij met hem" iets geheel anders beteekent, nml.: hij valt altijd in uitersten, 't is altijd hollen of stilstaan. Vergel. hiermede ***hui**.

***hijl:** hierbij ook hijl nijt = in 't geheel niet, geheel niet (eld. wel: heel geen), *HD.* gar nicht, (vergelijk: nooit); hijl wel (zond. klemt. = stellig) = „al mien best"; vergel. ook „heel" (2) bij *v. D.*

***hijlendal** (bldz. 174 en 528), *Ned.:* heel en al, heelegaar, heelemaal; ook in: nijt allên doàrom, moar hijlendal, waarin het beteekent: evenwel, toch, ook zonder dat; „heelendal" is goed *Nederl.*, hoewel niet bij *v. D.* voorkomend.

***hijlkees** zal gevormd zijn uit hijl = lomp en Kees.

***hijm:** *v. Dale* geeft „heem" en „heim"; vergel. Heemstede & Haamstede.

***hijt:** heet = verzot, ook bij *van Dale.*

***hijten**, *HD.* heissen = bevelen; idem, bldz. 528, zie ook ***krai**.

***hijtkillig**, vergel. ***koeskillen**.

I

***ie** 1: zie ook bij ***achterbinde** en denk aan het *Friesch*, *Drentsch*, *Duitsch* en *Vlaamsch*.

iechel, zie ***iegel**.

iedelheufdeg = ijlhoofdig, bijvoorb. van zieken.

iederenijn, zie ***elkenijn**.

iedermoal *(HD.* jedesmal) = ***iederbod**.

***iegel** en ***stiekel**, blijkbaar = egel. .

***iegelzwien**, eigenl. = egel.

ielt, zie ***iel**.

***iem**, vgl. *HD.* Imme, Imker, en zie vooral „imker" bij *v. Dale.*

***ien**, als verkleinuitgang: in het meervoud valt de *n* weg, bvb. d u b b e l d i e n — d u b b e l d i e s.

ies *(Westerkwartier)*, zie ***ijs** en ***rijs**; elders het toonlooze „es" en „'ns."

iesder, zie ***iezer**.

ieskrappen, zie ***krappen**, bij *van Dale* „ijskrap" of „ijsspoor."

***iesvool**, vergel. ***hiesvool**.

iezer, zie **schijtiezer**.

***iezerkoukjes**, vergel. ***kniepkoukjes**, ook de aanteekening.

ik, krijgt in vele uitroepen den klemtoon: d u v e l s w a s i k! „g o d, z e g i k!"

***in**, zie ook ***te**, en vgl. ***inzitten**, (ook de aanteek.); zie voorts ***angoan** (ook de aanteek.)

***inbakken**, bij *v. Dale* bakken = hard vriezen, en „het zal dezen nacht een koek(je) bakken."

***indrift**, vergel. ***drift**.

inflikken (bij *v. D.* = zich indringen), zie ***flikkert**.

***ing** (bldz. 529), vgl. ***en** (bldz. 517); deze uitgang, hoewel in de meeste gevallen door e n vervangen, vervalt soms geheel, nml. in de woorden op „-ening" en „-eling", bvb. „r e k e n" en . t ij k e n (teekening), verder o.a. in **kroakel** = krakeling, a n d e w a n d e l (= wandeling) w e z e n = aan het wandelen zijn; vergel. omgekeerd **steigering**.

***inge**, *HD.* Anger.

ingoan, zie ***angoan**.

inhol, zie ***boor**.

inins = tegelijkertijd, zonder ophouden, **inijnen** = opeens, plotseling; bij *v. D.* wordt in beide beteekenissen opgegeven „ineens."

inkspòt = inktpot.

***inleggen**, vergel.: a n n e m e n.

inloeren = inkijken, ingluren; zie: l o e r e n.

inloopen, zie **insjouwen**.

inom, zie ***enom**; 't beteekent ook: rondom aan de binnenzijde, (ook scheidbaar.)

***ins**; „i n s g ij n", „i n s n ij t", enz., vergel. elders (gemeenzaam) ik ken hem geen eens, enz.

insjouwen = indragen van zand, sneeuw, enz. aan de schoenzolen: d a t z a n d e n m ö d d e r (*Wkw.* m ō t t e r) s j o u w t z o o i n: minder plat **inloopen**. De bedrijvende (onovergankelijke) vorm staat hier voor den lijdenden, wat met „indragen" in de spreektaal ook elders geschiedt:

***insloagen**, zie ook ***sloagen**.

insloeken, zie ***sloeken**.

***instippen**, ook bij *v. Dale.*

in 't achtern = ten achteren, vgl. ***in 't veuren**.

intikken = iemand inroepen door aan 't raam te tikken: z e h e b b e n m i e i n t i k t.

***in 't ronde** ook = „r o n d . . . .", bvb. i n 't r o n d e d r a i e n = ronddraaien.

inijnen, zie **inins**.

***inzitten**, vgl. ***in**, bij *v. D.* „er mee inzitten."

J

***ja:** vergelijk het zwakkere ***wis** en het nog zwakkere ***vast**. Verder valt op te merken, dat „j a w e l" ook elders hier te lande in de beteekenis van: wel zeker! dat kun je begrijpen! 't mocht wat! ik geloof er niets van! gebruikelijk is, terwijl meer bepaald als gewestl. *Gron.* kan worden aangemerkt de uitroep **weljah!**, die echter alleen op zich zelf staand of aan 't begin van een zin wordt gebruikt: de *l* wordt bijna niet gehoord en de klemtoon valt zeer sterk op de *e;* vergelijk ook **nou ja** en 't *Nederl.:* wel neen!

***jacht** 1, vergel. „jacht" en „jachten" bij *v. Dale.*

***jak**, *HD.* Jacke; zie ook ***lappen** 1.

***jakkern**, ook bij *v. Dale*, evenals „jakken"; vergel. ook het *Nederl.* „afjakkeren."

***jank** (synon. **tjank)** komt voor in het bij *v. D.* opgegevene woord „moesjanken" = verliefd rondsluipen om de woning van een meisje, gevormd uit het verouderde woord „mose" = gevel of eigenl. goot en 't *MiddelNederl.* „janken" = zuchten van begeerte of verlangen.

jaske, **jasker**, zie ***tjaske**.

***jasses** *(HD.* Jesses), vergel. ***jijs** (bldz. 530.)

***jekker**, bij *v. Dale* alleen mannelijk; van dit woord is gevormd „pijjakker" of „pijjekker."

***jem:** „b r e k e" is het *Groningsch* b r i e k e. Zie **breek**.

***jen**, zie verder bij ***groetjen**.

***jeuken:** *HD.* sich jucken = zich krabben, zoo ook wegjucken (o.a. bij *Goethe* in *Faust)* = door krabben verjagen.

jidder, zie ***joar**.

jikker, zie ***jekker**.

joagen = rijden, in de meeste gevallen zonder versterking van het begrip; vergel. ***deurjacht** en ***omjoagen**, bij *v. D.:* een trekschuit jagen. Zie ook ***jachs**.

***joagertje**; zegsw. d a 's v e u r 't j o a g e r t j e = dat is een fooi voor de moeite.

***joar**, bij *v. Dale:* jadder (gewestel.)

joarblad, zie ***joar**.

***joe** 2: dezelfde eigenaardigheid in vele andere talen, zelfs in 't *Grieksch*, *Latijn* en *Hebreeuwsch.*

***joechee**, *HD.* juchhei = hoezee.

jogenom, zie ***benoam**.

jonchie = jongetje, vooral bij ernstige vermaning.

***jong** 1, zie ook ***jonges**; „m i t j o n g", bij *v. Dale* „met kind maken."

***jongeja**, o.a. bij *Lindo:* jongen ja!

jongejonge, zie ***jongjong**.

***jonges:** bij *v. D.* „jongers" (gewestel.) = kinderen.

jongesgod, zie ***jongjong**.

jongesjongs, zie ***jongjong**.

jongkerel, zie ***jonkerel**, ook de aanteek.

jonje (uitgespr. j a o n j e), o.a. in 't *Wkw.* en meestal bij het aanspreken, voor: jongetje.

***jonk**, zie ook ***jong**, 1 en 2.

***jonkerel** is ook elders gebruikelijk bij militairen (als zij goed geluimd zijn) tegen hunne ondergeschikten.

jonkje = jongetje, bij *v. D.* (sub „jong" 2) als gemeenz. vermeld.

joogenaamd, zie ***benoam**.

jou, zie ***joe** 1; **joues** zie ***joeës**.

***judassen**; zoo ook (doch ook wel in minder gunstigen zin): **gejudas**; vergel. bij *v. Dale* „judas" en „judassen."

juffer, uitsluitend voor ongehuwde dames, ook bij het aanspreken. Elders geheel verouderd.

juien = joelen, zie ***jui** (blz. 530.)

***just** ook = trouwens: i e b i n' v a s t n ij t n o a s t a d w e s t? i k j u s t o o k n' t.

***jijs** (bldz. 530), vergel. ***jasses** *(HD.* Jesses.)

K

k: merkwaardig is 't gebruik van deze letter inplaats van *d* of *t* en omgekeerd; vergel. als voorbeelden de woorden ***bandrekel**, ***blakstil**, ***branekkel**, alsmede op bldz. 158 „H i n d e r t j e" = Hendrikje, verder ***klak**, ***smelken**, ***warteldag**, 't *Nederl.* „kuif" en 't *Gron.* ***toef**. Zoo is in 't *Nederlandsch* „scheurbuit" *(Gron.* ***scheurbot)** verbasterd tot „scheurbuik", in 't *Duitsch* „Stint" tot „Stinkfisch" (= grondel of grondeling.)

kaap, zie ***kobbe**.

kaarke, zie **karke**.

kachel, veelal onzijdig: b i e 't k a c h e l z i t t e n.

kainke, *(Ommel.)* = kannetje.

***kakkerlak:** de echte kakkerlakken noemt men vrij algemeen **bakkerstieken**, ook elders: bakkerstorren.

***kalf**, zie ook ***kalven**, bij *v. D.:* een kalf maken.

***kallen**, ook bij *v. Dale.*

***kalven**, vgl. ***biggen moaken** (bl. 503) en: k a l f.

***kalverhok**, vgl. ***heukelstalje**.

kalvermoat, zie ***moat**.

***kalvienen**, zie ook **kevielen**.

kammeroaten, zie ***gezworen**.

***kamp**, vandaar D e K a m p, een buitengoed tusschen Groningen en Haren; vgl. kamp (2) bij *v. D.* (ook *HD.)*

kamp voor „gelijk", bij wedstrijden enz. (ook bij *v. D.*, maar toch elders minder algemeen) en vandaar k a m p r i t.

***kampanjejoaren** (bl. 531), ook elders.

***kamp geven:** bij *v. Dale* onder kamp (4.)

'kander, zie **mekander**.

kanjer (of **kainjer?**)**:** eene pootige vrouw, manwijf. In 't algemeen alles wat groot in zijn soort is, ook van voorwerpen; ook wel elders.

kans, in: m ij s t e k a n s d a t 'r r e g e n k o m t = er bestaat veel kans, 't is zoogoed als zeker, enz.; vergel. ***vast**.

***kant**, zie ook ***an kant** (ook de aanteek.): bij *v. Dale* „aan kant" of „aan den kant" = ter zijde, afgedaan, in orde. Als bijw. vertaalt men k a n t (vgl. ***zuver)** wellicht het zuiverst door „waarlijk", „werkelijk"; vergel. ook het spreekw. „kant en klaar." Naast „o v e r ij n k a n t" staat: o v e r a l l e k a n t e n, in 't *Nederl.* wordt „van" gezegd inplaats v. o v e r en er achter gevoegd: beschouwd. Hierbij ook: 't m o t ij n k a n t a n! = er moet een besluit genomen worden, een van twee, van tweeën een, kiezen of deelen!; vergel. ***an** (bldz. 496) alsmede: d a i e n.

***kantkouk**, ook bij *v. Dale.*

kapleerzen, zie ***stevel**.

***kappannen**, *Nederl.* „vorstpannen", in het *Duitsch:* First- of Forstziegel.

***kar**, vgl. *Ned.* karig, *HD.* „karg."

***karf**, vgl. ***spoan** (bldz. 565.)

karke, **kaarke** = kerk, zie ***kerk**.

***karnspits:** *Lat.* cornu = hoorn.

***karreln**, bij *v. Dale:* karrelen *(Zuidn.)*

***kars:** zou hierbij (met het oog op het *Oostfriesch)*, ook gedacht moeten worden aan den heiligen Christoph — gemakkelijk verward met Christiaan —, die, volgens de legende, buitengewoon sterk was? De zegswijze trouwens ook elders, o.a. reeds in 1792.

***kast**, bij *v. Dale:* kasje (spottend) = bultje.

***kat**, zie ook ***brei**.

katachterrad = vluchtig, overhaast; ook wel: gulzig, bvb. iets k a t a c h t e r r a d o p e t e n; vgl. ***achterrad**.

katje, zie ***loopen** 1.

katjeliem = het uit timmerhout vloeiende zeer kleverige hars; in 't *Oldambt* heet dit **katjegold**, volgens de *Taal- en Letterbode*, 1870, bldz. 122.

***katjewinst**, vgl. ook bij *v. D.*: eerste winst is korte winst.
kau, zie **kou**; verkleinw. ***kauke.**
***kaueln**, vgl. ***dwelmen.**
***kea:** bij *v. D.*: „de huishouding van Keja” = verwarde boel.
kebabbel = ***anwaisel** (zie bl. 498.)
kediet, zie ***kerdiet.**
kedoes, zie ***kerdoes.**
kedijtern (oorspronkelijk waarschijnlijk k a d ij t e r n) = stukbreken of onklaarmaken; misschien van „caduc.”
keep, zie ***neerskarve.**
***keer**, vergel. ***te keer.**
kees, zie ***keeze** (bldz. 531.)
***keesköst** (bldz. 531), vgl. ***hartig.**
***keet:** in sommige streken van *Duitschland* Koth, Kothe, Köthe, Kathe; *Engelsch:* cottage. Van dit woord zou de geslachtsnaam ten Cate of ten Kate gevormd zijn; vergelijk ***keuterboer**, ook de aanteekening.
keezekuten, zie **Hōmmes** (v. d.)
kekijchie, *StadGr.* voor ***kekijltje.**
***kel**, vergel. de spreekwijze: ik werd er koud van.
***kelen:** het *HD.* kallen wordt zeer zelden gebruikt, alleen *Grimm's Wörterbuch* geeft het op; vergel. ook het *HD.* Keller = geronnen melk.
***kemink**, bij *v. Dale;* kalamink.
kemsel of **kimsel** = schimmel; bij *v. Dale:* kim of kaam(sel).
Kenau, zie ***Goliat.**
***kennen**, bij *v. Dale* „aankunnen” = bestand zijn, enz.
't Kenoal = Stadskanaal: h ij w o o n t o p 't K e n o a l.
kenijeren, zie ***bochtkenijern.**
***kenijlwoater** (bldz. 532) zie: g e s t.
***kepot** (bldz. 532) = kapot, in alle beteekenissen bij *van Dale.*
kepotkomen of **omkomen** = bederven, van eetwaar; zie ***verkomen.**
kerdonseln, zie ***houdjeballen.**
***kerel**, zie ook ***hartig.**
kerelachtig, zie ***kerel** en ***mannelk.**
***kerk**, zie ook ***stad.**
kerkploats (klemt. o. d. 2e lettergr.) = zitplaats in een kerk.
kerkvolk = kerkgangers en -gangsters.

***kernuut;** bij *v. Dale:* kornuit (gewestel.) = groenling, groene vink.
kers, zie ***kleine knopkiek.**
***kerwai**, zie ook ***koater.**
kerzoatsie, zie ***kezoatsie.**
***ket:** 't *Nederl.* „uit den band” heeft ongunstige beteekenis; zie ook **klensterboerken.**
***ketoen:** *Nederl.* katoen geven of van katoen geven; d o o d k e t o e n beteekent letterlijk: onrijp katoen.
***kettenaid**, vergel. ***aid.**
***ketijkertien**: blijkens 't *Oostfr.* op bldz. 532 zal dit woord een verbastering zijn van 't *HD.:* Eichkätzchen; zie vooral „Eichhorn” bij *Grimm.*
***keukelder**: ook de familienamen Keukeler en Dekeukelaere komen elders voor.
***keukeln**, *HD.* gaukeln, *Fr.* jongler, *Lat.* joculari; bij *Kil.* „kokelen” *(Sax., Fris., Sicamb., Holl.)* en „guychelen”, alsmede „kokeler” en „guycheler.”
***keur**, in o p k e u r = ter keuze, op zicht, ter bezichtiging, op beziens, ter inzage. De titel van het verhaal „*Schoenen op keur*” verraadt de Groningsche afkomst van den schrijver *Koopmans van Boekeren;* toch ook wel elders.
***keurboom**: ook bij *v. Dale.*
***keuterboer**, *HD.* nog Köther, Köthener en ook Käther; bij *v. Dale:* kater of keuter = kleine pachter; vergel. ***keet** en *Nederl.* „kot.”
kevelhille, zie ***kerelhille.**
kevielen, zie ***kalvienen;** bij *v. D.:* kalvijn.
kevòrt, zie **komfòrt.**
***Kezoan** (geschreven: C o r z a a n of K e r z a a n) is de naam van eene arbeidersfamilie, o. a. te Zuidhorn; de spreekwijze zou dus aan een bepaald persoon haar oorsprong te danken kunnen hebben.
kiddeln = kittelen; zie ***kirreln.**
kiddeltjes of **kirreltjes** = poppetjes: k i d d e l j e s t ij k e n = poppetjes teekenen; 't staat natuurlijk voor: kereltjes.
***kiek**, bij *van Dale* (gewestelijk) = keek.
***kieken:** „als een kat in een vreemd

pakhuis" ook *Nederl.* en in uitgebreider beteekenis.

***kiekert**, bij *v. Dale:* in de kijkers.

kielputsteenen (eigenlijk „keilputsteenen" van keil = wig) zijn een soort van baksteenen, die voor 't metselen van putten worden gebruikt en van boven gezien dezen vorm hebben; voor een dergelijk doel dient **vellingsteen**, die natuurlijk haar naam heeft van hare overeenkomst met ***vellings** of valgen (buitenste omtrek van een rad.) Beide soorten noemt men te zamen **putsteenen**.

kiend, zie ***kallen**.

***kienspil**, bij *v. D.:* kienen, kienspel.

***kiep** 1, vergelijk ***oabram**, *HD.* Kiepe, elders ook wel „kieps."

***kiepekörf**: kiepekorf (gewest.) ook elders.

***kiepeltun** zal „stortton" beteekenen; in *Noord-Holland* hoort men „kiepelen" voor: tuimelen (*HD.* kippen [soms: kippeln] en Kippkarren = wipkar, stortkar.)

***kiepig** (waarvoor ook **tiepig**); vgl. *Nederl.* kittig.

***kieve**, *Nederl.* kijf.

***kif**, ook *Nederl.*, *HD.* Kiff.

***kimnoa** te vergelijken met het *MiddelNederlandsche* „kemenade" of „kemmenade" = slaapvertrek, afgeleid van 't *Latijnsche* caminus, *Fransch* cheminée, *HD.* Kamin.

kimsel, zie **kemsel**.

kind, zie ***jong** 1; „m i t k i n d" ook bij *v. Dale* sub „kind."

kind van hoes, zie ***schoon**.

***kindelbier**: vergel. bij *v. D.* „troostelbier" en „troostelwijn", welke woorden oudtijds begrafenismaal beteekenden.

***kinder**, zie ook ***nijmand**.

kindermoat, zie ***moat**.

***kintje**, bij *v. Dale:* kinnetje.

kip, zie ***kippe** en vergel. kip (5) bij *v. Dale;* in 't *HD.* Kiepe = stroohoed.

***kippern**: „kipperen" gewestel. zeer algemeen hier te lande.

kirreltjes, zie **kiddeltjes**.

***kistmoaker**, *Nederl.* kastenmaker.

klad, zie ***klak**.

klai, zie ***klei**.

klaien, zie ***eerdappelruden**.

***klankgoaten**, *Nederl.* galmgaten, bomgaten of bommelgaten.

***klaphingst**, bij *v. D.* „klophengst" zoowel gecastreerde h., als een h., die, doordat de testes binnen het lichaam gebleven zijn, daarvan niet beroofd kan worden; vgl. ***klop**.

klapmand = boodschapmand met twee kleppen.

klatter, zie ***kladder**.

klaveren, zie ***kloavern** en ***valgen**.

***kleerscheuren**: ook bij *v. Dale.*

***klekter**, vgl. ***schatbeurder**.

klensterboerken, zie ***klenzeboerken** (bl. 533 en 203) en vgl. de aanteek. hieronder.

***klenzebak**: bij *v. D.* klens = zeef, enz.

***klenzeboerken** wordt in 't *Westerkw.* (waar men zegt: k l e n s t e r b o e r k e n [zie bl. 533]) geheel anders gespeeld, dan op bldz. 203 wordt aangegeven: één tikker begint, men geeft elkaar de hand, en langzamerhand vormt zich een k e t, totdat allen gevangen zijn.

klets, zie ***kletslullen**.

kletsdeurnàt, pleonastisch voor „klètsnat" of „dòornat"; ook wel elders, vgl. **dwàrsdeurnat**.

kletter: volgens *v. Dale* in *Gron.* = putter of distelvink.

***klien**: het *HD.* „Klün" bestaat niet.

***klikker**: „k l i k k e r v e u r" ook figuurlijk voor: op 't punt, op 't nippertje (o p 't l e s t e t i k j e, bij *v. D.:* op het tipje.)

***klikschulden,** bij *v. D.:* kladschuld, kliekschuld.

***klink**, ook in: 't o o r [of 't o o g] o p d e k l i n k h e b b e n = scherp toeluisteren of toezien.

klippe, zie ***holten**.

***klits**, vgl. „klits" bij *v. D.* ook in twee beteekenissen.

***kloar** (bldz. 533): klare jenever (gewestel. klare) is algem. *Nederlandsch.*

***kloarlichtdag**: het bijvnw. „klaarlicht" ook bij *v. Dale.*

kloarloopen = goed afloopen, in orde komen; ook wel elders, het omgekeerde van „misloopen."

kloarroaken = het eens worden.

***kloave**: misschien verwant met het *Fr.* enclave en 't *Lat.* clavis, stellig met *HD.* Kloben = gaffel.

***kloavern**, vergel. ***valgen.**

kloavers, zie: s c h u p p e n s.

klōbke, zie ***klōbbe.**

***kloet**, vergel. ***klonten** en ***proppen**; zie ook ***botjevoaren** (bldz. 506.)

***klokslag**, ook *Friesch;* oudtijds: bekendmaking namens de overheid, door 't luiden van een klok of bel, zie bvb. *A. J. v. d. Aa*, *Aardrk. Wbk.*, dl. XI bl. 537 midd.

kloksmeer: fooi, aan de dorpsjeugd uitgereikt, voor 't hélpen luiden der klok.

***klokstoul** ook: het onderste deel van een soort van klok, welke men meestal in keukens aantreft, vergel. ***stoulklok**; met de beteekenis op bldz. 206 en 534 komen overeen „klokkegalg" en „klokkestoel" bij *v. Dale.*

klōndern, zie ***klundern.**

***klongel** of ***klungel** bij *v. Dale* ook = vod; klungelen = beuzelen.

Kloonies (de) = de Veenkoloniën, de rijkswerkinrichtingen of het koloniaal werfdepôt te Harderwijk.

kloosterstijnen = zware baksteenen, waarvan oude gebouwen, bvb. vele kerken, zijn gebouwd; de beteekenis komt overeen met die van ***poapkullen**; *Nederl.* reuzenmoppen.

***klöt**, vgl. ***doedel.**

kluft, zie ***klucht.**

***klungelbuultje**, bij *v. Dale:* klingelbuil.

***knappert**: *Nederl.* (gemeenz.) oude knapper = oude knaap.

knarre, zie ***knagge.**

***knarsen**: *Nederl.* knarsen, knersen, *HD.* knirschen.

knaster = ***knappert**: o l l e k n a s t e r vooral voor een leerling die langzaam vordert en daardoor door de jongeren wordt ingehaald en ten slotte achterblijft.

knecht, zie ***grootknecht** en vergel. ***vent** 1.

knechten, uitsluitend voor: knechts, bvb. m a i d e n e n k n e c h t e n = dienstpersoneel; vergel. ***boer.**

Knelske = Cornelia; de mannennaam eer K n e e l s dan K n e l s.

***knief**, *HD.* Kneif.

***kniepkoukjes** (elders: knijpertjes), vergel. ***iezerkoukjes** (bij *v. Dale* ijzerkoek.)

knieptang = nijptang; *v. Dale* geeft ook: knijptang.

***kniezen**, vergel. ***gnistern** en ***gniffeln**, alsmede het *HD.* knirschen.

***kniffeltoond**, vergel. ***schaihak.**

knil, zie ***fuut.**

knipklei, zie **vaalland.**

knipperke (op 't) = op het nippertje, vergel. *Nederlandsch* knijpen en nijpen.

***knirselbonk**, *Nederl.* knars[e]been.

knirsen *(HD.* knirschen), zie ***knarsen.**

***knittern**, ***knitterslag**, ook bij *van Dale.*

***knoedel** [bldz. 211 en 534]: vergelijk ook het *Hoogduitsch* Knauel of Knäuel.

knoestje, zie ***bōdden.**

***knoffelg** en ***knoffeln**, bij *v. Dale* knuffelig en knuffelen.

knooi = knoei; figuurl. voor knak of schok, door ziekte of verdriet veroorzaakt; ook wel = stoffelijk nadeel. Bij *v. Dale* in de beteek. van duw, mishandeling; zie aldaar „knoei", „knoeien."

***knooien**: z ō k k n o o i e n = zijne gezondheid benadeelen.

knopkes, **oorknopkes** = oorbelletjes, kleine oorhangers; ook elders.

knopkiek, zie ***kleine** [bldz. 533.]

knoppen [vgl. ***steltje**], zie **knopkes.**

***knul**, zie ook ***goele**; in beide beteek. ook bij *v. Dale.*

knup = knoop; zie ***anknuppen.**

***knuut**, ook uitgesproken **gnuut.**

koadiek, zie ***kaaling**: bij *v. Dale* „kadijk", en de Kadijk, een gedeelte van Amsterdam.

Koaiman, zie ***man** 2.

koamer [in geschrifte: **woonkamer**] = woning, die hoofdzakelijk uit slechts één vertrek bestaat; vaak ziet men in onze kranten den verkoop van een of meer „woonkamers" aangekondigd of vermeld.

***koanefas**: „kanefas" ook bij *v. D.*

'koar, zie **mekander.**

***koater**, zie ook ***Steffen.**

koatsebal = kaatsbal, *Friesch* kaetsebal.

köddeln, zie ***körreln.**

***koegel** of **kuugel** *(HD.* Kugel*)*, ook = kogel in 't algemeen, de oe eenigszins slepend; dit woord is met ***schoet (schuut)** een der weinige voorbeelden van verandering der *o* of *oo* in oe of uu; „koegel" ook in 't *Nederl.* der 17e eeuw.

koegeln, schertsend voor: werpen, smijten; bij *v. Dale:* kogelen en omkogelen.

koekert *(Hoogeland)* = guit, snaak, oolijkerd.

***koekoek**, zie ook: horendorenkroepoet. Verder: bist bang veur koekoek? [voluit: bist bang dat koekoek die op handen schit?] als schertsende terechtwijzing tegen iemand die zijn handen in zijn zakken heeft of tegen eene vrouw die ze onder haar boezelaar verbergt.

koeljes, zie ***deukjes.**

koerâier, zie ***kerijr.**

***koesen** [bldz. 535], *HD.* kuschen; vgl. ***koesken** en ***koetsen**, bij *v. Dale:* zich koesen.

***koeskillen**, bij *v. Dale:* missen als kiespijn.

***koetsen**, vgl. ***koesen** [bldz. 535] en ***koesken**; ook bij *Kiliaan.*

koetspeërd, zie ***driest** [bldz. 514.]

***köffie**, vgl. ***stinkende boon** [bldz. 566.]

köffiekroan: de koperen kraan of liever tuit, van een koffiepot afkomstig, gebruikt om, aan een houten handvat bevestigd, met kruit te vullen en met een lont af te schieten: een zeer af te keuren speelgoed.

koien, meerv. van ***kou**, ook **kouien.**

***Koksioanen**, vergel.: Germnisten.

***koldzwien**; *HD.* ook wel: Kolsem, Kolschwein, Kolschwinn, Kielschwinne, [alleen 't laatste – *Nederd.* – bij *ten Doornk.*]

***kolle** = ***schithakken**, bij *v. Dale:* koude.

***kolle pis** [bldz. 535], bij *v. Dale:* koudepis; in 't *Fransch* [nml. in de spreektaal] „froide-pisse", het juiste woord is echter „chaudepisse."

kom, zie ***boksem.**

kom-alle-dag, zie ***ornoarie.**

***komdeur** [bldz. 535], ook naam voor den beheerder der stadsbezittingen te ter Apel; 't woord is gevormd als 't *HD.* Komtur.

komen, in: 't komt 'r tou = 't komt er op aan, 't kost moeite; d' r komt niks van te zijn = het valt niet in 't oog; da 's 't minste wat 'r komen ken = dat is het minste [d. w. z. het ergste] wat iemand overkomen kan.

komfòrt, **konfòrt** of **kevòrt** [vooral *Wkw.*], verkleinw. **konfòt'tje** — = enveloppe, couvert van een brief.

***komkommertied**, ook *Nederl.*, vooral ook voor de zomermaanden, die weinig stof voor de nieuwsbladen opleveren.

***kompakt**, ook voor zieken- of begrafenisfonds.

kompelment = compliment; behalve het algemeen gebruikelijke: „compliment van" enz. hoort men ook: de kompelment van enz., hetgeen staan zal voor „het compliment" of „de complimenten"; elders intusschen ook: vooral de komplement!

***kond**, zie ook ***lullebruier** [bldz. 540.] Ook als versterkend bijwoord in ongunstigen zin: kond dronkend, kond vervelend; vgl. ***kondsbietje** [bldz. 536.] Bij *v. Dale:* kont.

Könje [*Westerkw.*], ook wel uitgesproken **Kuinje**, waarschijnlijk gevormd uit Cunera of Kunigunde.

***konterbuutsie**, vergel. ***keduks.**

***kontoezie**: *Lat.* contusio, *Fransch* contusion.

***kontrain**, bij *van Dale:* contrei, contreie.

konvòrt, zie **komfòrt.**

***kool**, vgl. ***roapzoad.**

***koolroap**, bij *v. Dale:* koolraap, koolrabi; zie ook ***rinkelknollen.**

***koolzoad:** *Fransch* colza, colzat.

koop, in: niks te koop hebben = verlegen of beschaamd zijn: bij ***foek** en ***tuk** vermeld; verder: wa's doar te koop? = wat is daar te zien of te doen?, bij *v. Dale* wordt „het spaanderde er" verklaard door: er was iets te koop. Nog heeft men de uitdrukking an koop komen = verkocht zullen worden, op bldz. 372 II b ten onrechte als *Nederlandsch* beschouwd. Zie ook: op.

Koopke *(Wkw.)* = Jacoba, *Nederl.* Koosje.

koopmanswinkel (klemtoon op winkel) = kruidenierswinkel, ter onderscheiding van winkel = werkplaats.

***koopscheuvels**, enz., bij *v. Dale:* koopgoed = fabriekgoed (minder sterk dan wat besteld is.)

koopslag, zie ***palmslag.** (bldz. 552.)

koordstreepte of ***koorstreepte** kousen = met verheven strepen gebreide, geribde, kousen.

***kop** 1, zie ook ***bedenken** en ***kopstōk;** op bldz. 536 behoort ook: kop d'r bie scheuren = volhouden. Verder komt kop = „gezicht" voor in de uitdrukkingen: rood om kop wezen = een kleur hebben, 'n kop as vuur kriegen = een zeer sterke blos krijgen; hiermede te vergelijken het pleonastische: wat har d'r 'n gezicht ienne kop, bvb. van toorn, angst of schrik (vgl. ***feng**); 'n klap an kop geven = een slag in 't gezicht geven.

***kop** 2, vergel. op de kop of (bldz. 550.)

kop ook = kom, bvb. in de woorden brandewienskop, sauskop, enz.

kor (o.a. in advertenties) = ***korrewoagen.**

korken of **kōrken** (intransit.) voor ***opkōrken.**

***korpesjons**, elders: zijden hempjes.

***körrel**, vgl. ***koorn.**

***körrewoagen** ook: **kor.**

***kört:** kort en klein, bij *v. Dale* onder „klein."

körtdikje, zie ***doddel** 2.

***körtens**, *Nederl.* kortelings.

körtjakje, zie ***kerdoes** en ***söndoags.** Een type met den naam Kortjakje komt in vele oude kluchtspelen voor.

***körtvour:** bij *v. Dale* „kortvoer" figuurlijk voor: sterke drank.

körven (deelw.) in: hij 's körven = hij is gedropen; zie ***körf.**

***kou**, zie ook ***hollandse;** de uitspraak luidt juist zoo als 't *Engelsche* cow.

kou of **kau** = kooi, bij *v. D.* kouw; zie ook ***kauke.**

***koubalk**, vgl. ***hild.**

koulen, zie **kolen.**

***kouk**, vgl. ***kool.**

koukoansels, zie ***koansels.**

***kouster**, bij *van Dale:* kauscher, koscher.

***krabben** wordt dikwijls uitgesproken krabben en beteekent „knoeien" in de uitdrukking wat legst doar toch ien dunstern te krabben?, in 't *Nederl.* morrelen, vergel. ***moezeln** (bldz. 543.)

***krabber**, bij *v. Dale:* voetschrapper.

***krabstroek**, zie ook ***poapkul** 2.

kraft = karaf of kraf, vergel. ***genoeht;** ook wel elders.

***krap** 1, bij *v. D.* = kram of boekslot.

***krap** 2, *HD.* knapp = eng, nauwelijks; krap en krapjes bij *v. Dale* = nauwelijks, zuinig; zoo ook „krap aan", „krapjes aan."

***krapmondjesmoat**, bij *v. D.* „mondjesmaat" = krap aan genoeg spijs.

***krebas** vergel. den familienaam Crebas.

***kregel** (znw.): het hier genoemde adjectief als in 't *Oostfriesch* ook bij *v. Dale.*

***krekt**, zie ook **net.**

***kremer**, *HD.* Kramer; vergel. de namen: Cramer, Cremer, Kramer, Kremer; kramers-latijn ook *Nederlandsch.*

***kret**, vergel. „krat" 2 bij *v. D.* =

loshangend achterschot van een wagen, of (gew. veroud.): voorbank op een boerenwagen.

kreuklieden = schade lijden, benadeeld worden, (van zaken en personen gezegd, zoowel wat goederen als gezondheid, goeden naam, geluk enz. betreft.)

***kreus:** vaak hoort men ook z o e r a s k r i e t, vergel. ***krijten.**

***kriegen,** ook in: z o 'k m e n e e r o o k e v e n k r i e g e n k e n n e n t e s p r e k e n? te vergel. met het *Nederl.*: ik kon hem maar niet te spreken krijgen. Verder in de uitdrukking d 'r w a t o m k r i e g e n (bvb. bldz. 62 I boven en 237 I 14a) = aangesproken worden, te lijden hebben, bvb. f l e s c h k r i g t 'r w a t o m (klemt. op k r i g t) = er wordt veel gedronken, synon. d' r o m l i e d e n m o t t e n (met klemt. op l i e d e n) en vergel. ***langs.** In denzelfden zin zegt men: 't g a i t o v e r m i e n a p p e l s.

kriegerantjen, zie ***kriantjen.**

kriel, zie ***schorremorrie**, ook bij *v. Dale* „kriel" 2.

kriet, zie: k r e u s.

kriewelg = kriebelig, van schrift gezegd.

***krik,** vgl. ***krebentig.**

***krimphartig,** vgl. ***armhartig.**

***krinten:** krent en krentenbaard in dezelfde beteekenis bij *v. Dale.*

krintendelkouk = ***endelkouk** met krenten.

***krinterg,** bij *v. Dale* krenterig en krentenkakker.

krintjebrei, zie ***gruwelwoater.**

kripke, zie ***fuut.**

kroakels = krakelingen.

***kroan,** Fransch: crâne, crânement, crânerie; bij Fritz Reuter vindt men „'n krähnscher junger Hingst"; bij *v. Dale* alleen 't bijvnw. kranig.

***kroes** 1: *HD.* kraus = kroes (2) bij *v. Dale.*

krombekken: een soort van slaboonen met sterk gekromde peul, ook bij *v. D.*

***kromjong,** vergel. ***gongschop;** elders komt de familienaam Cromjongh voor.

krommels of **krömmels,** zie **krummels.**

***krous** = kroes (1) bij *v. Dale.*

krubbe = krebbe, kribbe.

krudeldoorns, zie ***krudoorns.**

kruisdoorn, zie ***krudoorns,** ook bij *v. Dale.*

***krule,** vgl. ***kruul**; ook: **kruleman** en **pieleman.**

krummels of **krommels** (soms k r ö m m e l s, zelden k r u m e l s) = kruimels, zie ook ***biet,** bldz. 503 („geen kruimel" = niets, ook bij *v. D.*)

***krijt**; bij *v. Dale:* krijt = strijdperk.

***krijveln,** vgl. ***kibbeln.**

***kubbe,** vgl. het *HD.* Kübel.

***kundegen,** *HD.* künden, kündigen.

kunst van koken, zie ***op en zat.**

***kussentijk,** vgl. **teek.**

kutjen, zie ***keuteltjen.**

kuugel, zie: k o e g e l.

***kwel:** *HD.* Wahl macht Qual.

***kweteln,** vgl. ***dwelmen.**

***kwetsen:** „kwets" is in 't *Nederl.* de naam van een langwerpige blauwe pruim (*HD.* Zwetsche.)

kwoadens, zie ***goudens.**

L

l vervangt dikwijls de *r*, en omgekeerd: zie onder R.

***labbabbel,** zie ook ***abbabbel.**

lachen, zie ***inhollen.**

ladden (alleen meerv.): een woekerwaterplant, ook in geschrifte zoo gespeld; het uitroeien er van heet (ook officieel) l a d d e n t r e k k e n.

***laiter** of **lui:** bij *v. Dale* „luite" = lange peer, fig. lang manspersoon (beide gewestel.)

***lak:** bij *v. D.* = gebrek, fout, misslag.

***laks**, bij *v. Dale:* lax = wijd, los, ongebonden.

***làlà** (bl. 538) bij *v. Dale* = zoo zoo, redelijk.

***lamfer**, bij *v. Dale:* rouwfloers, rouwsluier.

***lamlendig**, vgl. ***lamstroal.**

Lammert (mannennaam) = Lambertus.

***land**, ook = weiland, met het meerv. l a n d e n = landerijen; vgl. ***landnoaber** en ***schoemer**; i e n 't l a n d = op het land, ten platten lande, vergel. ***landjers.**

landbrood = roggenbrood, in de provincie gebakken en in de stad Groningen te koop; vooral uit plaatsen aangevoerd waar nog „zetting" bestaat (o.a. Muntendam) en door schippers zeer gewild; ook te Berlijn spreekt men van Landbrot.

landrol = ***welterblok** of ***rolblok** ('t laatste ook *Ned.)*

landschippers (ook officieel, in raadsverslagen) = schippers uit de provincie.

***lange jan** (bldz. 538): ook elders, bvb. voor den Abdij-toren te Middelburg.

***langen** en samenstellingen ook bij *v. Dale.*

***Langewold**: de genoemde gemeenten vormen W e s t e r d e e l-L a n g e w o l d; O o s t e r d e e l-L a n g e w o l d bestaat uit de gemeente Zuidhorn met Oldekerk.

***langs** luidt in de *Veenkol.* l a a n s, elders ***lans** en l a n g e r s. Vaak wordt het pleonastisch samengesteld met a n en b i e, bvb. a n l à n g s (= langs iets) s l i e r e n, k e l l e k t e b i e d e h o e z e n l a n s (schrijftaal: **bijlàngs** de huizen), vergel. ***bielangs** (bldz. 503) ook de aanteek.; zoo ook **hierlàngs** in: h ij w o o n t h i e r l à n g s = eenige huizen *(Gron.* d e u r e n) verder, aan dezen kant der straat. Met „v a n l a n g s" komt overeen het *Ned.:* hij kreeg er langs, Met bldz. 538 te vergelijken: a l z i e n g e l d g a i t 'r l a n g s = wordt verspild.

lankmous, zie: m o u s.

lankstoald = met een langen steel, bvb. van een bezem: 'n l a n k s t o a l d e b e s s 'm.

***lap**, vgl. ***lappen** (1 en 2) en ***proppen** (ook de aanteek.); hierbij ook: l a p o m l e e r (o.a. te Leek) = leer om leer.

***lapke:** de zegsw. op bldz. 538 ook *Nederl.*

***lappen** (znw.) zie ook ***dak** en vgl. ***lap** en ***lappen** (ww.)

***lapzalver:** bij *v. Dale* = kwakzalver (ook fig.)

lat, zie ***reeplat** en vgl. daarmede „lat" bij *v. D.*

***latse**, *HD.* Latz.

ledder (ook **letter**, bvb. in 't *W'kw.)* = ladder; z. o. ***buulkist.**

ledderboomsplanken, zie ***post**; bij *v. D.* beteekent „ladderboom" de zijstukken van een ladder.

***leden:** „'t l e d e n h e b b e n" ook van voorwerpen, voor: gebroken, bedorven of beschadigd zijn.

leedanzegger, zie: l e i.

***leeren**, hierbij: h ij l e e r t t o u d o o m i e = hij studeert voor predikant.

leerzen, zie ***ombollen** (bldz. 548.)

leg, zie ***legge.**

***legerachtig** (ook: **legerig**) beteekent ook: spoedig topzwaar wordende, van graangewassen, die dan gezegd worden te **legeren**; zie ***legerkoren.**

***legge**, vergel. ***den.**

***leggen:** ergens m e t l e g g e n = zich (ongaarne) met iets bezighouden: d o a r k e n 'k n o u n ij t m e t l e g g e n = daartoe heb ik thans geen tijd of lust; bij *v. Dale:* hij ligt altijd te zaniken; elders in de spreektaal: daar kan ik niet mee staan, of zitten.

legister: hetzelfde als ***register.**

***lei** 2, ook de aanzegging langs de huizen, vgl. *Swaagman* in de *„Annales Acad. Gron."* van 1824|25, in voce; h e ij' d e l e i k r e g e n? = is het bij u aangezegd?, w i e h e b b 'n d e l e i h a d v a n . . . . . = de dood van . . . . . is bij ons aangezegd; in eene Ordonnantie van 1687 wordt melding gemaakt van „Lee-cedullen" en van het aanzeggen van de „Lee ofte Overlijden." Volgens de verklaring van 't woord l e i 2, op blz. 539,

zou dus de verwantschap tusschen ***lei-aanzegger** en 't meer beschaafde **leed-aanzegger**, beide = aanspreker, bidder, alleen schijnbaar zijn. 't Laatste woord zal eene verbastering van 't voorgaande zijn, doordat men, het verouderde lei niet meer begrijpende, aan „leed" (= smart) ging denken. Bij *v. Dale* „de leed aanzeggen" en „leedbrief" = rouwbrief (beide gewestelijk), Men denke ook aan: overlijden, afgeleid van 't *Middelnederlandsch* „leden", dat voorbijgaan beteekent en nog voorkomt in: geleden en: verleden,

lekkers, zie ***oarig** (bldz. 546.)

***lellebel**, ook elders.

***lepel**, zie ook ***lange lepel** (bldz. 538.)

***lepels:** bij *v. Dale* „lepels" = ooren van een haas.

***leskhoes**, vergel. *Nederl.* „lesschen" en *HD.* „löschen" = blusschen.

***leste:** het spreekw. ook bij *v. Dale*, onder „lootje."

lestsmiddags en **lestsoavends**, zie ***lestdoags**; evenzoo **lestsmörns:** de klemtoon valt meestal op l e s t; vgl. ook ***neis.**

letijlholt, zie ***letailholt.**

leuterkoar = ***dreutelkoare.**

***leuven** ook in: 'k w i l ('t) w e l l e u v e n = ik meen wel, en: 'k w i l 't n' t l e u v e n (uitsluitend *Gron.* en *Friesch)* = ik zou 't niet denken, ironisch in: w i 'j 't w e l l e u v e n ! ? als repliek, voor: je hebt gelijk, ik vermoed (geloof) het ook!

leven (znw.), zie ***moaden.**

***leven** (ww.): anders, en beter, wordt de hier aangehaalde zegswijze verklaard als verbasterd uit: een Schot in Frankrijk (nml. in vroegere tijden van oorlog.)

levend = leven (znw.); vgl. **doagen.**

***levendig**, ook in: 'k h e b d 'r n ij t l e v e n d i g o m d o c h t = het glad vergeten.

levensdoagen, zie **doagen.**

leveren = doen: w e l h e t h o m d à t l e v e r d ? = wie heeft dat gedaan of uitgevoerd? (meestal in ongunstigen zin), d a t z e l' w e w e l g a u w l e v e r e n !, vergel. ***geleverd** (bldz. 118) en ook ***draien.**

***liehten** 1, als werkw. ook *Nederl.*, ook de zegswijze.

***liehten** 2, zie ook ***mit.**

***liehter**, zie ook ***baier.**

***lid** = deksel ook bij *v. Dale.*

***lidruske.** vgl. ***holpiep.**

lieden, zie: k r i e g e n.

lieden-maggen = behagen scheppen in iets: 'k m a g 't n ij t l i e d e n = ik vind het leelijk, 't valt niet in mijn smaak; in 't *Nederl.* de meer beperkte beteekenis van: houden of niet houden van iemand of iets.

liederlek = lijdend, als een lijder; als versterkend bijwoord (zie ***dik**, bldz. 511) ook elders.

***lief**, zie ook ***liefbuiden** en vgl. ***proppen** (bl. 556.) Op bldz. 243 behoort ook: 't l i e f v o l h e b b e n, of: 't l i e f v o l a r m s e n b ij n e n h e b b e n, — zeer ruwe uitdrukkingen voor: zwanger zijn.

***liek**, in: l i e k a s, zie **gelieke.**

***liekdoorn**, *HD.* Hühnerauge.

***lieke**, zie **gelieke.**

***lieken**, ook in: 't l i e k t m i e n i k s, of: 't l i e k t m i e n ij t v e u l = 't komt mij bedenkelijk, ongunstig voor; vergel.: t o u.

***liekeveul**, hierbij: 't i s m i e k r e k l i e k e v e u l = 't is me volmaakt onverschillig, ook wel: k r e k l i e k; vergel. ***allieke**, ***liek** en ***netteliek** en het *HD.* gleichviel. Nog in deze eeuw schreef men soms „even veel" voor: om 't even, zie o.a. *H. F. Rehm*, *Regelen v. voorzigtigheid enz. Zutph.* 1804, bldz. 123.

***lier**, vergel. *Westvlaamsch Idioticon; Jellinghaus* in *Die Niederl. Volksmundarten*, houdt „lier" *(Zuid-Holl.)* voor „luier" of „luur", ook = lap: het rijmpje te Meurs wordt ook hier te lande gehoord, vooral in Zuid-Holland, waar het verder luidt: Abram wat doe je daar? Ik zoen de meid bij 't vier.

***liggen goan** (bldz. 539) ook bij *v. Dale* in voce „liggen" en in 't *HD.* sich legen.

linten en pijpen, zie: d a r g; een

algemeen gebruikelijke landbouwterm is „het lint (= de vezels) van 't vlas."

***lip**, vergel. ***liepen.**

***livrai**, zie ook ***lijverai** (bldz. 539 en 253.)

***loaden** in de zegswijze p a n w i l n ij t l o a d e n = niet lossen; ook gezegd van een pen, die geen inkt geeft: misschien verbastering van laten = loslaten. Met het deelw. te vergel. de *Nederl.* uitdrukking „geladen (= gevulde, melkgevende) borsten."

loaike of **looike,** zie ***lai,** misschien oorspronkelijk la, lade of laatje, naar den vorm?

***loanings**, *Nederl.* onderlagen.

loatighaid: i e n d e l o a t i g h a i d w e z e n = in de laatte zijn; vergel. **nattens.**

***lōddern**, vgl. ***dōddern.**

***lōderensdeuske**, vgl. ***lodderensdeuske** (bl. 540); „lodderijn" en „lodderijndoos" ook elders in geschrifte.

***loeder:** vergel. *HD.* Luder (gewestelijk Loder.)

***loek** (en **loeks**) zie ook ***loeken.**

Loeks = Lukas; vgl. ***toesterloeks.**

***loenie**, bij *Kil.* loenie of longie, *Fransch* longe, *Eng.* loin; *Nederl.* lumme, lummer, (vgl. *Lat.* lumbi, *Fra.* lombes.)

***loer** 2, vgl. ***goaten.**

***loeren**, voor kijken, staren, in: w o a r l o e r j' z o o n o a? zonder de gewone, ongunstige, beteekenis van: gluren; vgl. ***koekeloeren.**

loezeknipper, zie ***laiter.**

loi, zie ***lai** 3.

***lōkst**, dikwijls verstrekt l ō k s t b l i k s e m! = dat lieg je, voor den duivel!

***lommerken**, vgl. ***liekoet.**

***lompen**, vergel. ***plomp.**

***lonken**, in deze beteekenis, ook bij *v. Dale.*

loodje, voor ***koffieloodje.**

loodjes zie ***leste** (ook de aanteek.)

looike of **loaike** (vergel. dat woord) = ***lai.**

***loop**, ook in: h ij h e t 't m o o i a n l o o p (aan den gang) = zijne zaken gaan goed, vgl. ***glee** 1; zie ook ***loopen** 1 (einde), **pad** en ***zwang,** alsmede: w o r d e.

loopelgoaren, zie ***loopgoaren.**

***loopen** 1, zie ook ***bantjen** en ***hei** (bldz. 525) en vergel. ***kaiern.** Zie verder **uutloopen.**

loophut, zie ***loopstal.**

***loos**, vgl. ***wies.**

looske, zie ***loos.**

***loots**, misschien het *HD.*: „was los war."

***lörk** (bldz. 540): *HD.* Lurch.

***lōrken**, *Nederl.* lurken.

lōrrie, een platte vrachtwagen, op spoorwegen vaak van een zeil voorzien, het *Engelsche* lowry. Ook elders.

***lōrtjen**, *Nederl.* lurken.

***lös**, zie ook ***dunsloaperg** en vgl. ***vast.**

***lösloopen** ook = ***lösnaien;** in de beteek. van: in orde komen, ook bij *v. Dale;* vergel. **vastloopen.**

***lot**, vgl. bij *v. Dale:* hij is van lorretje gepikt.

***lotten:** in de 16e en 17e eeuw sprak men van een „lot veen", zijnde van bepaalde grootte, en waarvan het eigendomsbewijs „lot(t)cedulle" werd genoemd; *Eng.* lot = deel, portie.

lottereinsdeuske, zie ***lodderensdeuske** (bl. 540.)

lotven, zie ***lotten** en vergel. ***ven.**

***loud**, *Nederl.* loet.

lougsters enz., zie ***loug.**

louten, zie ***lotten.**

***louwloene** (bldz. 540): in Holland beteekent „iets louwloene doen", zich niet haasten, meestal met opzet, een zaak lijdelijk aanzien.

***luchten**, ook = lichten, bijlichten; in 't *Nederl.* verouderd, doch nog over in 't woord „luchter."

lufbeiders, zie ***liefbuiden.**

lui, zie ***laiter** (ook de aanteek.)

lul, zie ***lot** (bldz. 540.)

***lullemansstip**, volgens *Laurillard*, in *„Op uw stoel door uw land"*, van het dorpje Lollum bij Bolsward.

lullen, zie ***lullebruier** (bl. 251 en 540) en ***kletslullen.**

***luns:** toespelig op luns = spie van een wiel.

lus, zie ***lös.**

***lustern:** elders „'t weer luistert" = er is verandering op handen, als er zich bvb. voorteekenen van dooi vertoonen; vergel. *Ned.* „dat luistert nauw." Voor: 't heeft gedreigd, hoort men elders: 't heeft er om gezocht. De beteekenis „fluisteren" ook bij *v. Dale.*

***lutje;** vgl. bij *v. Dale* (gewest.) „lutje" en „lutring", alsmede den plaatsnaam Lutjebroek in Noord-Holland.

lutje knecht en **lutje maid,** zie ***groote** en ***grootknecht.**

lutke, zie ***luttik.**

Lutkenijchien, Luknijchien of **Lutnijchien** = het **Lutkenieuwstraatje** te Groningen.

luts = ***litse,** bij *v. D. Zuidnederlandsch.*

***luttik,** vergel. ***jong** 2, zie ook: l u t j e.

***luutje** (verbastering van lichtje? vgl. *HD.* leuchten, Leuchte): elders „vonkje leeft nog."

luziefelten *(Westerkw.)* = lucifers.

lijvemeneer (vergel. bldz. 253) in: o n z e l ij v e m e n e e r = Onze Lieve Heer; door snelle uitspraak meest: o n s' l ij 'm' n e e r.

***lijverai,** zie ook ***livrai** (bldz. 539.)

M

***ma** (bldz. 541), voor m o a; zie ***made.**

maanje of **manje,** zie ***mainje,** ook liefkoozingswoord tegen dieren.

***maart,** vergel. ***mart.**

***machtspreuken,** bij *v. D.* = kernspreuken.

***made,** vergel. ook het *HD.* Matte = weide, dalweide, en verder bij *v. D.* „made" (gewest. veroud.) = beemd, weide of grasland (waarv. „madeliefje") en „mat" = te maaien weiland, zekere uitgestrektheid gronds; „Made" (bij 't volk: „de Mij") is een plaatsje in Noord-Brabant; M a t s l o o t is de naam van een watertje, dat bij Grijpskerk in 't Hoendiep uitloopt, en tevens van een beek, die in 't Leekstermeer vloeit en waarvan een gehucht, in de nabijheid, denzelfden naam heeft: als gemeen znw. komt m a t s l o o t o.a. voor bij *Kremer, Beschrijv. d. Prov. Gron.* IIe dr. 2e stukje bldz. 78 (190 v. d. uitgaaf in één deel v. 1839), herhaaldelijk ook aldaar m e e d e l a n d e n, o.a. bldz. 66 [of 178.]

***maf** ook *Nederl.,* evenals „maffen" = dutten.

***maggen:** in dezelfde beteekenissen „mogen" bij *v. D.;* zie ook **wezenmaggen.**

***maid:** bij „M i s" enz. ook (sit venia!) e n d o c h g o n g 't 'r d e u r!; zie ook ***groote** en vgl. ***koamermaid.**

***mainje (manje, maanje):** eigenlijk „mantje" = mannetje.

***makkelk** ook = aangenaam: 't i s 'n b u l t m a k k e l k e r d a t 't n ij t z o o k o l d i s, de vorm „makkelijk" ook *Ned.;* zie ook ***letten.**

***mal** (versterkend bijw.), vergel. ***dol** en ***gek;** pleonastisch in: 't d u u r t n ij t h ij l m a l b o t l a n k, vgl. ***bot.**

maldékens, in de *StadGr.* vooral een zeer gebruikelijke spotnaam voor: dwaas, gek, (ook voor iemand, die zich slechts tijdelijk dwaas aanstelt), is een merkwaardig voorbeeld, hoe een woord ontstaan kan. Dekens toch is een familienaam en werkelijk werd er indertijd een persoon van dien naam mede bedoeld; vergel. ***Albert,** dat wel van denzelfden oorsprong zijn zal.

malfotze, zie ***fotse;** 't zal ontstaan zijn uit het *Nederl.* „matsvot" (zie *v. Dale)* dat weer 't zelfde is als „hondsvot"; stellig is „slordervos" van denzelfden oorsprong.

***maljan**, in 't *Westerkw.* ook: een platte vrachtwagen op twee wielen, *Nederl.* „mallejan" = een wagen om zware lasten, o.a. boomen, te vervoeren. Zie ook ***mal.**

***mallen**, vergel. bij *v. Dale:* als 't op is, is 't koken gedaan.

***man** 1, zie ook ***toalsman** (bldz. 570, en de aanteek.); d e m i n d e r e m a n = *Nederl.:* de gemeene man.

manje, zie **maanje.**

***mans**, ook bij *v. Dale.*

***mantels**; *van Dale* heeft: mangel (gemeenz.) = amandel.

manijern, menijern = manieren: o p a l l e m e n i j e r n = in elk geval, ook *Friesch*, vergel. *HD.* allemal.

***maren**, vgl. ***moaren.**

mark (onz.): *StadGr.* = ***mart** = markt of plein.

***mark:** *HD.* Mark = merg; bij *v. D.:* mark = merk.

Marriepiepe (zie ***piep**), evenals de voormalige Marriedwinger in den zuidwesthoek der stad Groningen gelegen, en geheeten naar Jasper van Marwijck, omstreeks 1525 stadhouder van Groningen voor hertog Karel van Gelre.

mars!, een uitroep van verwondering (ook *Friesch)*, ongeveer met de beteekenis van ***toumoar!**, ook hoort men in dezelfde beteekenis: **vooruit!** (in dit geval nooit v e u r o e t.)

Marten (mannennaam) = Maarten of Martinus; soms ook **Meerten**, bvb. in S u n t e M e e r t e n, vergel. ***start** en ***steert** = staart.

***mat**, vgl. ***made** en het *Eng.* math = maaiing.

matsloot, zie: m a d e.

meedelanden, zie: m a d e.

Meeden, zie ***made.**

meederzijern, zie ***minderzijern.**

***meelderg:** *Nederl.* „melig" in dezelfde beteekenis.

***meert:** *Lat.* martes.

Meerten, zie **Marten.**

***meet**, ook bij *v. Dale.*

***meetjen**, vgl. ***lappen** 1.

Mei, Meiden, zie ***made.**

meier, zie ***meijer** en ***beklemrecht.**

mekander, menander, m'nander, *(Ned.* malkaar, malkander) = ***mekoar**; vergel. ***'nander**; verkort ook: **'kander, 'koar**, evenals a n d e r in plaats van 'n a n d e r.

***melasse** (bldz. 542): toespeling op 't *Nederl.* woord melasse = suikerstroop?

melkmollen, zie ***bottermolle.**

***melkvaller** *(Ommel.)* = **melkvoart** *(Wkw.)*

melle, zie ***mel**; z o l t e m e l l e is in 't *Wkw.* een onkruid.

***melijfke:** *HD.* ook Massliebchen.

***mengel**, ook bij *v. D.*, als oude maat, en wel: voor wijn, bier, olie = 1.21 liter; voor brandewijn = 1.23 liter; voor melk = 1.81 liter.

***Menistenvermoaning**, bij *v. D.* (als verouderd) in dezelfde beteek. de woorden: vermaanhuis, vermaning, vermaner.

***mennen**, bij *v. D.* als gewestel. vermeld.

***mennevolten**, eigenl. = met veel vouwen, dus hetzelfde als het *Nederl.* „boekpens" en „bladmaag."

***mennig**, vergel. ***ruter-op-peerd.**

mensk, mensken = mensch, menschen (vooral *StadGron.)* elders ook: **mins, minzen.**

menskenschou = menschenschuw; vergel. ***schouen** en **woarschouen.**

menijern, zie: **manijern.**

***menijltjes**, eigenl.: mooi-Neeltjes.

Mereike, zie ***Moarioa.**

***meroakel:** elders ook „merakel" in dergelijke beteekenis.

mes, zie ***mest.**

***mestern**, iron. ook = stukbreken, zie ***doktern** (1 en 3); vgl. meesteren bij *v. Dale.*

met, in: m e t d a t = omdat, doordat of aangezien: m e t d a (t) 'k z ij k w a s k o n 'k n ij t k o m e n.

***met** 1, ook bij *v. Dale.*

***met** = mede, is nog in het *Nedl.* „metgezel" overgebleven; 't *HD.* „mit" zoowel = mede, als = met; „medenemen" = bedriegen, ook bij *v. D.*

metel, zie ***medel.**

metnemen, zie ***met** 2, vgl. ***mitnemen.**

metoal is hier niet metaal in 't algem., maar brons.

***meubelsits,** bij *v. D.:* sits.

meugen, zie ***maggen.**

meuke, zie ***muike.**

meziek, zie ***muziek** (bldz. 544.)

***Middag** vormt thans het oostelijke Westerkwartier.

middegs, zie: o a v e n s.

middeldeur (klemt. op d e u r) = middendóór, doormidden, in twee stukken: men denke aan het woord „middeleeuwen", dat nog bij sommigen „middeneeuwen" luidt.

middelholt is talhout, dat uit stukken in tweeën gekloofde, tamelijk dunne, takken bestaat en waarvan dus de eene kant plat en de andere, met schors bedekte, rond is.

***middelste:** 't m i d d e l s t e i s b o a s o v e r b a i d e e n d e n, zegt men van een manziek meisje. — In Holland hebben o.a. de bakkers een „middelknecht."

***miegen,** hierbij nog het *Lat.* mejere en het *Grieksche* ὀμιχέω; bij *van Dale* mijgen (gewestel.)

***miegijmke,** bij *v. Dale:* zeikmier, *HD.* Seichameise, zie ook **sijken** en vergel. ***ijmerke**; denkelijk ontstond deze benaming, doordat de reuk van het mierenzuur, dat deze diertjes afscheiden, aan dien van urine herinnert.

***mier,** vergel. bij *v. Dale:* mier (3) en miere.

mieren, zie **gemier.**

miers *(Winschoten)* = ***kweer.**

***mieseln,** zie ***miezig**; bij *v. D. (Zuidn.)* miezelen (*Eng.* to mizzle.)

***mieter**; dezelfde afleiding bij *v. Dale*, zie „mijt" 1.

mieters, versterkend bijw. in: m i e t e r s m o o i (gemeenz.), verder: w i s e n m i e t e r s = wis en zeker.

***mietje,** in beide beteekenissen ook elders en waarschijnlijk een toespeling op de bekende Oud-Testamentische zonde, waarvan het de verkleinde uitgang vormt. Ook = blinde in het kaartspel.

***miezig** ook = ***mieterg** (zie bldz. 67 II a); vgl. ***mieseln,** ook de aant.

***miggeln,** bij *v. Dale (Zuidn.)* miggelen.

***mik** 1: ook bij *v. Dale.*

mikstoet, zie ***mik.**

***min** als bijvnw. *(Ned.* alleen bijw.) ook = weinig, bvb. 'k h e b 'r m o a r m i n o a r e g h a i d a n = weinig lust in; 'n m i n b i e t j e = weinig; vergel. ook ***onneuzel**; d o a r k e n (of m a g) 'k m o a r m i n (= slecht) o v e r.

***minne:** „min" en „minne" als gewestel. bij *v. Dale.*

mins, zie **mensk.**

mis (godsd. plechtigh.) in: 't f i e n e v a n d e m i s w e t e n w i l l e n = 't fijne van de zaak willen weten. Ook wel elders.

***mis** 1: bij *v. Dale* „mist" = mest; oudtijds „mes."

miselk, als versterkend bijw., met gunstige beteekenis, bvb. in m i s e l k(e) m o o i, evenals o a k e l k(e) m o o i; vgl. ***mal** en ***noar.**

miseroabel, versterkend bijw. (ook gunstig), zie ***gat** en vergel. ***noar.**

***miskleurig:** *HD.* missfarben, missfarbig = verkleurd of slecht geverfd; *v. Dale* heeft alleen de tweede beteekenis.

***mis moal,** *Nederl.* „verkeerd maal", met de beteekenis v. h. *Oostfriesch.*

***mispunt** algemeen *Nederlandsch*; *van Dale* geeft alleen de oorspronkelijke beteekenis van: misstoot op 't biljart.

***missen,** synoniem: ***oetmissen.**

***mit** komt ook voor in de uitdrukking: d a 's m o o i m i t (klemt. op m i t) = dat is een mooi, toevallig voordeeltje, zie ***mitnemen,** d a t z e g i k m ì t = dat zeg ik mèt u, dat stem ik u toe; k l o k g a i t m i t = de klok is gelijk.

mitdoun = medegeven, vgl. ***doun.**

***mitnemen, metnemen,** zie ook ***met** 2.

***mits** als znw. (bldz. 543), ook bij *v. Dale.*

***mitwillig** = brooddronken, zie m o u d w i l l e n s.

m'kander of **m'nander,** in n a c h t m' n a n d e r, n o a v e n d m' k a n d e r (nog korter: n o a m' n a n d e r), enz., staat voor: m i t m e k a n d e r (even-

als ***nachtmitnkander)**; vergel. ***ander** en ***'nander** en zie ook **mekander** en **noavend**, alsmede ***dag.**

***moaden** (znw.) zie ook: m o a t e n.

moaden (werkw.), zie ***moaren** (blz. 267 en 543) ook de aanteek.

moag, in: m o a g b e g u n t m i e o p ij n z i e d t e h a n g e n, of: t e s l i n g e r e n = ik begin eetlust te krijgen.

***moager**, zie ook ***vet moager.**

***moaken**, zie ook ***bermoaken** en ***touinoaken**; in de beteekenis van verdienen, overhouden (bldz. 266 II) wordt er dikwijls een bepaalde som bij opgegeven: h ij h e t v a n 't j o a r d r e i d o e z e n d g u l d e n m o a k t; 't kan ook afrekenen, vereffenen, beteekenen: 'k z e l 't w e l m e t h ō m m o a k e n (eigenlijk: in orde maken), waarvoor ook: o e t d e w e e g m o a k e n.

***moal**, ook = hoeveelheid urine, in éénmaal geloosd, vandaar: ***kōrtmoalig.** — Zie ook ***mis moal.**

***moalsedel**, vergel.: s a r r i e s.

moan: 't i s m o a n of m o a n s c h i e n w e e r = de maan schijnt: vergel. het *Nederl.* 't is volle maan enz.

moand, zie: d a g.

moanekop = maankop.

moanschienweer: analoog met ***zunschienweer.**

***moaren** (bldz. 267 en 543), zie ook ***maren.**

moar kiek! een stopwoord = maar ge begrijpt wel.

***moat**, zie ook ***mainje**; verder als versterkende vergelijking, meestal in ongunstigen zin: h ij 's z o o a r m, s l o f, d r o n k e n d, a s t e m o a t, waarschijnlijk = in de ergste mate.

***moaten** (van 't *Nederl.* „made" = pootlooze larve in 't algemeen) zijn de gestaarte larven („vers à queue de rat") van den Erystalis tenax; het volkomen insekt noemt men soms **schietbij**, met welken naam echter meer algemeen de „drekvlieg" (Scatophaga stercoraria) wordt bedoeld; dat hier verwarring heerscht blijkt uit de benaming ***schietiem** voor „hommel", in de beteekenis van mannetjesbij, en is zeer verklaarbaar uit de oppervlakkige overeenkomst tusschen dit diertje en de vlieg van Eryst. tenax.

mödder (*Wkw.* **mötter**) heeft hier de algemeene beteek. van „aarde", in 't *Nederl.* de bijzondere van „slijk."

moekegek, zie ***moeke.**

***moezeln** (bl. 543), vgl.: k r a b b e n.

möffeg = muf, duf riekend, zie ***döf.**

***moffetoer**, bij *v. Dale*: moffentoer.

moi, zie ***moeke** en vergel. ***poike.**

***mölferd**, bij *v. Dale* voor personen.

***molken**: *HD.* Molken = hui of wei.

molleboonen ook voor ***molboonen.**

***mond**, zie ook ***mit** en ***twei monden**; met bldz. 543 te vergelijken ***hoaken** (bldz. 526.)

***mondharp**: toespeling op 't muziekinstrument van dien naam, dat in 't *HD.* ook Maultrommel heet, welk woord tevens „schreeuwer" beteekent.

***mondjen**, *Nederl.* monden, *HD.* munden.

***mondjeproaten**, *Nederl.* naar den mond praten.

***monkeln**, *HD.* munkeln.

***monter**, *v. Dale* heeft wel 't werkw. opmonteren.

***mooi** 1, zie ook ***lekkertje.**

***mooi** 2 (einde) bij *v. Dale* = zich laten voorstaan op iets.

mooibluiers, zie ***elfringen** (bldz. 516.)

mooie stukken! = 't mocht wat! je hebt het mis! 't lijkt er niet naar; vergel. ***mooie doode!** (bldz. 543.)

moois, zie ***oarig** (bldz. 546.)

***moos**: ook vermeld bij *Laurillard, Bijbel en Volkstaal*, bl. 12.

***mörgen**: „morgen aan den dag" ook elders.

***mörgen brengen**, ook *Nederl.*, o.a. bij *v. D.* sub „wel" 4.

mörken of **murken** = bemerkt of gemerkt (in 't *Nederl.* in de spreektaal ook wel: gemorken.)

mörn = morgen, vgl. ***smörns** (bl. 564) en *Eng.* morn of morning; de uitspraak ***mörgen** (zie ook aldaar) hoort men zelden.

mörns, zie: o a v e n s.

***mōrries**, vergel. ***krieg.**

***mōs** = moest, o.a. in: z ó ó m ō s 't w e z e n = dàt zou 't geval kunnen zijn, 't m ō s w e z e n, d a t . . . = 't zou 't geval kunnen zijn, enz.

mōst of **mōzze** = gij moet, moet gij; zoo ook ***wist** enz., vergel. **mōtten.**

***mosterd** (bldz. 543) bij *v. Dale:* slapperdemallemosterd.

***mot**, ook bij *v. Dale*, in alle drie beteekenissen, dus zal ***mōtgat** eigenlijk mouwgat beteekenen; zie ook ***krai.**

mōt (= moet), zie **mōtten.**

möt, zie ***muiten.**

***motschup**, bij *v. Dale:* blik.

***motstijnen:** in 't *Wkw.* ook = ronde, steenharde kleiconglomeraten, op aardappelen gelijkende.

***mōttegras**, ook ***zwienegras.**

***motten**, vgl. ***mōrtjen.**

mōtten en **mōt**, evenals elders voor „moeten" en „moet"; vergel. **mōst** (eigenl. m o u t s t) en ***mōs.**

mōtter, zie **mōdder.**

***moud**, zie ook ***arm.**

***moudwillens:** hierbij ook m o u d w i l l i g of m i t w i l l i g, in de beperkte beteekenis van brooddronken, die ook 't *Nederl.* en 't *HD.* hebben.

***mous** ook: **lankmous,** evenals 't *Geldersch* (zie slot van 't artikel.)

***mouten:** bij *van Dale* de zegsw. „moeten is dwang en huilen is kindergezang"; zie ook: w e z e n, alsmede ***bedoeren** en vergel. met de daar opgegeven zegsw. het *Ned.* „'t kan me spijten."

mōzze, zie **mōst** en vergel. ***s** (blz. 559.)

***mui**, zie ook ***muide.**

***muie**, zie ook ***mui.**

***muien**, bij *v. D.* moeien = spijten.

***muike**, zie ook ***mui.**

***muilek**, vgl. ***spietelk.**

***muite** 2, bij *v. Dale* (als verouderd): „in 't gemoet" en „te moet."

***mul**, ook bij *v. Dale.*

mummeln (ook *Nederl.*), zie ***kammeln.**

murgenvroo, zie ***mörgenvroug.**

murken, zie **mōrken.**

***muskeflap**, vergel. ***dichtsnappen.**

***muurloes** = ***motstijn.**

mijst, zie ***mijnst.**

mijstied, mijnstied = meesttijds of meestentijds.

***mijzig**, vergel.: m i e z i g.

N

'n vóór den naam van een dag: 'n Z u n d a g = verleden of aanstaande Zondag; zal staan voor: den Zondag. Ook elders. Ook voor „hun" of „z'n": m i t 'n b a i d e n = met hun beiden; vgl. ***nander.**

nachs, zie: o a v e n s.

nacht, zie ***huilen.**

***nachtmitnkander** (door snelle uitspraak: n a c h t 'n a n d e r), vergel. **m'kander.**

nachtsoam, zie ***nachtmitnkander.**

***'nander**, vgl. ***ander;** in de *Unie van Utrecht* komt voor: den anderen = elkander; metten anderen, by den anderen, van den anderen = met, bij, van elkander.

narnd *(Wkw.)* voor ***narns.**

***narns**, zie ook ***niks.**

***narrig**, vergel. ***torrig.**

nastjen, zie ***nasken.**

nat, zie ***lank nat.**

natten of **nattens** als zelfstnw. = vochtigheid; 't luidt ook wel **natte**, vgl. ***gaute** en **zuitte**, alsmede 't *Nederl.* grootte en bij *v. D.:* oute, zoo ook: in de la(at)te (omgek. vroegte) zijn.

navvel (zelden n o a v e l) = navel; vergel. **snavvel** en: h ij l a d t, voor l o a d t = laadt.

nee, zie ***ne.**

Néérduuts = Nederlandsche taal, evenals voorheen algemeen (ook door

taalkundigen) „Nederduitsch" werd gezegd voor „Nederlandsch"; 't begint te verouderen, doch hoort men bvb. nog wel de vraag: is 't Frans of Neerduuts? waarvoor men meer algemeen het ook al minder juiste woord „Hollandsch" hoort.

***neers:** *Nederl.* „met z'n ziel onder d' arm", van een leeglooper.

negen, zie: treffen-failen.

***negenoogtjen:** volgens *v. D.* elders „ootje-bot" enz. geheeten.

***negerrit**, *Eng.* negrohead.

***nei** ook = benieuwd, verlangend of nieuwsgierig, bvb. 'k bin d'r nei noar, doch in deze beteekenis ook bij *v. Dale:* nieuw naar, nieuw doen, nieuw van iets ophooren.

***neis** 1: *HD.* „neulings" is verouderd, thans luidt dat woord: neulich of neuerdings.

neisdoags, zie ***neis** 1.

***neisgierig** (bldz. 545): de zegswijze is algemeen *Nederl.*, meestal met de toevoeging „van Enkhuizen", (bij *van Dale* sub: Aagt.)

net, o.a. in zoo's 't moar net of krekt! afgekort: zoo is 't moar (klemt. op is) = juist! dat is de waarheid!; zie ook ***krek**; voorts versterkend in de uitdrukking nèt zoo, (*Ned.* „toch zòò"), bvb.: 't spiet mie nèt zoo (zie o.a. bij ***gammel**), waarmede te vergelijken is: 't regent net wat 't ken = zoo hard als 't kan; vergelijk ook **opan**.

***nettelbossie:** in Holland heeft men den familienaam Netelenbos.

neudjen, **neutenschijten** = het spelen met of op noten.

neugen, zie ***nuigen**.

neus in: op neus t'r bie = met den neus er op of er bij (ook: er bovenop), uit nieuwsgierigheid; in dezelfde beteekenis ook: d'r bovenopstoan = er zeer dicht bij staan, vergel. ***toonen** en zie ook ***neusken**.

neutenschijten, zie **neudjen**.

***niks**, hierbij: da's net niks, da's net zooveul as niks, da's 'n ding van niks = dat kost niet de minste moeite, 't is geen bezwaar, wat zou me dat zijn (of: wezen), vgl.: wezen en ***biegoan**; zie ook ***ans** (bldz. 498) en **weerd**, alsmede: lieken. 't Woord vormt den overgang van 't *HD.* „nichts" tot 't *Nederlandsch* „niets."

***noa:** met „noa stoan" vergelijke men het *Nederl.* „ik sta u nader dan hem" (o.a. bij *Multatuli)* = ik kan mij met uwe gevoelens beter vereenigen dan met de zijne; zie verder ***te noa**. Wat betreft het gebruik van noa voor „naar" (vergel. bldz. 545) valt op te merken, dat men omgekeerd in de 17e eeuw „naerder" schreef voor „nader" en nog heden „naardemaal" en „nademaal" beide, zoo ook in de 18e eeuw „bijnaar" voor „bijna"; vergel. ook: ander, alsmede **geroaden**.

***noa** 2 in 't *Nederl.* wel als bijwoord: ze zijn na familie. Dat zelfs in de schrijftaal wordt gesproken van „een na familielid" verdient afkeuring.

***noad**, zie ook ***kant**.

noadenken, zie: omdenken.

noadje, zie ***kea**, bij *v. D.:* zijn naadje naaien = zijn gang gaan.

noakomen, voor: besturen, behartigen, bvb. 'k ken 't nijt alles meer noakomen = 't wordt me te druk, vergel.: opkomen.

***noam**, zie ook ***kap** 1.

***noanemend** zal wel letterlijk nanemend [= aantrekkelijk] zijn, vergelijk echter het *Nederl.* nauwnemend.

noa'r en **veu'r** voor noajoar en veurjoar, door snelle uitspraak, vooral *Stad-Groningsch.*

***noar**, ook wel = ***noa** [vgl. ook de aanteek.]

***noast** [bl. 545 II ond.] ook *Geldersch*, enz.

noaten = naden, gevormd als ***moaten**.

***noatsie** [bldz. 546]: de natie = de Joden, overal algemeen.

noatuur, zie ***te**; da's goud veur de noatuur! = dat doet het hart goed.

***noavenant**; elders ook wel [ook i.d. schrijftaal]: naar venant.

noavend, samentrekking van **g'noavend** en dat weer voor ***gounoavend**

[bldz. 521]: n o a v e n d m' k a n d e r = goeden avond zamen! = *Fransch* [gemeenz.]: bonsoir, la compagnie! – vergelijk **m'kander** en ***tweibaiden**.

***nöchtern**, zie: s p e i.

noedel, zie ***knoedel**.

***nog tou**, *StadGron.* **nogiezentou** [nog eens toe]; men hoort „nog toe", „noggen toe" ook in *Holland.*

***nood**, zie **per nood**; in de aangeh. zegsw. ook wel: g ij n n o o d v a n.

***noodsien**; bij *Stallaert*, *Gloss. v. veroud. rechtstermen enz.* wordt vermeld: „nootsin" = „nootsaeck" = wettig beletsel, overmacht, en = noodzaak, behoefte, het laatste ook *Middelnederlandsch.*

***nooit** ook in: z o o h e i 't j a n o g n ó ó i t z ij n! = hoe is het mogelijk! [vooral als men iets niet kan vinden, dat men nog pas heeft gezien of in handen gehad;] – d o a r w ij t j e n o o i t [of h ij l n ij t] v a n = dat is niet te zeggen, niet te gelooven.

noorders, zie ***oosterd.**

***nösters**, *HD.* Nüster, Nuster.

nou ja, uitroep van ongeloovigen twijfel, zie: j a en: a b e r.

***nucht ook** = lust: 'k h e b e r g ij n n u c h t a n.

***nukkern**, *HD.* meckern = blaten.

numen, zie ***artikels.**

***nusseln** [1 en 2], ook bij *v. Dale.*

***nust:** „'t n u s t k r a b b e n", aan de gewoonte van honden ontleend.

***nustje**, zie ook ***nust**; d e z u n [of: m o a n] k r ö p t i e n 'n n u s t j e = is door wolken omringd [voorbode van regen.]

nustjederei = nesterij.

nij, zie ***nei.**

***nijmand nijt** [bldz. 546] vergel.

***niks** [bldz. 280.]

***nijs**, zie ook ***neien** [bldz. 545.]

***nijt**, zie ook ***al.**

nijtmeer [klemt. op m e e r] = nauwelijks, met; n ij t m e e r d a t 'r m i e z a g k w a m 'r o p m i e o f = niet zoodra zag hij mij, of hij kwam enz., zoo gauw zag hij me niet, of . . . ., hij zag me niet, of . . . . .

O

o: de klank *o* of *oo* wordt in 't *Groningsch* en in de voorbeelden opgegeven onder ***bleu** (vergel. ook ***deu**), uitgezonderd is ***koegel** = kogel; wat betreft de doffe ö, inplaats van de korte, heldere *o* in 't *Nederl.*, vergel. men ***bloudworst** en ***borrel**, echter worden beide klanken in 't algemeen in de spreektaal meermalen verwisseld, bvb. „dof" voor „döf" en omgek. „kört" voor „kort"; de ö (bldz. 285) vervangt ook wel de doffe *Nederlandsche u*, bvb. in k ö n z e n = kunsten, vergel. „t ö r f" = turf, enz. (bldz. 285 onder.)

***oabeldoedas**, bij *v. Lennep:* labberdoedas.

***oakelk** of **oakelke**, ook versterkend bijw., met gunstige beteekenis: o a k e l k e m o o i, vgl. **miselk** en zie ook ***mal.**

oakster = ekster, *Nederl.* verouderd: aakster.

***oaltrekkerei** (bl. 546), *Nederl.:* palingtrekken.

***oam**, in: z ö k a c h t e r d' o a m s c h r ij w e n = door hard schreien den adem kwijtraken, (bij *v. Dale:* in zijn adem schreeuwen.)

***oapekool**, bij *v. Dale:* apenkool = zotternij.

***oapekoolkwint** zal men, misleid door overeenkomst in beteekenis en klank, hebben verbasterd uit **appelkoolkwint,** denkende aan 't voorgaande.

***oard**, zie ***bijssien** (bldz. 509), ook van voorwerpen.

***oarig:** bij *Klaus Groth* (Plat-Duitsch dichter) „orri" = tamelijk.

oarighaid in: o e t o a r i g h a i d = voor de aardigheid, is hier meer gewestel., hoewel „uit aardigheid" ook voorkomt bij *v. D.*

***oavens** (blz. 547), voor „des avonds"; evenzoo (als in 't *HD.)* zijn gevormd: m i d d a g s, m ö r n s, n a c h s, w i n t e r s enz.; vgl. ***harst.**

***oaventuren** (bldz. 547), bij *v. Dale:* avonturen.

***oaventuur:** i s n ij t v e u l o a v e n t u u r (= kans) o p.

obbe of **oppe** voor „op de" of „op den"; vergel.: e 2.

oddennelk, zie ***ordendelk;** de ó wordt hier bijna een stomme e. Als zelfst.naamw.: i n 't o d d e n n e l k e = met mate, gepast, met bescheidenheid: vergel. hiermede ***oddennelkhaid;** gewoonlijk laat men als tegenstelling en waarschuwing volgen: n ij t i e n 't g e k k e! (dit ook elders.)

***oelgevel** moet zijn **oelbred,** althans in de beteekenis op bldz. 547.

***oet:** naast „d e u r a l l e s h e n" (klemt. gewoonl. op d e u r) ook: d e u r 't g e m ij n e h e n, enz.; d 'r o e t e n d 'r h e n (of: d 'r n o a) = zonder eind of voortdurend, („er uit en er na" ook wel elders.) Verder ook elders: de kachel is dooduit. Zie ook **oetzied** en **oarighaid,** alsmede ***oet hebben** en ***oet of om.**

oetbeugeln, zie ***laiken.**

oetbörgen = uitleenen, en, evenals dat woord, pleonastisch; vergel. de zegswijzen bij ***schuldege plicht.**

oetbulen = betalen, opdokken.

***oetdoppen,** bij *v. Dale:* uitdoppen.

***oetdruftig,** vergel. het *Nederl.* luidruchtig en nooddruftig.

***oetgoan,** vgl. het *Fransche* „s'éteindre" = sterven.

***oethollen** (b): *Nederl.* uitsteken.

oetjoagen, zie ***jonkgoud.**

***oetkemmen** van „kem", het verouderde *Nederl.* woord voor: kam, dat men nog in sommige streken hoort; hier luidt het echter altijd k a m, k a a m of k a m m e. Ook = ontkiemen, waarvoor ook **oetkimmen,** vergelijk het *Nederl.* „kenen." Bij *v. Dale* wel het werkw. kemmen.

oetkirreld, zie ***kirreln.**

***oetlangen,** vergelijk ***doemkes** 2, alsmede bldz. 302 II b.

***oetnaien,** vergel. ***oetfletern.**

oetroppen = uithalen, bvb. vogelnesten.

oetschijten, zie ***krimpen.**

***oetsjoppen** = uitspatten, naar buiten geperst worden: 't w o a t e r s j o p t m i e t o u s c h o u n e n o e t.

***oetslag:** „In Groningerland bestond tot op 't einde der vorige eeuw het gebruik, dat de schoolkinderen, wanneer ze vacantie kregen, door een hoepel moesten springen, waarbij de meester hun dan een slag op zeker lichaamsdeel gaf, of de meester liet ze tusschen zijn beenen doorloopen. Bij het einde der vacantie had het omgekeerde (inslag) plaats. Vacantie heet daarom in die streken nog altijd uitslag. – Uitslag, inslag, Heele week speeldag." — *Onderwijzers-Scheurkal. Vooruit*, 13 Febr. '96.

***oetsmieten:** vergel. ***opsmieten.**

***oetsnieden** ook = afsnijden, zie ***hals.** In de eerste beteekenis zie „uitsnijden" bij *v. Dale.*

***oetsnuten:** uitsnuiten in beide beteekenissen bij *v. Dale.*

***oetspijken,** vergel. ***spoaken.**

oetstee, zie **oetzied.**

***oetstek,** bij *v. Dale:* uitstek.

***oetsteken,** zie ook ***hakken.**

***oettrekken,** *Nederl.:* een post op een begrooting uittrekken.

***oetvetern,** bij *van Dale:* veteren, doorveteren.

oetwezen, zie **opkennen.**

oetzetten (meestal gescheiden, met den klemtoon op z e t t e n) voor: plotseling naar buiten komen, bvb. d o a r k w a m 'r d e d e u r o e t z e t t e n! vergel.: a n z e t t e n 2.

oetzied of **oetstee,** in: n i k s o e t z i e d z e t t e n k e n n e n = geen hulp kunnen aanbrengen, een stumper zijn (letterl.: niets van zijn plaats kunnen brengen), de klemt. op de laatste lettergreep; vergel. ***stroo,** alsmede ***beweren** en ***biezetten.**

***of** (ook ***as)** voor: misschien, bvb. h ij 's d o o d, o f (a s) j e 't w ij t e n,

't i s 'n v r u n d e l k m a n, o f (a s) j' m k e n n e n, eigenl.: ik weet niet of je 't weet, hem kent, enz. (bij *v. Dale* iets dergelijks onder „of" 2 en 3); in de beteekenis van „indien" vooral *StadGron.*: o f k o m 'k m ö r n, h o u l o a t z e l 'k d e n k o m e n? = als ik morgen kom, enz.; vergelijk ***as** (bldz. 498) ook de aanteekening.

***of** = af, vergel. ***dussel;** ook = afgedragen, versleten, enz., *Ned.* „op."

***ofakkedtjern,** *Nederl.* accordeeren.

***ofblauen:** in denzelfden figuurlijken zin worden ***ofvarven** en ***ofloaten** (bldz. 548) gebruikt, vgl. dat laatste, alsmede ***looien.**

ofbloadern, zie ***ofbladdern.**

ofdreugen = opdrogen: d e s t r o a t e n d r e u g e n w a t o f, 't d r e u g t w a t o f = 't wordt wat droger buiten.

***of en tou:** de hier opgegeven beteekenis, nml. „af en aan", is eigenlijk in 't *Nederlandsch* de oorspronkelijke, later ontstond de overdrachtelijke: nu en dan; zie „af" bij *v. Dale.*

ofgeven = ten gevolge hebben, vgl. ***noorderstof** (bldz. 546) en bij *v. D.*: afgeven = te kennen geven.

***ofhandig** ook in: d e w i n d i s o f h a n d i g, d. w. z. niet in de gewenschte richting, bvb. om een klok te kunnen hooren; vergel. „aan-" en „aflandige" wind.

ofhemmeln, zie ***hemmeln.**

ófhoalen: t o a f e l ó f h o a l e n = afnemen (het eten enz.)

ofkennen in: h ij k e n 't 'r b e s t o f = hij woont er goed, hij kan 't er wel stellen, enz.

ofkevtjern en **ofkonvooien** = afschepen, wegzenden, verhinderen, weigeren; elders: „afkarveeren"; vergelijk bij *v. Dale* „caveeren" = borg blijven, partij trekken, enz.

ofklounen, zie ***kloun.**

ofkregen [afgekregen]: h e i j' h o a r o f k r e g e n = is uw haar geknipt?

***ofkwelen,** *HD.* abquälen.

oflaider *(Nederl.* afleider), zie ***dunderlaider.**

***ofleggen** [b] ook bij *v. Dale*, s. v. „afleggen" bldz. 65 II a.

***ofloaten,** zie ook: o f b l a u e n.

ofloonen [ook *Drentsch* en *Geldersch*] = een dienstbode binnentijds de huur opzeggen: men geeft dan meestal zes weken [de z e s w é é k] extra; in boerendiensten spreekt men veelal van 't g e l d g e v e n; *HD.* ablohnen.

***ofmissen,** zie ook ***mösterd.**

ofmuiten, zie ***muiten.**

ofnasken, zie ***nasken.**

ofnemen voor: overnemen, bvb. het overdragen van een gebouw door den aannemer aan den lastgever.

***ofpunten,** vgl. ***puntjen.**

ofrekken [klemt. op: r e k k e n], zie: r e k k e n, vgl. bij *v. Dale* „afreiken" voor: bereiken, waar het als Germanisme wordt afgekeurd; men heeft in 't *Gron.* een reeks van werkwoorden met dezelfde eigenaardige grondbeteekenis en klemtoon, vergel. ***ofgronden;** vele van deze werkw. hebben de onder: t e g e n opgegeven beteekenis.

ofstappen, in: v o u t e n o f s t a p p e n = voeten vegen, vergel. ***koatskedans.**

ofsteker, zie **steker.**

ofstuiten = door te stuiten het evenwicht verliezen: p a s o p, d a' j' n ij t v a n l e d d e r o f s t u i t e n; ook: h ij 's v a n 't p e e r d i e n 't d ij p s t u i t.

***oftakken:** evenzoo omgekeerd **optakken** = opklimmen, verhoogen.

***oftoakeln** = achteruitgaan, ook bij *v. Dale.*

***ofvallen** = tegenvallen, ook sub „afvallen" bij *v. D.*, zie ook: t o u v a l l e n.

***ofvarven** bij *v. D.* sub „afverven"; figuurl. vgl.: o f b l a u e n.

ofwinnen = afhuren, vgl. ***winnen.**

***ofwinnen** = „afwinnen" bij *van Dale* [4e druk] en vergel. ***neijoarsloopen** [slot.]

***ofzetsel,** *Nederl.* afzetsel, aflegger.

***ofzetten** in de eerste beteekenis ook *Nederl.* [zie *v. D.* afzetten.]

***ofziegen:** *Nederl.* afzijgen, *HD.* abseigen, abseihen.

***ofzolten,** bij *v. D.* afzouten.

***o jà?** met *Nederl.* uitspraak ook elders.

ol, zie ***olle.**

***old**, zie ook ***oln-koln**.

***Oldampt** heeft in de volkstaal den klemtoon op de laatste lettergreep, evenals 't H o o g e l a n d, W e s t e r w o l d e; vgl.: W e s t e r k w a r t i e r.

***older**:

Eer brengt een arme vader
Met vreugd zes kinderen groot,
Dan dat zes rijke kinderen
Hem koestren in den nood.
(N. Beets.)

***oldkroams**, *Nederl.* kraams.

***olds**, *Nederl.* ouwelijk.

olwief, stofnaam, zie ***olwieven.**

***om**, als voorvoegsel, *StadGron.* vaak **omme** (bij *v. Dale* verouderd en dichterlijk); zie voorts ***om-bie**, ook de aanteekening; o m m i e zie: p a r t; 'k h e b 'r n ij t o m d o c h t, hier uitsluitend voor „aan gedacht" en bij *v. D.* afgekeurd. Zie ook **omnemen** en **ovenblik**.

***om-an**, vergel. ***om en an** (bladz. 549.)

***om-bie**, ook wel o m b i e, zonder tusschengevoegd „en."

***omboeren**, ook bij *v. Dale.*

***ombollen**, bij *v. D.*: zijn woord eten.

***omdenken**, ook wel: **deurdenken**, **noadenken**; vgl. ***achterdocht**.

***omdoun**, zie ook ***doun**, ook de aanteekening.

***om en an** (bldz. 549): a l l e s o m e n a n h a n g e n = al zijn geld voor opschik besteden; vergel. ***om-an.**

***omgang**, vergel. ***omslag.**

***omgeven**, zie ook ***omboeren.**

***omgoan**, zie ook **omnemen.**

***omhann'** en ***om hans**, bij *v. D.*: omhanden, sub „om."

omklōkkern, zie ***klōkkern.**

omkōddeln, zie ***omkōrreln.**

omkomen, zie **kepotkomen**; a r n s i e n o m k o m e n = door overmaat met iets overstelpt worden, er mede verlegen worden, zoowel ten goede als ten kwade: elders spreekt men gemeenzaam van „ergens in stikken."

omme, zie: o m.

***ommeldoch**, hiervoor elders het antwoord: om dáárom.

ommeluut, zie ***oomeluut.**

omnemen = terugnemen: 'k h e b 't w e e r m e t o m n o m e n = mede teruggenomen; o m = „terug" is hier door de scheiding van „weerom" ontstaan; zoo ook: 'k b i n w e e r m i t o m g o a n; h ij h a r d 'r n ij t w e e r v a n o m = hij had er niet van terug, kon niet wisselen. Vgl. ***omdoun.**

omof *(Wkw.)* = af (*Gron.* o f): o p p e r i e g e o m o f (of: w e g) en o p p e k o p o m o f.

***om reden**: bij *v. Dale* „om reden" en „om redenswil."

omschōntjen, zie ***schōntjen.**

***omschot**, *Nederl.* uitschot.

***omstōk**, vergel. ***ijn** 2, alsmede bldz. 549 en ***hōmstuk** (bldz. 527.)

***ōmstoken**, bij *v. Dale* onderstoken, ook wel: ondergestoken.

***omsunst**, *HD.* umsonst.

omswienen, zie ***omzwienen.**

omtoch, zie ***ommeldoch.**

***omtou**, vergel. 't *Nederl.* omheen.

***omtrent**, vgl. ***hen** (volgens *v. Dale* van: heinde, hende, hend = hand.)

***omvoamen**, vergel. ***ofvoamen.**

***omvodden** van: ravotten?

***om weg**: ook *Friesch.*

on, verbastering van o p, zie **ovenblik.**

onbegripsoam: tegengestelde van ***begripsoam;** vgl. onbegrijpelijk bij *v. D.*

onbehulpsoam, zie ***behulpsoam,** ook de aanteek.

***onderdoanen** = beenen, ook bij *v. Dale.*

onderhen zie ***hen** en bij *v. Dale* „omheen", dat een germanisme is.

***onderhuren** is *Nederl.*, evenals onderkoopen.

***onderligger**, *Ned.* onderlegger.

***ondertied** (bl. 549) heeft meestal den klemtoon op t i e d; 't is ook *Friesch*, vgl. *Ned.* „onderwijl", in verband met „bij tijd en wijle."

onderwal = het onderste gedeelte van den wal eener diep gelegen sloot of gracht; bij *v. Dale* benedendeel v. e. wal in 't algemeen.

o nee?, zie ***ja?**

***ongans**, bij *v. D.* „onganssch" = niet gezond, en, als znw., eene leverziekte der schapen.

***ongedoan**, *Nederl.* ongedaan, ontdaan.

ongedwongen, zie ***onbedwongen.**

***ongel**, bij *v. D.* = gesmolten vet.

ongeliek in: o n g e l i e k w e l = niet onverschillig wie.

ongemak = ongedierte, ook bij *v. D.*

ongetal, zie ***on.**

onjouelk, zie ***allerjouelek.**

onmeugelkhaid, in: 't i s 'n d i n g v a n o n m e u g e l k h a i d, met den klemt. op d i n g, = 't is onmogelijk; *HD.*: ein Ding der Unmöglichkeit.

***onneuzel:** onnoozel = gering ook bij *v. Dale.*

ònrecht in: d' ò n r e c h t e k a n t, een germanisme voor: achterkant.

ons' voor: onze (enk. en meerv.), ook *Friesch*, *Nederl.* alleen bij dichters.

***ontloaten:** ontlaten ook bij *v. Dale.*

***ontstoan:** bij *v. D.* ontstaan ook = missen, vrij zijn van; hiervan: ontstentenis.

***ontstrieden**, *Nederl.* ontstrijden en opstrijden.

***ontzitten**, vergel. ***baiern.**

***onvoegè mal;** *HD.* Unfug = wanorde.

onweer (*HD.* Unwetter) = onstuimig weer (in 't *Nederl.* verouderd); vgl. ***zwoarweer.**

onzin, zie ***biester.**

oogenblik, zie **ovenblik.**

***oogendijnen**, bij *v. D.*: oogendienaar, –diender, –dienst.

***oogenkloar**, ook bij *v. D.*

***oogenschien**, *HD.* in Augenschein = in oogenschouw.

***oogen vet**, „oog" ook in die beteek. bij *v. D.*

***oogwaide**, *HD.* Augenweide.

***ooi**, ook bij *v. Dale.*

***oomkòòl** ook **hòmskool;** voor V a n d e r-h u m m e s hoort men ook: V.-d.-h. m e t d e k e e z e k u t e n.

***ooren** (bl. 550), vgl. ***drong an.**

***ooriezer**, vergel. ***'t hoar.**

oorknopkes, zie **knopkes.**

***oort** 2, ook bij *v. Dale.*

***oost**, zie ook ***oostan.**

oosters, zie ***oosterd.**

oostgangers = pas uit O.-Indië teruggekeerde personen.

***op**, zie ook ***te** en vgl. ***dag, als**mede „vinger" bij *v. Dale;* **'t heeft** ook de beteekenis van **„bij", „over":** 'k h e b d' r n ij t o p n o a d o c h t of: o p n o a v r o a g d; **h ij 's d' r o p** t e k o o p w e s t, *Nederl.* **er om te** koop geweest, d.w.z. **is er geweest om** het te koopen; ook *Drentsch.*

op–, vóór werkwoorden, met eenigszins versterkende beteekenis, bvb. ***opbargen** (bij *v. D.* ook: opbergen), **opbewoaren** = het *HD.* aufbewahren; vergel. ***opbedenken.**

opan, in: d o a r k e n j' n e t o p a n! = dat kun je begrijpen! 't zal niet gebeuren!; 't k o m t m i e d' r n i k s o p a n! = daarop ben ik niet gesteld.

***opbargen**, *Nederl.* (hoewel niet bij *v. Dale);* ik wist me niet te bergen van lachen, pijn, enz.; zie ook: ***an zied goan** (bldz. 498.)

opbölken, zie ***bölken.**

***opbollen**, bij *v. D.* „bollen" (3) en „opbollen."

opdooi, **opdooien** (o p d e u, o p d e u e n) = het ontdooien van den grond.

***opdrachtig** (bldz. 550): opdragen van kleeren = bij 't gebruik opschuiven, is een algemeen gebruikelijke naaisters- en kleermakersterm.

***opdraien**, vgl. 't *Nederl.* „opdraaien", dat ook „boeten" beteekent.

opdrift, zie ***drift.**

open, zie: h o f.

openboar: 'n o p e n b o a r e l e u g e n = een blijkbare, tastbare leugen: het *HD.* offenbar.

***op en del**, zie **op en neer.**

***opendop**, bij *v. Dale* (onder „op") als gewestelijk.

op en neer (ook ***op en del**) = vertrouwelijk, dagelijks omgaande met iemand: o p e n n e e r m i t 'n a n d e r w e z e n, o p e n n e e r g o a n m i t ij m a n d; vergel. ***op en of** en ***ijgen.**

***op en weg** (bl. 550), ook *ZuidNed.*, maar alleen in de beteekenis: alles is opgegeten en de tafel afgenomen.

***openijern**, waarschijnlijker van het *Nederl.* „opineeren."

ophangstukken, zie ***schink.**

***ophebben**, ook bij *v. Dale.*

ophokken, zie ***hokken.**

***ophollen** (bldz. 551), vgl. *HD.:* da hört (ja) alles auf.

***ophoogsel:** „opsetsel" in eene Ordonnantie van 1687 (art. I b); in 't *Ned.* „roef" of „roof", in beide beteekenissen; vergel. **hek.**

opkennen, iron. in: 't kèn nijt op!, bvb. wanneer iemand veel uitgevraagd wordt, en omgekeerd, als iemand tegenspoed ondervindt: hij ken de pret wel op! (beide ook *Nederl.*, doch 't eerste in ruimeren zin;) met het laatste is gelijkbeteekenend: hij 's veur zien plezijer oet! of: doar het'r nijt te veul an!

opklounen, zie ***kloun.**

***opkoken** ook bij *v. Dale.*

***opkomen**, in: nou ken ik d'r veur opkomen = nu heb ik de zorg, de verantwoording, de schade, enz., vergel. **noakomen.**

***opkriegen** (bldz. 310 en 551) ook elders; bij *v. Dale:* hij kan het niet op = hij kan van zijne verbazing niet bekomen.

***opkrösen**, *Nederl.* opkrassen; vgl. ***krös** en „opkarren" bij *v. Dale.*

***oploaten:** in denzelfden zin „oplaten" en „opblijven" bij *v. Dale.*

opmennen, zie ***mennen.**

opmoakersboudel, zie ***kea.**

opmuiten, zie ***muiten.**

opnemen = kosten, vorderen, noodig hebben; bvb. in: 't nemt nog al op (vgl.: anloopen 2); zoo nemen zure appels bij 't stoven veel suiker op; in dezelfde beteekenis: d'r gait drei el tou.

***opneuker**, vergel. ***anwaisel.**

oppe, zie **obbe.**

opperteur, *(Wkw.)* voor ***oproateur**, vergel. bldz. 551.

oprakken, *(Wkw.)* voor ***noarakken.**

opree, zie ***drift.**

***oprit**, vergel. *v. Dale.*

***oproateur** (vgl. bldz. 551); zoo ook elders „operateur", en niet altijd ongunstig.

***oprukken**, *Nederl.* inrukken, uitrukken.

***opscheept**, *Nederl.* opgescheept en opschepen.

opschrieven = schriftelijk opzeggen of afzeggen; bij *v. D.:* afschrijven.

opschutten = opsluiten, vooral dieren; vgl. 't *Nederl.* schutten.

***opslag** ook = de uit een sloot opgegravene en op den wal gestapelde aarde; zie ***ossegang** (bldz. 552.)

***opsmieten**, vergel. ***oetsmieten.**

***opstait**, vgl. ***stee.**

***opstoan**, zie ook ***opstait.**

optakken, zie: oftakken.

***optrappen**: *v. Dale* noemt, onder „stoep", het woord „optrapje."

***optrekken**, *HD.* erziehen.

opvlijgen = opvliegen, in: je vlijgen hier op van tocht, en zoo ook figuurlijk: 't vlōcht hier op van muggen, van drokte, enz.

opvrijzen = uitzetten of opgelicht worden door den vorst, waardoor bvb. hekken en deuren niet willen sluiten; ook het bevriezen van regen- of sneeuwwater op den bodem, bij opdooi, doordat de grond langer koud blijft dan de lucht. Eigenlijk dus navriezen, zooals zulks bij ijzelen plaats heeft.

opweg = oprijweg; vergel. ***drift** en bij *v. D.* „afweg", dat eigenlijk een germanisme is voor: zijweg.

opzetten = opofferen, ten koste leggen, altijd door bie gevolgd: hij het al zien geld bie zien kiender opzet; bij *v. Dale* o.a. = wagen, op 't spel zetten.

***op zitten**, ook bij *van Dale* onder „zitten"; hiervoor ook: dat zit'r altied an, of: an vast.

***ōr:** door *ten Doornk.* wordt bij „ur" nevens „Oor" ook vermeld „Ortstein"; deze woorden komen niet bij *Grimm* voor, 't laatste echter bij *J. C. Adelung.*

order = ***odder.**

***ornoarie:** „ordinaris" in 't *Nederl.* der 17e eeuw = gewoonlijk.

ōrre, een schertsend woord tegen kinderen: ōrre, flaare, dronken Triene!

***ossegang**, volgens sommigen oorspronkelijk „hostiegang" = weg voor de geestelijkheid.

***ou:** vgl. *Eng.* how, cow, met ons h o u, k o u.

ovenblik = oogenblik; 't i s 'n o v e n b l i k z o a k (klemt. op z o a k) = 't behoeft slechts een oogenblik te duren, 't is 't werk v.e.o.; zal eigenlijk zijn: oogenblikszaak; voor „op 't oogenblik" hoort men wel eens o n 't o v e n b l i k of ook o m 't o v e n b l i k, evenals o p 'n p a d of o' m p a d voor „op pad" (pad was vroeger mannel. en ook hoort men wel eens: op de pad); vergel. ***absluut.** Omgekeerd spreekt men van o p ('n) b o s c h ō p voor 't *Nederl.* om eene boodschap.

ovend = oven.

***over,** zie ook ***over-maggen** en: k r i e g e n.

overàl (bijw.) = door elkaar, in de war.

overàlhoalen = door elkaar halen.

***overbetern,** ook ironisch, voor: vervallen van een plan enz.

over dijp, zie ***körtens.**

overeerstjen = ***meetjen,** en fig. iets uitstellen, ten einde iets anders „eerst" te doen; in dat geval spreekt men ook van **eerstjen,** zie ald.

overgeven, voor 't *Ned.* „opgeven", in twee beteekenissen: b l o u d o v e r g e v e n (vergel. ***bloudspelen)** en: i k g e e f 't o v e r = ik geef het op, ik geef het verloren; in de laatste beteekenis echter ook bij *v. D.*

***over-goan** = behandelen, beheeren, ook bij *v. D.* onder „gaan."

overgoan, in: 't g a i t o v e r = ze komen niet meer, enz. en ook: 't zal niet gebeuren, ik verbied het; 't omgek. van: a n g o a n; zoo ook: 't m o u t m o a r o v e r g o a n = we zullen 't maar niet doen, enz.

over hals = verloren, verbeurd; zie ***kou.**

overlangen, zie ***anlangen.**

overloopersveers, zie ***veerze.**

overnijs = op nieuw, elders ook wel: overnieuws = vannieuws.

***overstuur,** ook bij *v. Dale* onder „stuur."

overtoukomen: d' r o v e r t o u k o m e n = toevallig ter plaatse komen waar iets gebeurt, iemand betrappen, verrassen of overvallen, er op af komen; elders: er op inkomen.

overtugeng: i n o v e r t u g e n g z i t t e n = in gedachten verzonken zitten, voor zich heen staren.

overwinnen, zie ***doezend** (bl. 512), bij *v. Dale* ook voor: kinderen verwekken.

overijn, in o v e r ij n o e t k o m e n = op 't zelfde neerkomen: men zegt echter in 't *Nederl.* ook: over één uitkomen.

overzijn = door de vingers zien; *van Dale* beschouwt „overzien" in deze beteekenis als verouderd.

P

pad in o p 'n p a d, of: o 'm p a d en b i e 't p a d = a n d e l o o p = op weg (bij *v. Dale:* op pad en op den loop); zoo ook i e n 't p a d, voor: in den weg, maar o e t d e w e e g voor: uit den weg; verder de zegswijze: i e k e n n e n 't p a d w e l w a r m h o l l e n! als iemand dikwijls heen en terug denzelfden weg aflegt. Bij *van Dale:* de baan warmhouden = voortdurend op schaatsen zijn, ook figuurlijk = voortdurend werken. Vgl. **ovenblik.**

***pail:** „geen peil op te trekken" ook elders.

***pak,** vergel. ***pakje,** bij *v. D.:* van 't zelfde laken een broek.

pakjen, zie ***koopmantjen.**

***palmslag,** bij *v. D.* alleen als verouderd *Zuidnederl.* vermeld.

***paltrok,** bij *v. D.* ook = pelgrimsrok, pelgrimstabbaard.

***panjevisch,** vergel. ***katjevis.**

***pankouk,** vergel. ***rieten.**

paps, zie ***görrel.**

***parlevinken:** nog tot ongeveer 1870 werd te Amsterdam Vechtwater aangevoerd in schuiten die evenals hunne schippers „parlevinkers" werden genoemd.

parluu, een in de stad Groningen en 't Westerkw. veel gebruikt woord, is ontstaan uit p a r t e i l u u.

***part** (bldz. 552): o m m i e n p a r t, ook wel: o m m i e, luidt in het *Nederlandsch:* voor mijn part,

***part;** *Zuid-Afrikaansch:* partij keer = soms, en: partij = sommigen.

***paskwil,** ook bij *v. D.*, eigenl. = schotschrift, pamflet.

***pas op** (klemt. op o p) komt in deze beteekenis ook elders voor; hierbij o.a.: p a s o p a s 't w o a r i s! = gij hebt het mis!

***passen,** zie ook ***oppassen** (bldz. 551.)

***pastelain:** „pastelein" en „porselein" zijn ook elders voor „postelein" gebruikelijk, in de botanie is zelfs „pastelein" 't gewone woord.

***peerd,** vergel. ***geven** (ook de aanteek.) en ***zit,** alsmede: t o a l s m a n; voor de vergelijking op bldz. 166* I 17 v. o. hoort men ook wel: 'n k o o r s a s 'n p e e r d, evenals in 't *Fransch:* une fièvre de cheval.

peerspul, zie ***spil.**

peertjetoom (*Wkw.* p i d 't j e t o o m): speelgoed, door kinderen van pijpestelen en kastanjes vervaardigd; gevormd als: „g a t j e p a n", „h o a s k e j o a g e n", t o e t j e l a m p.

***pegel,** bij *van Dale* = maatknopje, merk, ook *HD.*

***pendam,** *Eng.:* „pen" = hok, perk; „to pen" = opsluiten.

***penningzestien,** „op de penningzestien" ook elders.

pens (spreek uit: p è n s), zie ***lappen** 1 (bij *v. D.* „op zijne pens.")

***penterlendig,** vergel. ***krik** en ***krebentig.**

***perdoes:** bij *v. D.* „pardoes" en „perdoes", verbastering v. „par Dieu!"; in 't *HD.* heeft men: pardauz, pardooz, parduz.

perfester (vooral *StadGron.)* = professor; vgl. **pertoal.**

***perfletertje,** bij *v. D.:* profijtertje.

***permanteg:** bij *v. D.* parmantig = deftig (*Spaansch:* paramento = tooi.)

per nood = in geval van nood, desnoods.

***persieske,** natuurlijk van: precies.

***perstee** kan ook verbasterd zijn uit „per se."

pertoal of **p'rtoal** (vgl. ***brijtoal**, bldz. 508) = brutaal: metathesis als in de woorden: p e r b ij e r n, p e r f i e t, p e r z o n, p e r s i e s k e, k e r d i e t.

***petrolie,** bij *v. Dale* ook: petrolie en peterolie.

***petten,** *Eng.* peat = turf, veen.

***petuur** ook in: t w e i t e g e n ij n i s g ij n p e t u u r; vergel. ***mooren.**

***peul,** bij *v. Dale:* peluw, peul, peuluw; *HD.* Pfühl.

***peutern,** in de eerste beteekenis ook bij *v. Dale.*

***peuzeln,** bij *v. D.* i. d. eerste bet. en ook = talmen, dralen.

***piebeziedjen** (gevormd als het synon. ***kroepbeziedjen)** is in *Hunsego* zeer algemeen; in 't *Wkw.* spreekt men van ***bekroepken;** vergel. ***piepen** 2.

***piejekker,** bij *v. Dale:* pijjakker.

***piek;** de zegsw. 'n b r ij d j e enz. herinnert aan het oude bijgeloof, dat men iemands leven kon verkorten door een betooverd en met zijn naam gedoopt houtje in 't vuur te werpen.

***piel** bij *v. Dale* = jonge eend.

pieleman = penis; zie: k r u l e.

***pielen:** „pijlen" hiervoor ook elders.

***pielter;** vergel. het *Nederl.* pijler.

***pienappel:** waarschijnlijker door volksetymologie verbasterd uit (bouwk.) pijnakel, *Fra.* pinacle, *Lat.* pinnaculum = top.

***piene:** *Fransch* peine = moeite.

***piep** (zooveel als: rookpijp) zie ook ***smoken** (deze zegsw. ook bij *v. D.)*

***piepen** 2: *v. Dale* geeft de woorden „kiekeboe" en „piebeu."

piepken, zie ***piepen** 1.

piepkörf = pijpenmand.

pieproai, zie ***piont.**

***pierekul,** vergel. ***wirm** (bl. 579.)

piethoan, zie ***piet;** het woord heeft hoogstens in de drie noordelijke pro-

vinciën eene obscene beteekenis: te Deventer o.a. treft men den eigennaam Piethaan aan en niemand vindt dien vreemd.

***pietske**, zie ook ***piedske.**

pieuwke = ***pieuwel.**

***pig**, bij *v. D. (Zuidnederl.)*: peg.

pik, zie: p i p en ***pikkeduuster.**

***pikkeduuster**, vergel. ***balkeduuster**; „pikkedonker" ook elders.

pikken = mikken, en ook = kleven.

***pikkerg**, zie ook ***baks.**

pil, **pille** = dikke boterham: 'n g u i e p i l l e: bij *v. D.* alleen *Zuidnederlandsch.*

***pinken**, volgens *v. Dale* van „pink" als vaartuig.

***pintheuker**, vergel. ***heukerg** enz.

***piont**, vergel. *HD.* Binse.

***pioot** (bl. 553), elders: piot, piotter, pioeter; bij *v. Dale* „piot" = scheldnaam voor „soldaat."

***pip**: *HD.* Phipps, Pipp, Pipps; „h ij h e t d e p i p (ook: p i k) w e g" beteekent ook: hij is smoorlijk verliefd, elders (min gunstig): 't spek weg hebben.

plait, zie ***recht.**

***planketten**, vergel. ***stranketten.**

***planteit**, vergel. ***plentie.**

***plat**, zie ook bldz. 107 I midden.

***plattenbörg** (bldz. 554), elders, o.a. bij Arnhem, is Plattenburg de naam van een buitenplaats.

plemuursel, bij *v. Dale* „plamuursel"; onze ververs bereiden het uit runderbloed, krijtwit en gezoden olie, en wenden het vooral aan om een effen oppervlak te verkrijgen: elders plamuurt men met loodwit, menie en olie, waardoor het hout tevens voor bederf wordt bewaard.

***plentie**, vergel. ***planteit.**

***ploats**, zie ook ***stee** 1; bij *v. Dale*: plaats = buitengoed of villa (in deze beteekenis in Holland zeer algemeen en ook = erf); voor het *Gron.* p l o a t s = boerderij, zegt men o.a. in *Zuid-Holland* „stee"; men vergelijke: hofstede en: ridderhofstad en 't *HD.* Statt en Stätte; „boernplaats" ook *Geldersch.*

***ploatstoof**: juister, zooals bij *v. D.*, stoof met verlengd ondervlak.

plōkhoar of **plukhoar**: i e n n e p l. g o o i e n = ***kwoad-hoar-scheuren.**

plompen, zie ***plomp.**

***plukschuld**, vergel. ***klikschulden** (bij *v. D.* kladschuld.)

***poapkullen**: 't *Engelsch* „killow" is een delfstof; *Nederl.* reuzenmoppen.

***poatoater**, zie ook ***petoater** en ***poelpetoater.**

pochai, zie ***poehai.**

poeke = poesje, zie ***moeke.**

***poelpetoater**: bij *v. Dale*: poelepetaat en poelepetane.

poeps = Westfaalsch, zie ***poep.**

***poes**, zie ook ***poesen** en ***poesmool.**

***poesen**, vergel. ***poestert.**

***poespas**, bij *v. Dale* = rommelzoo.

***poestert**, zie ***poesen**: 't woord zal van ***poesten** afgeleid zijn, daar kinderen zich vermaken met de zaadjes van den stengel te blazen.

poetie: liefkoozend woord, vooral tegen kinderen; *Nederl.* (gemeenz.) poetje; misschien het *HD.* Putte = gebeeldhouwd kind of engeltje, en dit weer van 't *Ital.* putto.

***pöffe** (bldz. 554): 'n s i s e n 'n p ö f = veel geschreeuw en weinig wol.

***pöffen**, bij *v. Dale* (gewestel): beschuitbolders.

***poike** (paaike), vergel. ***moeke.**

pokdellig, zie ***motterg.**

***pōlstok**, vergel. ***koar.**

***pomdammen**, misschien: pommes d' Adam.

pompier, zie ***pampier.**

***pōnning**, vergel. ***achterbinde.**

ponsmelk, zie **engelse pons.**

***pōnter**, vergel. ***teimen** en ***pōnning.**

*Pontes-Pilates: ook vermeld bij *Laurillard*, *Bijbel en Volkstaal.*

***poos**, vergel. ***toer** 2 (ook de aanteekening.)

***poot**: bij *v. Dale* „jan-poot-an" = keukenpiet.

***pootscheling**, in geschrifte: pootschijfling.

***pophoalster**, vergel. ***kinderhoalen.**

***pōr** (1); bij *van Dale:* puit = kikker.

***pōrk**, vergel. ***bōrk.**

pōrrevilder = stomp mes; vergel. ***pōr** (1 en 2.)

***post**, bij *v. Dale* = deurstijl, vandaar: deurpost.

pōt, zie ***pōtje;** p ō t is de bijnaam, dien 't jongste dochtertje in een boerengezin op 't Hoogeland, als zij tevens het jongste kind is, dikwijls behoudt tot zij geheel volwassen is: zij is dan nog altijd 't p ō t j e.

***poteten**, meer algemeen in engeren zin gebruikelijk voor: groente en aardappelen, met of zonder vleesch, door elkaar gekookt, ook **eten-deurmekander** (ook elders: eten-door-elkaar) genoemd en vooral winterkost, vergel. ***hutspot**; zie ook ***absört.**

***pōtje:** 't p ō t j e 't g a t l i k k e n = zich een pas of nog niet lang geleden geboren kind door de baker laten zien: natuurlijk kost dat een fooi.

potjespul, zie ***bijgooi.**

potoetslikker, zie ***laiter.**

potrik: een latwerk, meestal in de buitenlucht, waarop potten en pannen kunnen uitlekken en drogen, vergel. ***brederik.**

***potschip**, bij *v. Dale*: pottenschip, pottenschuit. •

***potschipper**: oudtijds had dit woord een geheel andere beteekenis. In 1661 o.a. wordt gesproken van schepen „potten" of „pointen" geheeten, in 1675 van „potschipperen" en in 1677 van „potman", „potschipperen", „pontschipperen." Zulk een „potman" heette ook „buitenman", omdat hij over zee kwam, in tegenstelling van den „binnenman", die alleen de kanalen bevoer; sedert 1784 echter was „potschipper" de algemeene naam voor *elken* turf- en ook vuilnisschipper. De oorsprong van 't woord „pot" of „point" is niet bekend: beide vormen kunnen verbasteringen zijn van „pont", dat echter juist in 1661 nog *niet* voorkomt; vgl. ook 't *Ned.* „punter." Zie: *Trip, De reiniging der stad Groningen*, bl. 240 en verv.

***potverteren** bij *v. Dale* als znw. en vergel. aldaar „pot."

poul = peul; zie ***poel.**

prailen *(StadGron.)* = elkaar kruisen van brieven, eigenl. = praaien.

***prak**, ook meer algemeen voor groote massa: 'n p r a k s n e i; vgl. ***praksel** 2.

praktiek in: p r a k t i e k i s b i e d e m e n s ! = de mensch is vindingrijk! (vgl.: practica est multiplex); 't komt overeen met bldz. 131 II: g ij n l o o z e r g o u d a s m e n s c h e n.

***pran**, ook = troep, zie ***poazen;** vergel. ***körtvour.**

prik, zie ***botprik.**

***prikje:** bij *v. Dale* prik en prikje = nietigheid.

***prikken** (bldz. 555), alleen gewestelijk in de beteekenis van prikkelen of pijn doen (steken) van wonden, overigens *Nederlandsch.*

prip = een puntig voorwerp, vooral de punt van een t o p of priktol (bij *v. Dale:* prik); is zulk een punt van een els of priem gemaakt dan spreekt men van 'n e l z e n p r i p.

***proat:** p r o a t i s n i k s (bldz. 555) ook = men mag zeggen wat men wil; „praatjes vullen geen gaatjes" ook bij *v. Dale;* voor het *Nederl.:* „aan den praat houden" hier: i n d e p r o a t h o l l e n, vgl.: a n. Zie ook ***dingen,** ook de aanteek.

proel, zie ***proels** en ***proostig.**

***proemen,** vgl. ***boonen;** zie ook ***roeg.**

***proemke(n)**, vgl. ***sloatje(n).**

***promoters**, vergel. ***kroaters.**

***proppen** (bldz. 337 en 556), vgl. ***lap**, (*v. Dale* heeft: weer op de lappen komen = herstellen.)

***proppend:** *Nederl.* propvol.

proten, zie ***proat.**

p'rpluu = parapluie; ook hoort men het elders eveneens bekende „parrelapluu."

p'rtoal = brutaal; zie **pertoal.**

***puil**, vergel. ***puut.**

pukkel. zie ***pokkel.**

***pulen**, bij *v. Dale:* pulken, men denke ook aan „pellen" en „peul."

***punter**, *Fransch:* pupitre.

puntje, zie: p u n t j e s.

***puntjes**, ook enkelvoud: 'n p u n t-j e a n z o e g e n.

putsteenen, zie **kielputsteenen.**

putter, zie ***doenighaid** en vergel. *v. Dale.*

putterdistel: volgens *van Dale* in Groningen een soort van distel.

Pijter, zie ***pijtsnöt.**

***pijtsnöt**: „met den mond vol tanden staan", ook bij *v. Dale.*

R

r: deze letter wordt *l* in ***aierdool, *baggelen** (zie dat woord), ***flambozen** en in ***wel** = wie (van 't *HD.*: wer); omgekeerd verandert de *l* in *r* in 't woord **arkeneerwortel** (radix alcannae) en 't zelfde heeft plaats in ***karmswortel.** Verandering van *r* in *d* in ***böddel** en ***odder** en omgekeerd in ***ber** (zie aldaar.) Inlassching van *r* in ***vernienig, sterdent** (= student) en ***verziete**; met verdringing van de *t* in **fersounlk** of **verzounelk** = fatsoenlijk. Geheele weglating in ***keesköst** = kaaskorst; ***koat** = kaart; **vöt** (voor: ***vört**) = voort, dadelijk.

***raai**, *Engelsch:* rye-grass; zie echter raygras bij *v. Dale.*

***raapstelen**: ook bij *v. Dale.*

rabbelkoanes of **rappelkoanis** = de romp van een gebraden vogel, wanneer die nagenoeg van 't vleesch is ontdaan.

***rad** (= wiel), zie ook ***roaden** en ***jakkern.**

raggen = ***rachen.**

raif *(Fivelingo)* = ***rijve.**

***raike**, zie ook: z i e g e z o i e n.

***rap** (van schroeven), *Nederl.* „lam"; ook noemt men een noot r a p als de beide helften van den dop niet vast aan elkaar sluiten en zij daardoor een rammelend geluid geeft; het woord kan van ***rappeln** komen of een begripswijziging v. h. *Ned.* „rap" (= vlot) zijn.

***rap en roet**: beide woorden beteekenen „schurft", vgl. rap 2 bij *v. D.* en ***ruterzalf** (vooral de aanteek.)

rappelkoanis, zie **rabbelkoanes.**

***recht**, zie ook ***docht.**

redgerregt: een heerlijk recht; zie o.a. *Kremer, Beschrijv. d. Prov. Gron.*, IIe druk 2e stukje bldz. 25, en vooral het *Register van het Archief van Groningen* door *H. O. Feith.*

***redkam**, vergel. ***rekenkam.**

***redsoam**; men leze: o n b e h u l p-s o a m = onredzaam, onbeholpen of onbehelpelijk; een *Nederlandsch* woord „redzaam" schijnt niet in gebruik; vergelijk verder ***behulpsoam**, vooral de aanteekening.

reemter, reimter, zie: r e v e n t e r.

***reeuw**; bij *v. Dale* = allerlei huisgereedschap (in Friesland.)

regen = regenen, zie ***blad.**

reije = ***reie** (bldz. 557.)

reimter, zie: r e v e n t e r.

Reitdiep, zie ***rait.**

roek, bij *v. Dale* = lengte, eind wegs, afstand.

***reken** 1: *Eng.* to reckon; n ij t r e-k e n d w o r r e n ook = niet in tel zijn, vergel. ***reken** 2.

***reken** 2; hierbij ook: d a t h e b 'k n i k s i e n r e k e n = daar geloof ik niets van, daaraan hecht ik geen waarde.

***rekken**, ook = reiken: d' r n ij t b i e (of: n ij t a n t o u) r e k k e n k e n n e n, z o o w i e d n ij t r e k-k e n k e n n e n; zoo ook: 't n ij t o f r e k k e n k e n n e n (klemtoon op r e k k e n.)

***rekker**: bij *v. Dale* „rek" = veerkracht.

remaien (rammeien) = stooten: h o u-g e n e n r e m a i e n = slaan en stooten (van paarden.)

remke, zie ***roode remke.**

***reu**, bij *v. Dale* = mannetjeshond.

***reut**, vergel. ***roffel** en ***rukje.**

***reuteln**, *Nederl.* reutelen en revelen, vergel. ***dwelmen.**

***reventer** (ook *MHD.):* te Groningen meestal samengetrokken tot reemter of reimter; enkele zalen in 't kasteel Marienburg in Oost-Pruisen dragen den naam van „Remter."

rezenijern (van 't *Fransch* „raisonner"), zie ***redenijern.**

ribbeling, zie ***gruine ribbeling**; „ribbeling" ook bij *v. Dale.*

ribbeschier = ***ribschier**, vergel. ***voazel.**

***richtelbijr**, vgl. ***kindelbier.**

***rid** 2, vergel. ***voart.**

rief, zie ***rieve**; *Nederl.* rijf, rijven, in beide beteekenissen.

***riege**, vergel. ***hok-op-rieg**; voor „rij" heeft men ook „regel"; *Geld.* „op rij" = achtereen.

***riek** (bl. 557): deze zegsw. ook elders.

Rieks = Henderikus (nooit voor: Frederikus), is te vergelijken met „Dirk", van [Di]derikus.

riesterken = ***riestern**, vergelijk ook ***diksnitteren.**

***riet**, in geschrifte: **rijt, rijte.**

***rieven**, vgl. *HD.* reiben en **rief.**

***riggel**: *Nederl.* richel = lat, lijst.

Rikkert (mannennaam) = Richard.

***ritnal**: zie „ritnaald" bij *v. Dale.*

road, in: is gijn road tou = goede raad is duur, enz. (letterlijk: er is geen raad „voor"), vergel. ***levendig**; „geen raad weten" wordt hier wederkeerig vervoegd, vooral in de beteekenis van: zich niet weten te bergen, bvb. 'k wijt mie gijn road! 'k wijt mie gijn road van kopzeerte. Op bldz. 484 II midd. is deze vorm verkeerdelijk als *Nederlandsch* beschouwd. Merkwaardig is ter vergelijking de regel „daz er sin selbe rat ne weiz" uit het *MHD.* gedicht *Eneit, v. Heinr. v. Veldeke,* uit het jaar 1189; intusschen komt „'k weet me geen raad" enz. ook elders in de spreektaal, natuurlijk evenzeer met beperkte beteekenis, voor. Vergel. ***begriepen** (bldz. 500), ook de aanteek.

***roakeldobbe**, vergel. ***askedobbe.**

***roaken**, ook in: dat kenj' zoo krek nijt roaken = niet zoo precies berekenen; vgl. ***deurschijten.**

roaken, als meerv. van ***rak**, zie dat woord.

***roam** en ***roamen**: bij *v. D.* „raam" = juiste richting, „ramen" = mikken; vandaar ramen, raming = schatten, schatting.

roar, met ongunstige beteekenis, bvb. roar oetkomen = leelijk afloopen, 't liekt mie roar (= bedenkelijk, verdacht) tou, 't begunt mie roar (= slim) te vervelen; vergel. ***dōl** en : al.

***roazen**, zie ook ***goezen.**

***robbig**, *Nederl.* hobbelig.

***roef!** (bl. 558), ook bij *v. Dale.*

***roeg**: ruig = ruw, onbeschaafd, ook bij *v. Dale.*

roegewitten, zie ***elfringen.**

roegvrijzen = vriezen waardoor rijp ontstaat; elders: ruige vorst.

roekholt = een eigenaardig riekende houtsoort, voor de vervaardiging van rookpijpen gebruikt, (Weichselhout, Weichselroer.)

***roem, *roemen** (en stuk) ook bij *v. Dale.*

***roep**, bij *v. Dale:* rijp = rups.

roet, zie **rout.**

***roet (*ruut)**, vgl. ***rap en roet** (ook de aanteek.)

roetens, zie: schuppens.

***roffel**, vergel. ***reut** en ***rukje** en zie ook: steut.

***rōggeln**, bij *v. Dale:* ruggelen.

rōllebōl: een draaibord voor hazardspel op dorpskermissen; 't is niet hetzelfde als ***sjandoedelkan.**

***rolloag**: bij *v. Dale* rollaag = rij steenen boven een muur.

rolpetroon, zie ***kezoan.**

***romp**, vergel. ***malkopt.**

***rōmpeln**, vgl. *HD.* rumpeln = schudden, stommelen, en het *Nederl.* overrompelen.

ronde, zie ***enom** en ***in 't ronde**, ook de aanteekening.

ronde moat, zie ***spint** en **rondvol.**

rondetersploats(e): nog in de eerste helft dezer eeuw had op sommige plaatsen in deze provincie de schoolonderwijzer geen vaste woning, maar vertoefde beurtelings, bvb. 8 dagen,

bij de ouders der verschillende leerlingen; zulk een onderwijzer had dan een rondetersploats.

***rondom** 2: *Wkw.* **rondsom, rōnz'm.**

***rond stoan**; elders, o.a. in Overijsel, hoort men: „als ik dat rondkrijg" = als mij dat gelukt; „'t loopt rond" = het sluit, het marcheert.

rondvol = boordevol of opgehoopt vol.

***rong**: bij *v. D.* een der vier staande sporten v. e. wagenladder.

***ronseln** (bl. 559), bij *v. D.*: ronselen.

***roodhond**: „roode hond" is een overal hier te lande bekende huidziekte, maar geen roodvonk, evenmin als 't *HD.* Rothlauf.

***roodschonk**, bij *v. Dale* = rister of duizendknoop.

***rooi**: an de rooi wezen = rinkelrooien.

***rook**; vgl. *Nederl.* (hoewel niet bij *v. Dale); onder* den rook van de stad.

***rooken**, vergel. ***lijgen.**

rookvlijs, zie ***noagelholt** (bl. 545.)

***roomslak**, vergel. ***botterklitse.**

***roop**: *Eng.* rope.

***roos**, ook (evenals elders) voor het afschilferen der hoofdhuid, vandaar het euphemisme ***loopende roos.**

***roppen** ook = **het plukken van** gevogelte voor de keuken.

rös = slaag, *Nederl.:* ros, zie ***lappen** 1.

***röst**, eigenl. = roest.

***Rötterdammer**, vergel. ***slem.**

***rouf**, *Eng.* roof = dak, bij *v. D.* „roof" of „roef" = schuin deksel van een doodkist, bovendeel van een klomp.

***rouk**, zie ook ***ruik.**

rout (ook: **roet**), zie ***rouk.**

ruder-op-peerd, ruderspeer, ruter-sporen: zie bldz. 559 II.

***rukje**, vergel. ***reut** en ***roffel**; bij *v. D.* in een ruk (= in een oogenblik.)

***runnen**, *Nederl.* rennen.

***ruterzalf**: bij *v. D.* ruit = **schurft,** ruidig = schurftig; vgl.: rap en roet.

***ruumstroatsklokje**: zoo heette ook de kleinste der vier klokken in den Martinitoren, gegoten in 1764. Zie *Gron. Volksalmanak* 1895, bldz. 181.

ruut, zie ***roet.**

***rijden**, vergel. ***anred** en ***ijgenred.**

***rijs**: naast „zegês" ook zegr's, bij *v. D.* (gewestel.): ereis.

rijt, rijte, in geschrifte voor: ***riet.**

S

***s** wordt o.a. ingelascht in: alste, veulste, tegenswoordeg, die echter alle drie ook elders voorkomen, zie verder bldz. 408 II onder. Als meervoudsuitgang heeft men *s* waar het *Nederlandsch* „-en" heeft, bvb. arms, roams; vooral heeft dit plaats bij woorden op „-m" en „-ing" (deze laatste uitgang wordt dan en of valt geheel weg), terwijl bij de namen der letters het omgekeerde plaats heeft, zie bldz. 516 II onder; in 't *Nederl.* is „bladers" en „vensters" gewoon, „bladeren" en „vensteren" zeer deftig, terwijl bij andere woorden, als „lam", „kind", de uitgang „-eren" een menigte aanduidt (collectief.)

***sachs**, bij *v. Dale:* zachts.

***saks** ook = ***sachs.**

***sangen**: *Fransch* sanguin.

***santement**, *Fransch:* sentiment.

***sarries**, verbastering van **chercher** (aldaar wordt verkeerdelijk de afleiding van „charge" = belasting, opgegeven), welk laatstgenoemd woord reeds omstreeks 1650 voorkomt, o.a. in de „Ordonnantie op 't Ghemael", waarvan art. XV luidt: „By een yder Molen in Stadt ende Lande staende, sal een Huys by de Provincie ghetimmert, ende een Cercher by de Heeren Gedeputeerden gestellet ende geeedight worden." Daarna volgt de „Instructie voor de Cerchers ofte Opsichters van de Meulens in Stadt ende Lande" en verder de „Instructie voor de Cher-

chers ofte Collecteurs op Delfzijl, Termunterzijl ende de Soutcamp," van 684, — alles te vinden in: *Placcaet enz. op de Generale Middelen enz.*, gedrukt te Gron. in 1661 en later. De spelling „cercher" is de oudste, daarnaast komt „chercher" het eerst voor in 1676. — De oorsprong van het woord zal in het *Oud-Fransch* moeten gezocht worden. In: *Godefroy, Dictionnaire de l' anc. langue française*, komt voor het woord „cercheor" (ook wel gespeld „sarchier": vandaar s a r r i e s), met de latere vormen „cerchier", „cercheur", „chercheur" = controleur, inspecteur. Reeds in de 16e eeuw komt „chercheur" in die beteekenissen in 't *Fransch* niet meer voor: men denke er aan, dat de woorden „recherche" en „rechercheur" ook thans in *Frankrijk* in veel uitgebreider en algemeener beteekenis worden gebruikt dan bij ons. — Bij *Stallaert, Glossarium van verouderde rechtstermen enz.* komt voor: „Cerchers" = tolkommiezen, tolbeambten: Placc. v. Brabant 1622; — 't was dus reeds vroeg in Zuid-Nederl. in gebruik en is waarschijnlijk door een van daar afkomstigen ambtenaar naar hier overgebracht. Merkwaardig is het, dat het woord buiten onze provincie niet schijnt gebruikt te zijn, daar 't bvb. in Drentsche stukken niet voorkomt. — Met ***sarries** vergelijke men voorts het *Engelsche* woord „searcher" (uitgesproken „sörtsjer"), dat ook visiteur van schepen kan beteekenen; 't is duidelijk, dat dit woord met het *Fransche* „chercheur" taalkundig ten nauwste is verwant.

sarrieskleurd: s a r r i e s k l e u r d g o a r e n = zeker donkerblauw gekleurd wolgaren: waarschijnlijk genoemd naar de kleur van sarge of serge (zekere gekeperde wollen stof.)

***sas**, bij *v. Dale:* vuurgevend mengsel.

***schabrak:** „*HD.* Schabracke" zal alleen door overeenkomst in klank hiermede in verband gebracht zijn, waarschijnlijk is het woord een verbastering v. 't *Nederl.* „barak" = kavalje.

schaffer *(Hoogeland)* = begrafenisdienaar, die, na een sterfgeval onder den gegoeden stand, voor alles zorgt, ook voor eten en drinken op den begrafenisdag, en daartoe zelfs de tafelgereedschappen in huur levert; bij *v. Dale* vindt men het woord „schaffer" = huisbezorger; vergelijk ***anschaffer.**

schaiden = scheiding, in den uitroep: s c h a i d e n t u s k e n b a i d e n! = opgehouden met vechten!

***schampeljoun,** *HD.* Schablon, Schablone; vgl. ***kezoan** (bl. 532.)

***scharre:** w i e k r i e g e n s c h a r i e n h o e s! schertsende aanmaning om binnenskamers zijn hoed af te zetten, vooral als 't een hooge hoed is!

scharte, zie ***schar.**

scheepopjoager = ***scheepjoager.**

schelen: 't s c h e e l t z o o v e u l n ij t = 't gaat nogal, 't is voldoende.

***schellevioe:** volgens de legende zou deze uitroep zijn ontstaan, toen eene vischvrouw, bezig zijnde het woord „schellevis" uit te galmen, daarin werd gestoord door een student, die haar onverhoeds in den arm kneep, en daardoor haar deze meer geruchtmakende en dus bruikbaarder roep ontlokte!

***schelm**, vergel. ***kibbelder.**

schelmen, zie ***kibbeln.**

schep en **schepke** = lepel of lepeltje om te scheppen, zoo bvb. s u k e r s c h e p k e; *Nederl.:* schepper, scheppertje.

***scheren,** vergel. ***anscheren,** alsmede het *Nederlandsche* woord „gekscheren" en „gek" (2) bij *v. Dale*, waar „den gek scheren" of „den gek steken" zeer uitvoerig wordt verklaard; zie ook ***zunder** (bl. 583.)

***schermösseln**, *Ned.* schermutselen.

***scheuren** ook = met geweld rukken of trekken: m u t s v a n k o p s c h e u r e n, 'n p l a n t o e t d e g r o n d s c h e u r e n.

scheuvellooper = schaatsenrijder, en overdrachtelijk iemand die niet te vertrouwen of niet eerlijk is.

schietbij, zie: m o a t e n.

***schietgeel**, bij *v. Dale:* schijtgeel.

***schietiem,** *HD.* Drohne, *Nederl.* darre; ook ***bromster** geheeten, dat de

beide beteekenissen van 't *Nederl.* hommel heeft, nml. mannetje van de gewone bij en bijzondere soort van ruige bij.

***schietje** (bldz. 560): „f l ō p" wordt f l ō p p i e als men een persoon bedoelt en beteekent dan: ploert, mispunt.

***schiffen,** vgl. ***karreln,** *van Dale* heeft: schiften.

***schik:** 'k h e b n i k s g ij n s c h i k = ik amuseer mij niet, vergel. „schik in 't leven" bij *v. Dale;* zie ook ***om schik** (bldz. 549.)

schik! = schik op! op zij!, vergelijk ***hōm** 3.

***schikken,** vergel. ***schik** en zie ook: b e s c h i k k e n en ***joe** 1; de beteekenissen op bl. 365 en 560 zijn beide *Nederlandsch.*

***schil** ook collectief voor eene hoeveelheid schillen, bvb. van aardappelen, gebezigd.

***schildern** = wachten ook bij *v. D.*

***schillig** van „schillen" (bij *v. D.* gewest. = verschillen)?

***schin** (bij *Kil.* en ook heden soms nog: schim), vgl. schin bij *v. Dale; Grimm* geeft als *Noordduitsch* op: Schinn, meerv. Schinnen: in de geneesk. zijn dit geijkte termen.

***schink:** het *Noordfr.* „schonk" ook *Nederlandsch.*

schipperken, zie ***schanzijern** (bldz. 559.)

***schithakken,** bij *v. D.* „kakhielen."

***schoa,** zie ook ***ja** (aan 't slot.)

***schoamel:** *HD.* Schämel, Schemel; *v. D.* schemel = bankje.

schoapartjes, zie ***arten.**

schoapmelker, zie ***stoppelknecht.**

***schoaverdebonk,** *Nederl.* schobberdebonk, schaverdebonk.

***schōdderg,** *Nederl.* schabberig.

***schoedeln,** elders: schuddelen.

***schoefveurdoerh,** vergel. ***flelipskwartes.**

***schoemkes** (bldz. 561), bij *v. D.* schuimpjes: met amandelen heeten ze „turons."

schoer, zie ***schoeren** en: d u n d e r s c h o e r.

***schoet** zou komen van het *Grieksche σκύτος*, evenals schort van het *Lat.* scortum; 't woord is dus oorspronkelijk „schoot", vergel. voorschoot en schootsvel; zie ook: k o e g e l.

***schoffel,** bij *v. Dale:* soort van houweel der tuinlieden, wiedmes; vgl. ***padschoffel.**

***schoon,** hierbij ook: h ij h e t s c h o o n z i e n v e r s t a n d = het ontbreekt hem niet aan verstand; *van Dale* heeft: alles is schoon opgegeten. Vergelijk vooral ***kant** en ***zuver:** alle drie zijn synoniem.

***schoorwal;** bij *v. Dale:* schoor = aangespoeld land.

***schop** = spade, ook bij *v. Dale;* vergel. ***padschoffel.**

***schorremorrie,** oorspronkelijk een *Hebreeuwsch* woord, dat „ossen en ezels" zou beteekenen *(Laurillard, Bijbel en Volkstaal* bldz. 2.)

schotel = schuif in een kachelpijp enz., vergel. ***scheutel.**

***schou** 2, *Nederl.* schouw, schuin (niet bij *v. Dale.)*

***schouen,** bij *v. D.* schouw = schuw.

schounen, zie: b ij n e n.

***schouwiteit** (bldz. 561) is een studentenwoord, dat o.a. bij *Klikspaan* voorkomt.

schreebord, zie ***schrijbred.**

schreeden, zie ***schrijbred.**

schrippen *(Wkw.)* = ***schribben,** *Nederl.* schrabben, schrappen.

***schripsie,** vergel. ***krupsie.**

***schrōl** (zie ook bldz. 561): het *HD.* Schrullen is gebruikelijker dan Schrollen; vergel. ook *Ned.* grol = dwaasheid, alsmede 't werkw. schrollen = morren, pruilen.

***schrōmfelg,** vgl. *HD.* schrumpfen en schrumpfig.

schroven = geschroefd.

***schrijven,** *MiddelNederl.* schrowen, scrouwen.

schuddelketel = ketel voor 't koken van schotelwater, zie ***oaker.**

***schudden,** ook in: i k k o n m i e d' r w e l v e u r s c h u d d e n = daarvoor voel ik een sterken afkeer.

schulde = schuld of schulden: a l l e s i s v e u r s c h u l d e v e r k o f t.

schult, zie ***schal.**

***schuppens** (of ***schoppens**), evenzoo: **hartens** (= harten), **kioavers** (= klaveren) en **roetens** (= ruiten.)
schust, zie ***schal.**
schut, vóor „schiet": 't s c h u t m i e i e n n e b ij n e n = de schrik schiet mij in de beenen.
***schutten**, vgl. *v. Dale.*
schuurdeùren *(Wkw.* **schuudeùren)** in de zegswijze: h ij h e t z i e n s c h u u r d e u r e n l ö s (ook wel: h ij h e t o p w i c h t e r v e r z ij t e w e s t) = zijn broek is van voren niet toegeknoopt.
***schuurzak:** „i e n n e s c h u u r z a k z i t t e n" heeft ook de meer uitgebreide beteekenis van ziek of verlegen zijn; elders spreekt men van „in de lapmand zitten."
schuut voor ***schoet,** doch minder algemeen.
***schijskerel:** naar het *HD.* (bl. 561.)
schijten = schieten met een geweer, pijl en boog, enz.; de uitspraak van de ij in dit woord ligt in het *Wkw.* tusschen ai en ui; vervoeging: i k s c h ij t, d o e s c h u t s t, h a i s c h u t, h a i s c h o o t, h a i h e t s c h o t e n; vergel. ook **neutenschijten,** alsmede ***rijmen.**
schijtiezer (of alleen: **iezer)** = geweer; misschien is hier evenzeer een deel voor 't geheel genomen als bij 't *HD.* Flinte = geweer, van Flint(e) = vuursteen.
see, zie **seebok.**
seebok of **zeebok** wordt wel eens gehoord als samentrekking van ***segebok,** verkort: **see** of **zee.**
***seeg**, vergelijk: s e g e b o k.
seespeerdjes, zie ***bloupeerdjes.**
***sege**, vergel. ***siggel.**
***segebok**, vgl. bij *v. Dale:* zeeg en zegebok.
seker woar = stellig, werkelijk, in ernst: 'k h e b 't n ij t d o a n, s e k e r w o a r n ij t!
***sekuur:** het *Lat.* „securus" is geen zelfstnw. maar een bijvoegl.nw.; als zoodanig beteekende het oorspronkelijk „veilig", „onbezorgd", later ook „zorgvuldig."
sels'm (vooral *Wkw.)*: 't i s s e l s'm! = 't is zonderling!; als bijw. in s e l s'm (z e l d z o a m) m o o i: in 't *Nederl.* mag dit woord niet als bijw. gebruikt worden, doch in het *HD.* heeft men: wie seltsam! Bij *Cats* „selsaem" = zonderling.
***sengern** (bldz. 562): elders „zinderen."
sereenen of **siereenen** = seringen.
siezen = sijsjes.
***signet**, bij *v. Dale* = handzegel, cachet.
***sinkeneurig**, vergel. het overal in de spreektaal gebruikelijke „sikkeneurig", eene verbastering van „chicaneurig."
***Sint**, zie ook ***sunt.**
***sirreltop**, ook ***tiddeltop** en ***tirreltop** (bldz. 570.)
sitrounbok, zie ***goele.**
***sitsewinkel:** bij *v. Dale* „sitsenwinkel", zonder nadere aanduiding; vgl. ook ***santepetiek.**
sjaggel, zie ***tijm.**
***sjandoedel**, elders: jandoedel.
***sjas**, vergel. *Nederl.* afjacht.
***sjeu**, bij *v. Dale:* „jeu" en „jus" = vleeschnat; *Lat.* jus.
***sjongsjong**, zie ook ***jongjong.**
***sjoppen**, vergel.: o e t s j o p p e n.
***sjou**, ook voor ***sjör:** o p s j o u, a n s j o u = op weg, op pad.
sjouen = herhaald loopen: w a t s j o u j' t o c h a l o e t e n i e n?
***slag**, zie ook ***stöt, *palmslag** (bl. 552) en ***koop en slag** (bl. 219 en 536); vergel. ***op slag.**
***slagge**, vergel. *Nederl.* slakken = sintels, *Eng.* slag.
***slampampers**, bij *v. Dale* = brasser; soms ook: duivelstoejager; elders hier te lande: arme lieden, die binnenkomende schepen in bootjes tegemoet varen, om hunne diensten bij 't lossen aan te bieden.
***slei**, ***slai:** *HD.* ook Schleihe, bij *v. Dale:* slij.
***sleifer,** bij de Duitschers: Schleifer.
***slem** = het *Engelsche* „slam", *Fransch:* vole.
***slempen:** vergel. *Ned.* slibben, *HD.* schlämmen, schlemmen.
***slenk**, bij *v. Dale:* moddergat in

een weg; kan het werkwoord „slenken" of „slinken" hiervan zijn afgeleid?

slenters (ook bij *van Dale)*, zie ***draiers.**

***sleup,** verbasterd: **sleuf,** vergel. ***doemeling.**

sleutel = kraan van een koffiekan enz.

sleuteltop, zie ***hoeltop.**

***slicht,** vergel. *HD.:* schlicht en schlichten, *Nederl.:* slecht, slechten, slichten; „s l i c h t e n r e c h t", *Ned.* slecht en recht, *HD.* schlecht und recht; vergel. ***spint** en **slichtvol.**

slichtvol = juist tot den rand vol.

***sliep** (bl. 562), bij *v. Dale:* slijp.

***slier.** vergel.: f l e e r.

***slik:** „'n s l i k o e t d e p a n", *Nederl.:* een veeg uit de pan.

***slim,** ook = moeilijk (in 't *Ned.* verouderd): 'n s l i m m e s o m - -; vergelijk ***stoer.**

slingeren, zie ***bautjen.**

***sloagen,** zie ook ***scharrensloagen.**

***sloagerg:** bij *v. Dale* „slag" = wagenspoor.

sloaperai, zie **woonderai.**

***sloaperdieken:** bij *v. D.* „slaper", „slaperdijk" = binnendijk, nooddijk.

***sloapers,** bij *v. D.* (zeewoord): slapers = steunhouten.

***sloaploezen:** deze zegswijze ook bij *v. Dale.*

***slochtermantje,** ook wel: **woldjer, woltjer, woltjeder,** zie aldaar.

***slödderg,** bij *v. Dale:* slodde, slodder, slodderig, enz.

sloechie (ook *Friesch)* = klein winstje: 'n o a r e g s l o e c h i e.

***sloeg,** ook = slap, sluik; vergel. ***slok** 1.

***sloerig:** *HD.* schlürig, schlurig.

***slöf** 1, vergel. ***dof.**

***slöf** 3, bij *v. D.:* slof = slordig, slordigheid, slordig mensch; sloffen = nalatig zijn; sloffig = slof, slordig, nalatig.

***slok** 1, vergel. ***sloeg.**

***slörren** (werkw.): *HD.* schlarfen, schlürfen, Schlarhacke.

slötten = sloten, vgl. ***ratten.**

sluupsteerten = druipstaarten.

***smaint,** *Eng.* ook: smee, smeath.

***smal,** *Eng.* small = klein; **bij** *v. Dale:* zoete broodjes.

***smantje,** *HD.* Schmant = **room;** vergel. ***döffie.**

***smarten,** bij *v. D.* (nevens: smerten) = schrijnen, ontvellen.

smartlap = rauwe, ontvelde plek van de huid **(*smartvel.)**

***smeer,** ook = morsigheid, vooral van vetten aard: 't s c h o e t i s s t i e f v a n s m e e r; zie ook ***op smeer** en ***vet.**

***smeertoetje,** in *Holland:* smeerpijp, ook in fig. beteekenis.

smets, zie ***assmis** (zie ook bldz. 499), vgl. **smis.**

smis *(Oldambt)* = ***smes:** *Zuidnederl.* somtemets.

smitten = smeden (znw.), vergel. ***ratten.**

smitterei *(Ommel.)* = smederij.

***smoegen,** vergel. ***smoezen.**

***smoken.** zie ook: p i e p.

***smoorpan,** ook bij *v. Dale.*

smoorpannen. een soort v. dakpannen, vergel. ***bakpannen.**

***snaidig:** volkomen dezelfde beteekenis heeft het *HD.* schneidig, dat alleen in de gemeenzame spreektaal, vooral door militairen, wordt gebruikt.

***snappen,** ook *Nederl.* (gemeenz.)

***snar** (bldz. 387 en 564), ook = nauwsluitend, eng.

sneelings, zie ***duthoamer.**

***snei,** *Geldersch* snee.

***sneu:** s n e u n e? = jammer, treurig, niet waar?

***snigge,** *HD.* Schnecke (waarvan „snek" = het kegelvormige, op een slakkenhuis gelijkend rad in oude horloges); 't *Ned.* slak ook „slek."

***snik:** bij *v. D.* ook „jager" = geleider van een trekschuitpaard.

***snoefdeuske,** vergel. ***löderens–** (of **lodderens–) deuske.**

***snoeven,** bij *v. Dale:* snuiven en opsnuiven.

***snök** beteekent in *Zuid-Nederland* „ruk", dat de oorspronkelijke beteekenis van s n ö k en „snik" zal zijn.

***snoode,** vergel. ***snöt.**

***snorren,** *HD.:* schnarren, schnorren en schnurren.

***snorrepiepen:** bij *v. D.* snorrepijperij; *HD.* Schnurpfeife, Schnurpfeiferei.

snötvat, zie ***mijnen.**

***snuustern**, vgl. snuisteren bij *v. D.*

snuut = snuitsel van een kaars of lamp.

Soaroa: in 't *Oldambt* begint een meisjesdans met de woorden: S o a r o a, S o a r o a, p a k a c h t e r a n m i e n k o a r o a. Volgens sommigen is dit k o a r o a het *Oudfriesch* „gare" = opperkleed, schoot van een vrouwenkleed; vandaar 't verouderde gerfkamer = kleedkamer. Zie echter ***koaroa** (bl. 535.)

soaterdoags (het *Ned.* „zaterdags" heeft dezelfde beteekenis), zie ***soaroas.**

soep, zie ***woater en wind.**

soepen (bldz. 462 I 12 v.o.) = ***zoepen.**

sökkeloa = chocolade, vergel. **sukeloa.**

***sokkerai**, bij *v. Dale* ook „suikerei" en „suikerij."

sökkergoud, zie **sukergoud.**

***sompen**, *Nederl.* sompschuit = platboomde schuit, afgeleid van somp = moeras, *HD.* Sumpf.

***soor**, bij *v. Dale:* zoor = ruw, scherp, hard, droog.

spanboog (o.a. *Wkw.* en *de Marne)* = ***flitseboog.**

***spanzijern**, *Nederl.* spanseeren.

sparteln, zie ***ende.**

***spei** (znw.): „n ö c h t e r n s p e i" is bij 't volk een uitwendig geneesmiddel.

***spei** (bijvnw.): men denke aan „bespieden" (*HD.:* spähen), waarvan ook: spie = bespieder, spion.

***speien**, evenals 't *Nederl.* „spugen" zoowel = „spuwen", als = „braken"; bij *v. D.* spijen.

***spek:** „g ij n s p e k" enz. ook *Vlaamsch* en bij *v. D.* onder „pater."

***spekeloatsie:** eigenlijk zeer klein St.-Niklaasgoed, uit meel, suiker en amandelen gebakken, elders: speculaas, spikkelaas, *HD.* Speculation.

***spier** (bldz. 565), vgl. bij *v. Dale* „spier" 1.

***spieren** (znw.) is *Nederlandsch*, hoewel niet bij *v. Dale.*

***spietelk**, bij *v. D.* spijtig.

***spillen** ook = zaken, benoodigdheden; bij *v. Dale* „spullen."

spinne, zie ***spin.**

***spinnevoutjen**, bij *v. Dale:* spinnevoeten.

spittelkees, in 't *Oldambt* = dikke melk of room, in een vorm met allerlei figuren, en gaatjes voor het uitlekken van 't water, bereid; aldus genaamd naar de puntige uitsteeksels van den blikken vorm. Elders „roomkaas."

***splitruter**, bij *v. Dale:* splitsruiter.

***spoak** (bldz. 565), ook bij *v. Dale.*

***spoaken**, vergel. ***oetspijken.**

***spoan** (bldz. 565), zie ***karf.**

spoorslooden = de grachten langs den spoorweg: men zal zelden of nooit van s p o o r g r a f t e n spreken.

spötteln, zie ***spörreln.**

spötterbred of **sputterbred**, in geschrifte **spatbord**, zie ***spöttern.**

***spöttern**, *Engelsch*: to sputter.

spottershoeskes, zie ***hoes.**

***spouken** (bldz. 565): in het *Ned.* spreekt men van „vroeg spoken" = al te vroeg opstaan; *v. Dale* heeft ook: 's nachts door huis omspoken, wat dus met het *Gron.* overeenkomt.

spoulen, zie ***spuilen.**

***spriet;** *HD.* Sprit = wijngeest; vergel. in dezelfde beteekenis: spiritus, *Fransch* esprit, *Eng.* spirit.

***spril** in: s p r i l l e k l e u r e n; *Nederl.* schril (niet bij *v. D.* in deze beteek.)

***sproa**, zie ook ***sprötter.**

***spruten**, vergel. ***bekliefelk.**

sprutter (*Wkw.)* = ***sprötter.**

***spuien** in beide beteekenissen bij *v. Dale.*

***spuilkoem:** 't *Ned.* spoelkom, met gewijzigde beteekenis.

***spuit**, zie ook ***mijtgeute.**

***spul** (vergel.: s p i l l e n): s p i e k e r s e n z u k s p u l (waarvoor ook: s p i e k e r s e n g o u d = spijkers en zulk goed) = spijkers en dergelijke zaken, s p i n n e n e n z u k s p u l = allerlei ongedierte, d a 's s p u l! = dat ziet er goed uit!, 't i s b e s t (e c h t) s p u l = eerste kwaliteit; de

zegswijze: 't is alsof 't spel spreekt = 't is alsof 't zoo zijn moest (zoowel van een gelukkig als van een ongelukkig toeval gezegd) is *Ned.*, ook schrijftaal.

sputterbred, zie **spotterbred.**

***stadjers**, vergel. ***landjers;** *HD.* Städter = stedeling(en), *Friesch* stedsjes.

stadsbol, zie: b o l.

***stadse:** *Friesch* stedsk(e), *Nederl.* steedsch; ook *Geldersch.*

stadsrais, zie ***stad.**

Stadstafel = de buitenwijken der stad Groningen; het woord is thans verouderd. Zie: *Kremer*, *Beschrijv. d. Prov. Gron.* IIe dr. I 91, 102.

***staf**, vergel. ***bakstaf.**

***staigern**, zie **steigering.**

staiten, zie ***stuiten.**

stampend, in s t a m p e n d v o l of s t a m p e n d e v o l = stampvol; zie ***stoppend.**

***stark**: w i e b i n' n ij t g e n ö g s t à r k = ons aantal is onvoldoende.

***starm**, vergelijk ***doodwoar.**

***stee** 1, *HD.* Stätte, *v. Dale:* stede; ook = plek of vlek in het algemeen; vergel. ***opstait.**

***steek** 1: „geen steek" ook elders, *v. Dale:* hij weet er geen speld van.

steekje (verbasterd: s t i k j e) = een klein vuurwerkje, aldus naar den driehoekigen vorm genoemd, met kruit gevuld en de drie punten van zwavel voorzien; bij uitbreiding ook voor de kleinste soort van zwermers.

steeksleutel = looper, slotop(en)-steker.

***steern** 1, *HD.* Stern; zie ook ***stiekelsporen.**

***steert**, zie ook ***teerpot** (bldz. 568) en vergel. ***start.**

***Steffen**, bij *v. Dale:* de kat kluppelen.

steigering = steiger; 't luidt ook ***staigern;** vgl. ***missing**, ***riggeling**, alsmede: i n g.

***stek** 1; bij *v. Dale*: afstikken = met een spade afsteken.

***stek** 3, zie ook ***stam** 2.

***steken** (werkw.) ook in: d e g e k d' r m i t s t e k e n, vergel.: s c h e r e n en 't *Nederl.* gekscheren, gekstekerij; 't s t e k t h ō m n a u = hij is veeleischend. Dit laatste ook bij *v. Dale* (i. v. pietlut), doch niet de andere zegswijzen, in dit artikel genoemd, hoewel die ook elders voorkomen.

steker, **ofsteker** = stek, stekje.

***stel**, voor petroleumkooktoestel, bij *v. Dale*: petroleumstel.

***stelmoaker**, *HD.* Stellmacher.

stempel = de zuiger van een ***knapbus.**

***steut**, ook = ***stöt;** vgl. ***stoot**, waarvoor *van Dale:* „stuit", „stuitje" heeft.

***steuvern**, bij *v. D.:* stuiven, aanstuiven.

***stief:** „s t i e f v o l z i t t e n" is letterlijk het *HD.* begrip „starren."

***stiefbeugels**, vergel. ***stappen.**

***stieg:** „stijg" ook bij *v. Dale*, evenals „snees."

***stiekem** ook in s t i e k e m a l l è n = moederziel alleen; „s t i e k ō m" (in de beteek. zooals die ook voorkomt op bldz. 566) ook wel elders, zoo ook „stiekemer(t)" = leukerd, stille verklikker.

***stiel**, vergel. ***stuk** (ook van briefstijl gezegd.)

***stieren:** vgl. 't *HD.* stier = strak, stijf, en 't werkw. starren.

stierlek: s t i e r l 'k 't l a n d h e b b e n, vergel. ***stier;** zoo ook: s t i e r l e k v e r v e l e n d, z ō k s t i e r l e k v e r v e l e n.

***stik** 1, vergel. **steker** en ***anturen.**

***stik** 2, vergel.: s t e e k en 't *Ned.* „stikvol."

stikje, zie ***stik** 1: bij *v. Dale* „een schotje voor schieten, een speldje bij steken", *Gron.* ook: 'n s t o k j e v e u r s t e k e n; zie ook **steekje.**

stikkedoor = stucadoor.

***stil** (bl. 404 en 566) ook *Nederl.* in: stil laten liggen.

***stilkezoer**, waarschijnlijk verbastering van „stille causeur."

***stinken** (bldz. 566): men leze liever „rieken" in plaats van „ruiken", hoewel men in 't *Nederl.* beide werkw. in twee beteek. mag gebruiken.

***stinkholt**, zie ook ***kraibessen.**

stinkvis, zie ***goud.**

***stippen**, bij *v. D.* = even indoopen.

***stoadêg**, *Nederl.:* gestadig, stadig, staag = aanhoudend, standvastig.
***stoa-in-de-wege**, *Nederl.:* sta-in-den-weg.
***stoal**, bij *v. Dale:* staal (gewestel.) = stengel; *Kil.* stael = steel; vergel. ***ploaster** („*Kil.* plaester"), alsmede **bessemstoal.**
stoanen, zie ***stoantjed.**
***stoantjed**, vergel. ***loop.**
***stoapel**, ook *Nederl.,* in „stapelgek" enz.
***stoastie** (staatsie), ook in: a l l e s t o a t s i e w a s b i e z e t = er heerschte veel pracht en praal.
***stoeken**, bij *v. D.* stuik = stoot, stuiken (gewest.) = duwen.
stoelmatters = eene soort van aardappelen.
***stoer**, vgl.: s l i m.
***stoet**, bij *v. D.* ook: stutte (gew.) = stoet, boterham.
***stoethaspel**, bij *v. D.* = onhandig mensch, met verwijzing naar „stoet."
stoetsnieden, zie ***mikjesplissen.**
***stofnusten:** stofnesten is een algemeen gebruikelijk woord voor voorwerpen, waaraan of waartusschen zich gemakkelijk stof vasthecht.
stok bie deur! = op één voorwaarde!, zonder pardon!; ook wel door d o a d e l k voorafgegegaan: 'k m o s 't g e l d v e u r N e i j o a r w e e r o m g e v e n, d o a d e l k s t o k b i e d e u r! Hiervan het werkw. s t o k b i e d e u r z e t t e n = iemand tot zijn plicht brengen, met straf dreigen; meestal schertsend.
stokje, zie **stikje.**
***stökkend**, zie **stukkend.**
***stokvarf:** „stokverf" ook wel elders.
***stokvis** (bldz. 567), bij *v. Dale:* elk wat van de stokvischvellen.
stolten = stollen en: gestold.
stombult, zie ***allerjouelek.**
stommeln: d o a r k o m t 'r a n s t o m m e l n!, vergel. ***stommelachtig.** *Nederl.* aanstommelen.
stommels, zie ***scheut.**
stommelsteert: in 't *Oldambt* eene benaming voor den Duivel.
***stomp loopen**, zie ook: b l a k.
stool = stal, van: stelen, vergel. ***breken** (bldz. 507.)
***stoot**, zie ook ***stöt** en vgl. ***rukje** en ***steut;** bij *v. Dale* stoot = korte tijd.
***stoppen**, vgl. ***hollen** en ***kroppen.**
***störmstok**, vergel. ***zweerd.**
***stoulklok**, vergel.: k l o k s t o u l.
***strampel**: *HD.* strampfen (gemeenz. strampeln), trampen en trampeln = trappelen, waarvan Trampelthier = dromedaris; het *Fransch* tamper beteekent eigenlijk: stutten met een gaffelvormigen stok („tampe.")
***stranketten**, vergel. ***planketten.**
***streek**, zie ook ***hardlooper.**
***streek** 3; *v. D.:* een streepje aanhebben, niet op de streepjes kunnen loopen.
***streek** 4, ook wel elders, waarvoor in dezelfde beteekenis ook: in die streek, in die buurt.
streep, zie ***streek** 3; 'n s t r e e p k o u k = een lang, smal stuk koek, vergelijk ***koukhouen.**
***streksoam**, bij *v. D.:* strekzaam = rekbaar, voordeelig.
striepkoorn, zie ***streepkoorn.**
***strullen;** bij *v. Dale* (gewestel., verouderd): stroel = straal.
***stuiten**, zie ook **ofstuiten** en vgl. ***koeltjen.**
***stuk**, zie ook ***melden** en ***roem;** „op stuk van zaken" is *Nederlandsch*, hoewel *v. Dale* 't niet opgeeft: aldaar wel „een mooi stuk geld" en „van stukje tot beetje", alsmede „stuk of wat" (onder „of" 1); „'t scheelt 'n stuk" ook elders.
stukkend *(Westerkw.)* = ***stökkend,** 't eerste ook bij *v. Dale;* voor „stuk" of „aan (in) stukken" hoort men: 'n s t u k k e n of 'n s t u k k e n d.
***stuttern**, *Eng.* to stutter.
***stuttie**, elders „studdie".
***stuur;** o e t s t u u r: bij *v. Dale* overstuur, over stuur = ziek, verlegen.
sukeloa of **sukkeloa** = chocolade.
sukergoud, sukkergoud of **sökkergoud** = St.-Niklaasgoed; bij ***sunderkloasgoud** wordt ten onrechte het *Nederlandsche* woord „suikergoed" in die beteekenis gebruikt.
sukermànnechien *(StadGron.)* of **su-**

kermàntje *(Ommel.)* = figuurtje van St.-Niklaasgoed.

***sunderkloasgoud**, vergel. ook **sukergoud.**

***sunt**, zie ook ***Sint;** „S u n t A n n e n" enz. ook bij *v. D.* onder „loopen."

Sunt-Joap-valgen, zie ***halve broak.**

***sus en zoo**, ook bij *v. D.* onder „zus" (bijw. = zoodanig) en aldaar ook: zus en zoo = tamelijk, zus of zoo = omtrent, bijna.

swad = ***zwad.**

***swat**, ook = ***zwad;** vgl. ***front:** men hoort ook wel s w i e t s l o a n, dit kan 't *Fransche* „suite" zijn of 't *Friesche* „swiid" (zie ***swiet**, bl. 568.)

***swerrenood:** vgl. het *HD.* Schwernöther = vlegel, onuitstaanbaar mensch, van Nöther = kweller.

***swiemslag** *(Oudfriesch:* swimslek): *HD.* im Schwiemschlag liegen (zeeterm) = voor den wind liggen, in katzwijm liggen.

***swiet**, zie ook: s w a t en vergel. ***gloepend.**

sijken = wateren, pissen: bij *van Dale* „zeiken" = het *HD.* seichen en 't *MiddelNederl.* seken; misschien is het verwant met „zijgen" (*HD.* seigen, seihen) = filtreeren (waarv. ook: sijpen, sijpelen, sijperen, *HD.* sickern?); vergel. ***besjaicheln** en zie ook bij ***miegen** (*Teuthon.*), alsmede: m i e g ij m k e.

T

***t** vervangt dikwijls de tweede *s*, bij verdubbeling van deze letter, bvb. in ***misten** = missen, **frister** = frisscher, **oppaster** = oppasser. Ook wordt zij ingelascht nà de *s*, bvb. in ***sterpent** = serpent, **stervet** = servet, **sterzant** = sergeant, **steldoat** = soldaat, **Istrels** = Israels: vergelijk ***mest** = mes, alsmede de *s* vóór de *t* ingelascht in a l s t e en v e u l s t e. De inlassching in „is er" en „was er", bvb. w e l i s t' r? J a n w a s t 'r, is slechts schijnbaar, zie ***der.**— Achtervoeging van de *t* na ch (of *g*) en *f*, bvb. in ***genöcht** = genoeg, **graft** = graf, **kraft** = kraf of karaf. Over de wisseling van *t* (of *d)* en *k* zie onder K.

Zeer merkwaardig is 't gebruik van deze letter vóór den verkleinuitgang *je*, vooral in het *Oldambt*, bvb. in o o g t j e, v i s k t j e (ook: v i s t j e), enz. Vergel. bldz. 183 II en 565 II. Uit het laatste blijkt, dat in 't *Wkw.* de *t* liefst vermeden wordt, zelfs dan, wanneer 't *Nederl.* woord *tje* heeft.

***tabeljé** [bl. 568], het *Fransche:* tablier.

***tachentig:** in 't *Middelnederl.* „achtig" (evenals *HD.* achtzig en *Eng.* eighty); bij *Kil.* achtentich en t' achtentich. Ook elders in de spreektaal.

***taiterg** of **tuiterg**, bij *v. Dale:* tuitelig.

***taks:** bij *v. Dale* taks = taak.

***tamper**, vgl. *HD.* Ampfer, Sauerampfer = zuring.

***tandkillen**, vergel. ***koeskillen.**

***te** in „n ij t te b e s t" enz. is goed *Nederl.*, evenzoo hoort men ook elders het gemeenzame: 't is al tè (waarvoor schertsend: al tee), zie *Vermakelijke Spraakkunst* bldz. 140|41; 't a l l o z i e i s h e n t e m o a k e n = om gemaakt te worden, zoo ook: h ij 's o e t t e w a n d e l e n = hij is uit wandelen (letterlijk: om te wandelen); eveneens: z i t t e n t e k ö f f i e d r i n k e n, t e k r a n t l e z e n = zitten koffie te drinken, de krant te lezen; elders hoort men wel: moet ik hier nu nog langer staan te wachten? en daarmede vergelijke men: ik heb hier al lang genoeg (ge)staan (te) wachten.

***tebak:** bij *v. Dale* „dat is andere tabak (dan knaster)" = dat is iets geheel anders, (eigenl. iets minders,

want knaster is de beste soort.)

teek, berteek = beddetijk.

***tegen** bij een werkwoord, dat den klemtoon krijgt, versterkt de beteekenis: d'r tegen loopen, arbaiden = uit alle macht loopen enz., vergel. het *Nederl.* er is geen werken tegen, daar kan ik niet tegen werken, enz.; zie ook **ofrekken**.

*** tegenan**: doar ken wie nijt tegenan = het niet tegen volhouden.

tegenanzetten, zie: an.

tegenanzijn = tegen iets opzien, ook bij *v. D.*, doch als verouderd.

tegenswoordig = tegenwoordig, vooral als bijw. in de beteekenis van: thans; ook als bvnw.: in de tegenswoordege tied; 't komt ook elders voor.

***te goar**, vergel. ***te hoope** (ook de aanteek.), *v. D.:* te gaar, te gader.

***te goar loopen**, *Wkw.* **tegoarschijten:** melk is tegoarschoten.

***te hoope**, bij *v. D.:* te hoop loopen = samenscholen (alleen van personen.)

***teimen:** *HD.* Diemen komt alleen in *Grimm's Wörterb.* voor.

te kinde = kindsch: hij 's hijlendal te kinde.

***te kört doun**, ook bij *v. D.* onder „kort."

***teks**, zie ook ***tekst** 1.

***telder**, bij *v. Dale*: teljoor.

***telgen**, bij *v. Dale* „telg" = loot v. een boom (ook: afstammeling.)

temint *(Wkw.)*, eigenl. **teminsent** = ten minste *(Huns., Fiv.* ***temensen.)**

***tempel** (bldz. 569): heeft men hier te denken aan het, vooral bij de Gron. studenten bekende, hazardspel Tempel-Mozes?

***te noa komen**, in obscenen zin, ook *HD.*

terugtasten op den vóórlaatsten bieder = hem den koop toewijzen.

teuvern = ***tiepeln.**

teuverstikken = ***tiepelstikken.**

***thoes** (bldz. 569), bij *v. D.:* 't zal hem nog wel te huis gebracht worden.

***tiddeltop** ook = ***tirreltop** (bldz. 423.)

***tied** (bldz. 569); *Nederl.*, doch niet bij *v. D.:* den tijd aan zich hebben; vergel. ***an** (bldz. 7), ***geld** (slot) en ***tieden** en zie ook ***distied**, alsmede ***oet tied** *(Nederl.;* uit den tijd gaan.)

tieden (= tijding) voor: boodschap; 'k heb'm tieden henstuurt = 'k heb hem een boodschap gezonden.

tiedkörtn, *Nederl.* tijdkorting.

tiedpasseern = tijdverdrijf.

tiedzàt, zie: zat.

tieën = ***tien** 1.

***tiegers**, vergel. ***engels.**

tiegkou, zie ***tieg.**

***tiek:** in de zegsw. dik as'n tiek heeft men niet te denken aan een tor of kever, maar aan de „teek", „tek" of „tiek" der dierkundigen (Ixodes Ricinus), die tot de familie der mijten behoort en in 't *HD.* Zecke heet; bij *Kil.* luidt de definitie: Ricinus, vermis canes infestans, sanguine plenus, vulgo „teca"; dus, vrij vertaald, „een ongedierte, dat de honden kwelt en door het uitgezogen bloed opzwelt." In 't *HD.* Tieke = made, z. bl. 569.

***tielens**, vergel. ***loanings** en *HD.* Dielen = planken.

***tien** 1, bij *v. Dale* tijen en tiegen (waarvan: toog, getogen.)

***tiene:** Tiene komt ook in *HD.* woordenboeken voor, met de bijvoeging, dat het tot de volkstaal behoort.

***tiepeln:** *Roemer Visscher* (1547—1620) noemt een gedeelte zijner gedichten „Tepelwercken" = knutselarij.

tiepig = ferm, bij de pinken; vgl. ***kiepig.**

***tierelieren**, bij *v. D.* = geluid van de leeuwerik, in het *Fransch:* „tirelirer" en „turelure", 't laatste = deun *(Ned.* tureluur.) Vergelijk in *Fr. Rückert's* gedicht *Aus der Jugendzeit,* (1830):

Was die Schwalbe sang, was die Schwalbe sang:
„Als ich Abschied nahm, als ich Abschied nahm,
Waren Kist'n und Kasten schwer;
Als ich wieder kam, als ich wieder kam,
War Alles leer."

***tierentain,** *Nederl.* tiretein, *Fra.* tiretaine, *Eng.* linsey-woolsey.

tiet *(StadGron.)* = ***tit.**

tik, **tikje**, zie ***klikker** (ook de aanteek.)

***til:** bij *v. D.* til, tille = ophaalbrug, valdeur.

timp, zie ***dreitimt** en vgl. *v. D.* „timpje" = langwerpig, puntig broodje.

***tingeln**, ook voor: slecht, vervelend pianospelen, enz.; in 't *Nederl.* komt wel voor „getingel." Vgl. *HD.* klimpern en *Nederl.* tjingelen, tjangelen, tinkelen, alsmede ***klingeln.**

***tingnoagels**: men denke aan den *Nederl.* geslachtsnaam Tengnagel.

***tip**, *Nederl.:* op de teenen getrapt of getreden.

tippel, zie 't volgende woord.

tippeln = trippelen, vlug loopen met korte pasjes, en daarvan: 't i s 'n h u i l e t i p p e l = een heele wandeling, (ook elders.)

***tippen** ook = mank gaan, doch in geringe mate; vgl. ***toeken** 3.

***tipsie** (bldz. 570): *Eng.* tipsy.

***tirrel**, vergel. ***niddel.**

***tit**, *StadGr.* **tiet**, *HD.* Zitz.

tjanken = haken, hunkeren, verlangen; vergel. ***jank.**

***tjaueln**, vergel. ***dwelmen.**

tjonten, zie ***elfringen.**

***tjoop**, vergel. ***deupe.**

tnegentig, zie ***tachentig** (ook de aanteek.); zoo ook in *Fransch Vlaanderen:* tzestig, tzeventig, tachtentig, tnegentig.

töafel, zie ***andermans**, ook de aanteekening.

toainoagel, zie ***taainoagel;** *v. D.* taaiaard = gierigaard.

toaiterg, zie ***taiterg.**

***toalsman:** m a n o p p e e r d z e t t e n (bldz. 570) = man en paard noemen.

***toavend**, vergel. de *Engelsche* vormen sub: v a n n a c h t en ook *Middel-Nederduitsch:* tavent, tavende, to avent, to avende.

tōb = tobbe, waschtobbe: 't g o u d i s i e n t ō b = de wasch staat in 't water, vergel. ***wasboalie.**

***tobbeln**, bij *v. D.*: omtobbelen = omwentelen.

***tocht:** bij *v. D.* (gewest.) tochtsloot = afvoersloot; in eene Ordonnantie der Staten [van 1601] komen o.a. voor „tochten" en „toe (= bij–) tochten."

***tod** (bij *v. D.* = lomp, vod), eigenl. „dot" = bos, bundel, prop; vergel. het *HD.* Zotte = vlok wol of haar.

***toef**: *Lat.* tufa; *Fra.* touffe, toupet; *Eng.* tuft; *HD.* Zopf.

toegelieks, tougelieks = te gelijk.

***toek** 2, vergel. *Nederl.* tuk = listig, begeerig.

***toeken** 1, vergel. *Eng.* to take = nemen, grijpen, en vooral daarvan den verl. tijd „took" (spreek uit: toek.)

***toeken** 3: *HD.* zucken; vergelijk: t i p p e n.

toel *(Niezijl, Visvliet):* een salpeterige veenlaag, veel op d a r g gelijkende; zie o.a. *Kremer, Beschrijv. d. Prov. Gron.*, IIe druk 2e stukje bladz. 60.

***toer** 2: in de Ordonnantie op de begrafeniskosten, van 1687, wordt bevolen, dat er in een uur drie „posen" zullen worden geluid; men denke er aan, dat ook het *Nederl.* „poos" en „paus" of „pauze" beide zoowel een werkperiode als een rustperiode kunnen beteekenen.

***toer** 4, ook bij *v. Dale.*

***toerbeurt**, ook bij *v. Dale.*

toerke, zie ***toer** 1.

***toertje**, bij *v. D.* toer = tooisel van valsch haar; zie ook ***toer** 1.

***toest**, zie ook ***toeg;** *HD.* Tost.

toeswiet *(Winschoten)* = dadelijk: het *Fransche* „tout de suite."

***toetert**, in de tweede beteekenis meer algemeen: **toetertje.**

toetjelamp = ***toetlamp.**

***toeze**. *Eng.* „to tose" is verouderd, thans „to tease."

***tongel**: *HD.* Tungel, Tungelkleber.

Tönnies (in geschrifte: **Tonnis)** = Teunis, Antonius; ook *Oostfr.* en *Westfaalsch,* waar zelfs de familienaam Tön(n)ies voorkomt: in de Rijnprovincie heeft men het plaatsje „Tönnisstein", eigenlijk Antoniusstein.

tooi = kabel, *Nederl.* tui, bvb. ter stremming van de scheepvaart; vergelijk ***tooitouen.**

***toom**, ook bij *v. Dale*, zie ook ***over-toom.**

toontje, zie ***nau** en: t i p.

***top** (bl. 571, ook bij *v. Dale*), *Fra.:* toupie; zie ook: t o p p e n.

***topgras**: wordt dit met het e t g r a s verhuurd, dan wordt er aangekondigd: „topgras en naweide"; bij *v. Dale* zijn topgras en nagras identisch.

***toppen**; ook: o p p e t o p h o l l e n (bij *v. Dale:* op de tui houden); vergel. ***top** = dobber en ***teppen**.

***torenka**: bij *v. D.* ka = kauw, de kleinste soort van kraai.

törfvat, zie: v a t.

törn (*Nederl.* torn): zie ***toer** 4.

***tou**, ook in: 't l i e k t m i e g o u d t o u = 't komt mij goed voor, 't l i e k t m i e n i k s t o u = 't komt mij bedenkelijk voor; 't i s i j n m o o i t o u (zie ***ijn** 1) = 't is aanlokkelijk; vgl.: l i e k e n.— Ook beteekent het „bij": 'k h e b d' r n o g w a t w o a t e r t o u d o a n, en komt pleonastisch voor in b i e t o u; vergel. 't *Nederl.* „op den koop toe", 't verouderde „toewijf" = bijwijf, „toevoegsel", enz.; zie ook **opnemen** en **achteranzitten**.

***tou** 3: het zelfstnw. „toedeur" bij *v. Dale.*

***touboien**, bij *v. Dale:* zich toemaken (gewestelijk.)

touflappen, zie ***muskeflap**.

tougelieks, zie **toegelieks**.

***touhollen**, *HD.* zuhalten = in betrekking staan tot, verboden omgang hebben met; Zuhalter = koppelaar.

tou-ien = in (nml. v. richting of beweging): 't w a i t 'r z o o t o u-i e n.

***toukomen**, zie ook **antoukomen**, **komen en overtoukomen**.

toulieken, zie: t o u.

***toumoar!**: deze beteekenis ook elders.

toutamtijern, zie ***tamtijern**.

***toutast**, vergel. ***handtast**.

***touvallen**; zeer veelvuldig hoort men: **d a t v a l t** w a t t o u (omgek. d a t **v a l t w a t** o f, waarvoor ook: d a t **v a l t e v e n** o f) en 't v a l t m i e **n i k s t o u** (omgek. 't v a l t m i e **n i k s o f**), alsmede 't v a l t m i e **g e n ō g m i t**; de eerstgenoemde zegsw. **is voorspellend**: 't zal medevallen, 't **zal u tegenvallen**; verder hoort men in **'t *Nederl.* ook**: 't spijt me genoeg, enz.

***trallarechies**, ook = gebaren van kleine kinderen, vooral met de handen.

tredsel, ten onrechte gebruikelijk voor de zoogenaamde „hagelsnoeren" in een ei, daar 't blijkbaar eigenlijk het kiemblaasje of „hanetree" beteekent: 't zelfde onder „hanetred" bij *v. Dale.*

***treeft**: bij *v. Dale* = ijzeren drievoet.

***treffen-failen**; gewijzigd heet dit spel in het *Westerkwartier:* o n d e r d e n e g e n of b o v e n d e t w a a l f.

***trefferd**, bij *v. Dale:* tref.

***trekker**, zie ook ***sjouerman**.

***trettern**, bij *v. Dale:* treiteren [*Multatuli* schrijft: traiteren], *Westvlaamsch Idioticon*: treten, tretten = schimpen, tautologie: treten en greten.

triezeln = beven op de beenen, onvast van gang zijn, en zoo ook **triezelg**.

trillen, algemeen gebruikelijk voor „beven", welk woord hier bijna niet wordt gehoord.

***troalies**, zie ook ***kamp** en ***kastje**.

***troele**: *HD.* Trulle = stijve boerenmeid.

***troest**, ook = klomp wormen als aas, daar die als 't ware een kwast (*Nederl.:* troetel) vormen; vergel. ***bodden** en bij *van Dale* „peur" = tros wormen. Zie ook ***poer** (bldz. 554.)

trouen, voor: vertrouwen, in 't *HD.* trauen, bvb. i k t r o u d e b o u d e l n ij t.

trouen als zelfst.naamw. = huwelijk: i e n z i e n t r. = gedurende zijn huwelijk; dit ook *Nederl.*, evenals: vóór, na, zijn trouwen.

***trubenoal**, *Fransch:* tribunal.

tuiterg, zie: t a i t e r g.

tukseln, frequentatief voor ***tukken**.

***tunderdeus**: *HD.* Zunder — tonder, zünden = aansteken.

***tureluurs**, *v. D.:* tureluur — luim, gril; tureluursch = dol, gek.

tus, zie ***tuten**.

tuut, zie ***doetje** en ***tuten**.

***tuut** 1: „l i j v e m e n e e r s t u u t j e" = *Oververijs.* koffiekukentje; bij *van Dale:* onze-lieven-heers-beestje.

***tuutjefluiten**, in *Holland:* vlierfluiten.

tuutoog: scheldnaam voor iemand, die bijziende is, of kleine, starende oogen heeft.

***twei**, zie ook ***omvallen**.

***tweibaiden**, vergel. **noavend**.

***tweibakken**: het *Nederl.* „beschuit" is de verbastering van 't *Fransche* „biscuit" = tweemaal gebakken; *v. Dale* vermeldt het woord „tweebak" als germanisme.

tweide: d a 's 'n t w e i d e, of ook 'n t w e i d e z i n = dat verandert de zaak.

tweider of **tweidert** = de tweede in rang: t w e i d e r a n b e u r t; zie ***eerstert** (bldz. 516.)

***tweidonkern**: *HD.* Zwielicht, *Eng.* twilight, *Nederl.* halfdonker.

***twei monden,** bij *v. Dale*: met twee monden spreken.

***twiefelder,** vgl. „twijfelaar" bij *v. Dale.*

***tijken** ook = teekening, zie: i n g.

tijkens, tijkentjes (teekens) = korte draadjes wol, in verschillende kleuren, door jonge breistertjes gebruikt om aan te duiden hoever zij binnen een bepaalden tijd met haar werk zijn gevorderd, of waar met meerderen of minderen moet begonnen worden; er wordt dan 'n t ij k e n t j e i e n s l o a g e n: bij donker breiwerk neemt men ze licht, bij licht breiwerk donker.

***tijm,** waarschijnlijker van: thema.

U

ui blijft in sommige woorden òf onveranderd (meestal met verzachting van den volgenden medeklinker), òf wordt a i (meestal met verlenging van het woord door eene halfstomme e); 't eerste o.a. in 't *Wkw.*, 't laatste in 't *Stad-Gron.*: f l u i d, f l u i d e n, s p u i d, d u i d en: f l a i d e, s p a i d e, d a i d e, voor: fluit, fluiten (mv. en ww.), spuit, duit.

und (het *HD.* „und", *Nederlandsch* uitgesproken), een enkele maal voor „en", zie ***kallen.**

***utepot,** *Vlaamsch:* hudepot; vergel. ***hude.**

***uterdiek,** *Nederl.:* buitendijksch land.

***uur-tied,** *Nederl.* (in deftigen stijl): uur noch tijd weten = niet weten (wanneer iets geschieden zal), niet in de toekomst kunnen zien:

„ . . . . wees naarstiglijk en wakende:
Want gij weet uur noch tijd, wanneer het kwaad is nakende."

uutloopen: h ij l o p t 'r u u t = hij munt uit. Bij *v. Dale:* uitloopen = meer plaats innemen dan iets anders.

***uzes,** *Engelsch:* us = ons (persoonl. vnw. 3e en 4e naamv.)

V

vaalland, voalland (herhaaldel. genoemd bij *Kremer*, *Beschrijv. d. Prov. Gron.*, in den IIen druk o.a. bldz. 25) komt overeen met ***roodoorn, knipklei** (zie ald. bldz. 387, of 275 v. d. uitg. in twee deeltjes) staat gelijk met ***knik.**

***vallen,** zie ook: z i e d 2.

***van,** in: d a 's n ij t v a n 't b e s t e, v a n 't m o o i s t e, enz. = dat is een onaangename zaak, een lastig, leelijk geval, ook elders.

vanggat of ***vourlok** is dat gedeelte

van een ***goul**, waardoor de schooven naar boven worden geworpen.

***van harten** (bl. 572): 't g a i t n ij t v a n h a r t e n = het gaat met tegenzin; „van harte" en „van harten" beide *Nederl.*, hoewel niet bij *v. Dale:* 't laatste o.a. in *Gez.* 26 vs. 5.

***van nacht:** vaak hoort men **vannachs, vanmörns**, enz. en zoo ook v a n w e e k, enz.; *Nederd.* vunabend, etc., vergel. *Eng.* to-day = vandaag; to-night beteekende vroeger „van nacht," thans „van avond." Bij *v. Dale* „van avond" i. v. „van", en „vandaag" als bijw.

***varf:** ongeveer dezelfde beteekenis heeft het *Nederl.* „in de wol geverfd", dat hier (bl. 579) iets geheel anders beteekent; „in de verf verbrand" is ook *Nederlandsch*; oorspronkelijk beteekent het: bij het verven verkeerd behandeld, waardoor de stof haar sterkte heeft verloren.

***vast;** in: h ij 's v a s t z ij k = hij zal wel ziek zijn, ligt de beteekenis van v a s t tusschen die van „stellig" en van „denkelijk" of „waarschijnlijk"; vergel. ***wis**, ook de aanteek., alsmede: j a. Een dergelijke onbepaalde beteekenis (hoewel *v. Dale* die niet opgeeft) kunnen in 't *Nederlandsch* de woorden „zeker" en „stellig" aannemen, bvb.: hij is zeker ziek, je bent stellig te laat gekomen?; zoo ook het werkw. „moeten" in: hij moet zeer rijk zijn, enz. Zie ook: o p z i t t e n.

vastloopen, zie ***veur'nkander;** vgl. ***lösloopen** (ook *Nederl.)*

***vat** ook = bak, bvb. in **askevat, törfvat;** in de uitdrukking: o e t 't h o o g s t e v a t z i n g e n = met volle kracht, met veel ijver zingen, zal men moeten denken aan „vak", door wisseling van t en k, als in ***warteldag,** enz. (vergelijk ***bovenste,** aan 't slot, ook de aanteekening.)

ve of **fe** voor „we" of „wij", zie **wie.**

***veenbranden,** vergel. de artikelen *Veenbranden* en *Veendamp* bij *Winkler Prins, Geïllustr. Encyclopaedie.*

veenwortel, zie ***gele veenwortel** en ***roode veenwortel.**

veer, zie ***gest.**

***veer** (bijw.) vgl. *Nederl.* „heinde en veer"; o v e r v e e r e n, zie **verren.**

veeren = spichtige heesters, bvb. i e p e r n, e l z e n v e e r e n, zooals die voor afscheiding dienen; bij *v. D.*: veer = gezaagd hout.

***vegen:** w i e z e l l e n h ö m v e g e n! in de beteek. van ***peeren** (bl. 552.), vgl. ook *HD.* fegen = voortvliegen.

vegezak (zie bij ***hakmak)** zal zinspelen op het plaatsje Vegesack bij Bremen, berucht als uitspanningsoord voor zeelieden, vanwaar de woordspeling: Vegesack fegt den Sack = te Vegesack raakt men zijn geld kwijt.

veibeslag, zie ***beslag.**

vellingsteen, zie **kielputsteenen.**

***vellings:** „vellingen" ook wel elders.

***ven:** V e n n e b r o e k, een landgoed bij Paterswolde; vergel. ***boute.**

***vent** 1, vergel. ***grootknecht.** Op groote boerderijen, althans op 't Hoogeland, staat boven den s c h o a p v e n t nog een d a r d e v e n t.

***venthinderk,** vergel. ***kerelhille.**

venweegs, zie ***venneweegs.**

***verandern**: d a t v e r a n d e r t! = daar wordt de zaak anders van!

verantwoorden = antwoord geven: i k v e r a n t w o o r d d e 't n ij t = ik deed alsof ik 't niet hoorde.

verbeelding: 't i s v e r b e e l d i n g of 't b i n v e r b e e l d e n s = 't is zinsbedrog; w a t 'n v e r b e e l d i n g! = hoe verwaand!; beide bij *v. D.*

***verboasd**: *Nederduitsch* „verbas't" = ontsteld.

verbreukt, zie ***breuk** en ***pand.**

***verdeien** = weigeren iets te doen of stilzwijgend nalaten; vergel. bij *v. Dale* de synoniemen: verdijen, verdoemen, vertikken, verzeggen („vervloeken" hoort men in deze beteek. zelden.)

verdek, zie ***körrewoagen.**

verdoktern, zie ***doktern** 1; ook bij *v. Dale.*

verdommen, zie ***duvel** (bldz. 515); bij *v. D.* verdommen = v e r d e i e n.

verdommenis, zie: d a k.

***verdommenijern**: in 17e-eeuwsche

kluchten komt voor „dommenateur" = doorbrenger.

verdommes = verdoemd: verdommese jonge!; op dezelfde wijze gevormd als **vergeefmes** en vooral in het *Westerkwartier* gebruikt.

***verdompeld**, ook elders.

verdoumen, zie ***verdeien**.

verentig, zie ***werentig**.

***verfomfailen**, bij *v. Dale:* verfomfaaien, verfomfooien = kreuken.

vergeefmes (bldz. 573), vergel. **verdommes** en **godvergeemie**.

***vergeefs**, klinkt meestal: verg e e s; vergel. *Nederl.* „te geef."

vergees, gewone uitspraak van ***vergeefs**.

vergeten, onpersoonlijk in: 't is mie vergeten = ik ben 't vergeten; 't verget mie doadel'k weer = ik vergeet het dadelijk weer.

***vergeven**, vergel. **godvergeemie**.

***vergreld**: *HD.* vergrellen = verbitteren, sarren; grell = fel.

vergrijmen, zie ***grijmen**.

***verhakstukken**: bij *v. Dale* (eigenl.) = schoenen van nieuwe hakken voorzien, figuurl. = verhandelen.

***verhal**, *Nederl.:* op zijn verhaal komen.

***verhemelte**, ook bij *v. Dale*, meer gewoon dan „gehemelte."

verkakkelemienen *(StadGron.)* = laten verloopen, verslorderen, verwaarloozen eener winkelnering.

verkloatern, zie ***kloaters** 2.

***verknollen**, bij *v. Dale* in geheel andere beteekenis, nml. = verknoeien, bederven, in onmin geraken.

verkoft, zie ***verkoopen**.

verkold, zie ***verkollen**.

verkonkelfoezen, zie ***konkelfoezerei**.

verkuntjebuten; zie ***kuntjebuten**.

***verlangen**, *v. Dale:* het verlangt mij = ik ben nieuwsgierig; ook *HD.*

verleden, voor „geleden": 't is veertien doagen verleden.

***verlet**, bij *v. Dale* = verhindering, uitstel, en evenzoo: verletten, verletsel; men zou ook kunnen zeggen: verlegen om.

***verloopen** ook = heengaan of vertrekken, altijd door „het" voorafgegaan: ze' w' 't es verloopen? willen we eens gaan?, goa j' 't nou al verloopen? gaat ge nu al heen?; 't eten verloopen = tot spijsvertering gaan loopen; — als bijvnw. ook bij *v. Dale.*

verlijzen, zie **winnen**.

vermestern, zie ***doktern** 1; bij *v. Dale*: vermeesteren.

***vermeukt**, bij *v. D.:* meuken = weekmaken, alsmede: in de meuk staan = in de week staan.

verrek! of verrek nou!, als uitroep van ongeloovige verbazing = (och) kom!, neen zeg!?, 't is toch niet waar?!

***verrekte** (bldz. 573), vergel. ook ***vergeven** (ibid.); de e achter het bijw. is zeer eigenaardig: beroerde, ieselke, oakelke kold.

verren, in: over verren = uit of in de verte, van verre; vergelijk: veer.

***verrötting;** in eene Ordonnantie op de begrafeniskosten, van 1687 (art. III, 14), wordt gesproken van: „eijgen ofte gehuijrde verrottinge", wederom een bewijs dat onze voorouders de dingen bij hun naam noemden!

***verruikeloozen** (bl. 573), vgl. *Ned.* verroekelóozen en bij *Vondel* reuckeloos en verreuckeloosen.

***verschelen** ook *Ned.* voor „verschillen" en *Geldersch* in beide beteekenissen.

***verslag** ook = bederf in graangewassen, vooral door insecten te weeg gebracht: **versloagen** = mislukt, verwelkt, verdroogd.

versloan = verweiden, van vee, zie „beslaan" in den 4en druk v. *van Dale*, alsmede ***besloagen**.

versloeken, zie ***sloeken**.

***versmieten**: bij *v. D.* versmijten = wegsmijten.

***versnappen**: *HD.* sich verschnappen.

verstand, voor: aandacht, oplettendheid; hij kikt'r mit alle verstand noa. Ook: van 't verstand wezen = van zijn verstand beroofd zijn, en evenzoo van 't verstand komen en brengen.

***vertrek**: in eene Publicatie van 1805 wordt melding gemaakt van de Vertrekkamer in het Lands Huis binnen Groningen, hetgeen wachtkamer zal beteekenen. Vergelijk vertrek (1) en vertrekken (einde) bij *v. Dale.*

***vervatten**, ook bij *v. Dale.*

vervelens = verveling: o e t v e r v e l e n s; vergel. ***goudens.**

***verwachten** ook in: d a t v e r w a c h t i k o o k = dat denk, geloof, reken, vermoed ik ook.

verward *(Hunsego)* = slecht geluimd, ontevreden, verstoord.

***verweeren**, vgl. *v. D.;* w e e r is ook *Nederl.*, hoewel niet aldaar.

verwierd en verwaaid (tautologie): d 'r v e r w i e r d e n v e r w a i d o e t z ij n, door ontsteltenis, gejaagdheid of buiten loopen bij stormachtig weer; v e r w i e r d misschien 't *HD.* „verwirrt" = verward; bij *v. D.* verwaaid = verwilderd.

***verwiggeln**, vergel. ***verreppen**; bij *v. D.:* wiggelen = wankelen, schudden.

verwondern voor „benieuwen" **(*neien)**, een verwarring die ook in 't *HD.* voorkomt (zie ***verlangen**); vergelijk ***belusten**; men zegge dus niet: „het zal mij verwonderen, of . . . .", maar wel: „'t verwondert me, dat . . . ."

***verzeggen**, bij *v. Dale:* verklaren iets niet te willen doen.

verzounlk of **fersounlk** (vooral in 't *Westerkw.)* = fatsoenlijk.

verzuiken *(HD.* versuchen = beproeven), zie: a n n e m e n.

***verzijn**, *Nederl.* „voorzien", hoewel niet bij *v. Dale*, soms ook wel „verzien."

***vet**, vergel. ***vat** en ***vet moager.**

veter, zie ***ol bal.**

***vetje**, ook bij *v. Dale.*

***vet moager**, elders in ons land meer algemeen: heet en koud.

***veul** ook in: w ij t i k v e u l? *(StadGr.*, klemt. op v e u l) = weet *ik* het? hoe kan *ik* dat weten?! wat zal ik er van zeggen?; ook wel elders in de beteekenis van: meer dan ik u zeggen kan, teveel om te noemen, daar wil ik af wezen; bij *v. Dale* (4e druk) in dezelfde beteekenis: weet ik het al!, weet ik alles! (de beteekenis zal denkelijk zijn: 'k weet wel *veel*, maar niet *alles*); — „n ij t v e u l" is eigenl. het *Nederl.* „niet veel zaaks", ook beteekent het: ongunstig, bedenkelijk (zie: l i e k e n); eigenaardig is de uitdrukking: 't i s v e u l e n v e u l s t e v e u l (of: s l i m, vgl. bl. 563), men vergelijke hiermede ***wachten 2**; zie ook **opkennen.**

***veulste**, *Friesch*: veulsten te.

veu'r, zie **noa'r.**

***veur**: bij *v. Dale* „voor de deur" = op straat, en evenzoo „voor de poort" = buiten.

veurbiene of **veurbinde**, zie ***achterbinde.**

veurdoktern, zie ***doktern 2** en ***veurjöstern** (bl. 574.)

veuren, zie ***inhoalen.**

***veurhollen**, vergel. ***heerhollen** en k o p 1.

veur mekoar = ***veur'nkander** (klemtoon in beide woorden afwisselend), ook *Friesch;* vergelijk ook ***veurhollen** en zie 't volgende woord.

***veur'nkander** ook in: h ij k e n 't n ij t v e u r 'n k a n d e r (of v e u r m e k o a r) k r i e g e n = hij kan zijne gedachten niet ordenen of uitdrukken, bvb. door dronkenschap, ziekte of gekrenkte geestvermogens; zie boven.

Elders (o.a. in *Holland* en *Gelderl.)* zegt men „in elkaar."

veurpand, zie ***pand.**

veurvreien, zie ***veurvreier**; in *Friesland* en ook elders spreekt men van: een meisje voor iemand „opvrijen."

veurzömer, zie ***noazömer.**

***vief** *(v. Dale* heeft „drie"): meestal hoort men t i e n t e l l e n, blijkbaar om door alliteratie (daar beide woorden met een t beginnen) het effect te verhoogen; de andere zegswijze óók bij *v. D.*

***viefkop**, vergel. ***hokje** en ***dop** (bldz. 513.)

viefuurtje, zie ***elfuurtje.**

viennen = vinden.

***vieven en veulen**: „vijven en zessen" is algemeen *Nederl.*

vil, zie ***völ** (bldz. 575.)

vingergrepen: 't zelfde als ***handgrepen.**

***vingerling**, zie ook ***sleup**.

vingers, zie ***op** (ook de aanteek.)

***vinnig**, *HD*. finnig.

visglas = glazen goudvischkom; ook elders.

***vlak loopen**, vergel. ***blak**.

vlees, zie ***vlijs**.

vleeswörst, zie ***met** 1.

vliegop, de verhollandschte benaming voor: ***vlijgop**; zie ***vluugop**, ook de aanteekening.

***vlint**: hierbij nog het *Grieksche* woord „plinthos" = steen, metselsteen; verder de zegsw.: hij het vlinten ienne kop, 't is 'n vlintekop = 't is een domoor; bij *v. D.* iets dergelijks onder „kei."

vlintekop, zie: vlint.

***vlucht**, zie ook ***katjevlucht**.

***vluugop**, *Nederl*: vliegende geest.

vlijgerg = ***vlijgachtig**.

voak (zonder klemtoon) voor: gewoonlijk, meestal, in den regel, bvb. Zundags gait'r voak oet stad; in 't *Nederl.* alleen „vaak" = dikwijls.

voalland, zie **vaalland**.

voaren (znw.), zie ***oam**.

***voaren** (werkw.), vgl. ***botjevoaren** (bldz. 506.)

***voazel**: *HD*. Faselvieh = fokvee, mager vee; vgl. ***faas** (bl. 517.)

vodlings, zie ***hozevötels**.

***voel**, vergel.: vuul; bij 't *Geld.* (bl. 575) ook: en voel oas van un keerl = een schrandere bol.

***vogeltjes**: „Vogeltjes, die zoo vroeg zingen, krijgt de poes", is de titel van een gedichtje van *de Génestet*.

vol = ***volle.**

***volk**, zie ook ***onze volk** [bl. 550]; onder aigen volk [onder 'n kander] wezen = zonder gezelschap van vreemden, in den huiselijken kring [„en famille"] bijeen zijn; vergel. ***zuls**, ook de aanteekening; volk!' als uitroep, vergel. *van Dale*. Vgl. ***onsvolk** [bl. 304.]

***von**: naast bin, win, enz. ook bien, wien, enz.; vergelijk de aanteek. op ***ie** 1.

vooruit! zie **mars!**

voorwerk, zie ***veurwark**.

vörk, zie ***lipken**.

***vörl**, bij *v. Dale* „verrel", „vierendeel"; *Nederl.* ook „vierel", alsmede „viereljaar."

vörrels, zie ***röggels**.

vöt = ***vort**, zoowel in de beteek. v. „dadelijk" als v. „weg."

vötdoadelk = dadelijk, onmiddellijk: pleonastische versterking.

vouern, zie ***vourn**.

vouten, zie ***proppen** [bldz. 556] en ***bijnen**, alsmede ***andermans** [ook de aanteekening.]

***voutenwisken**, bij *v. Dale*: de voeten vegen.

vrarns, zie: woararns.

***vrede**: „in vredes noam" wordt vaak verkort tot: in vrede, beide ook elders.

Vredewold, zie: Westerkwartier.

vredingen, voorkomende in gedrukte Groningsche Raadsbesluiten betreffende stadsbezittingen, zal eene verhollandschte schrijfwijze voor vringen of wringen zijn; 't is echter mogelijk, dat men hier te denken heeft aan het *HD*. Friede = omheining; het materiaal er voor heet **vredinghout**. In een aanbesteding van gemeentewege wordt o.a. gesproken van „het plaatsen van erfbevredigingen", blijkbaar van het *HD*. befriedigen = omheinen.

***vreiersvouten**, *HD*.: auf Freiers Füssen gehen.

***vreischieter**: juist hetzelfde begrip als 't *Fransche* pet-en-l'air.

vretop en **vretzak**, zie ***vreten**; men denke aan 't *HD*. fressen.

vris, zie ***van vrissen** en vgl. ***fris**.

***vroagen** [znw.]: vragen en vraagboek ook bij *v. Dale*, en aldaar tevens: vraag = catechisatie.

***vroagen** [werkw.] in: bedankt veur 't vroagen, het antwoord dat een herstelde zieke geeft of laat geven op de vraag naar zijne of hare gezondheid, daarmede te kennen gevende, dat er niet meer behoeft gestuurd te worden: in Holland zou men „laten bedanken voor de attentie." Toch komt bovenstaande zegsw. ook elders voor.

vroaten, zie ***vreten.**

***vrongelhuis** = wrongelhuis bij *v. Dale*, en wrongel aldaar = gestremde melk.

vrougdag, zie: g a s t h u u s.

***vrougmelk**, vergel. ***nijmelk.**

vrijwat, in v r ij w a t k r e k t = vrijwel (bijna) precies; zoo ook v r ij-w a t g o u d = tamelijk, nogal goed; in 't *Nederl.* alleen voor zelfst.naamwoorden en werkwoorden: er waren vrijwat menschen, 't heeft vrijwat geregend.

vuiern, zie ***inhoalen.**

vuren = duwen, zie ***anvuren.**

***vuul**, vergel. ***beuze.**

***vijern**; in 't *Nederlandsch* zou men zeggen: vierkant van zijn stoel opspringen.

***vijg**, bij *v. D.* „veeg" = gevaarlijk, slecht, bedorven, den dood nabij.

W

***wach**, bij *van Dale:* waaksch en wachtsch; *HD.* wach = wakker.

***wacholderbeien**, *HD.* Wachholderbeeren.

***wachten:** i k k e n 't n ij t w a c h-t e n = ik heb geen tijd, ook *Geldersch*, en op bldz. 463 ten onrechte als *Nederlandsch* beschouwd; h ij k e n 't b e s t w a c h t e n = 't is voor hem een kleine moeite of opoffering; men denke aan 't *HD.* warten = verzorgen, zorg dragen en 't *Nederl.* zich wachten = zich hoeden *(Zuidned.* wachten = bewaken.) In *Holland* is het onbekend. Vergel. ook „wachten" = afwachten of ontvangen.

wachthollen, woakhollen, in: w e l z e l m ö r n w a c h t h o l l e n? = wie zal morgen 't eerst opstaan en zorgen, dat de anderen gewekt worden?

***wai**, vergel.: a n w a i s e l.

***waien**, zie ook: d a i e n.

***wak**, ook bij *v. Dale.*

walhooi, zie ***venhooi.**

***walje**, *van Dale:* bij het walletje langs.

***wams**, bij *v. Dale:* wammes.

***wande** (bldz. 576), *Nederl.* „snijding", *Overijs.* „wieg" (= wig?). — „In het Noorden van ons land, met name in de stad Groningen, staan de huizen ieder afzonderlijk, daar er tusschen twee gebouwen gewoonlijk een gangetje gevonden wordt, dat echter zoo nauw is, dat één persoon daar slechts met moeite door kan gaan. Men noemt die enge ruimte tusschen twee huizen *den wand* en op last van het stedelijk bestuur moet zulk een wand op gezette tijden gereinigd worden. Gewoonlijk zijn het arme vrouwen, die zich voor het verrichten van dat werk aanmelden. Aan den straatkant is die wand in den regel afgesloten door houtwerk, waarin beneden een soort van deurtje." — Zie *R. Koopmans van Boekeren*, in de *Kinder-Courant*, 1867–68, bldz. 179. Officieel schrijft men steeds „wande" en nooit „wand." Reeds in 1623 komt dit woord voor: oorspronkelijk schijnt het „afwatering tusschen de huizen" te beteekenen. Zie: *Trip*, *De reiniging der stad Groningen*, bldz. 38.

wandel = wandeling, zie: i n g, ook wel elders.

wandelen; een woord, herhaaldelijk voorkomende in advertentiën betreffende verkoop of verhuring van aandeelen in ongescheiden grondbezit: w a n-d e l e n d e v o o r d e w e d e r h e l f t m e t . . . . . = door twee eigenaren beurtelings gebruikt wordende.

***want** (bldz. 576), *Nederl.:* visscherstuig in 't algemeen, en als zeeterm: alle touwwerk aan boord.

wantroueg, zie ***noameten.**

***warf**, vergel. ***Ommelanden.**

warkgijsten, zie ***veurloop.**

warksoam voor: werkelijk, bewerkelijk.

warmte, in: d e w a r m t e h o l l e n = warmblijven, en: d e w a r m t e b e l o o p e n = loopen om warm te worden of te blijven.

waskeldouk = waschdoek, schoteldoek, *Geldersch:* wasseldoek.

wasketōb, zie ***wasboalie.**

***wassen** (bldz. 577, I boven); hier behoort vooraf te gaan: h ij k e n 't g r a s h e u r e n w a s s e n = hij is zeer eigenwijs; bij *v. Dale:* het gras hooren groeien = waanwijs zijn; vgl. ***gras** en ***wies.**

wat = iets, zie ***wezen** en **wezenmaggen.**

***wat** 2, ook = „hoeveel?" zie: w e z e n.

watgoud? of **watding?**, een stoplap voor: wat blieft?, wat zeidet ge?

watten, zie: d a t t e n.

***watveur**, ***watveurent**, ook samengetrokken tot ***waffer** (bldz. 576), zijn gelijk aan het *Nederlandsch* „wat voor?" en „wat voor een?" *(HD.*: was für ein?); de zuiver *Groningsche* vormen zijn: **wekveur, wekveurnt.**

***wedeman:** „onbestorven weduwnaar" ook bij *v. D.*

weefstel, zie ***stel.**

***weeg**, zie ook **pad.**

***weem**, vgl. bij *v. Dale:* „wepel" = ledig, onbewoond; „wepel zijn" = weduwe of weduwnaar zijn, ongetrouwd zijn; 't woord wordt alleen nog in *Zuidnederland* gehoord en begint te verouderen.

***weer** (bldz. 577): ook bij *v. D.* onder „mooi" en „weder"; zie ook ***verweeren.**

-weer, als uitgang van plaatsnamen, kan het oude woord „were" zijn, dat vischvijver of ook dijk of waterkeering beteekent; zie *R. K. Driessen*, *Monumenta Groningana*, bldz. 70 en 245, alwaar oorkonden uit de jaren 1285, 1309 en 1364 zijn afgedrukt; vgl. ook 't woord: zeewering, alsmede „weer" (3) bij *v. Dale.*

weerd: 't i s n i k s w e e r d = 't is knoeierij, half werk, gekheid, er komt niets van terecht, 't is nuttelooze moeite; 't i s 't n ij t w e e r d = 't is de drukte, de moeite, het tijdverlies, enz. niet **waard.**

***weere:** „weer" en „weder" bij *v. D.* = ram, hamel of schaap.

***weeren:** g o u d kan wegblijven zonder verzwakking v. d. beteekenis; ook bij uitbreiding: de omstandigheden zijn gunstig; zoo bij *v. Dale* (4e druk): het weert op zijn dak (gewestel.) = 't loopt hem mede, zie ***dak.**

***weerlich** (bldz. 577), bij *v. Dale:* !oop naar de weerlicht! en: als de weerlicht!

weerlichtslag = bliksemstraal.

weer-om, zie **omnemen.**

***weg**, voor „vandaan": w o a r k o m j o e w e g?, ook *Friesch;* meestal wordt er geen zeer groote afstand door aangeduid, gewoonlijk het huis of de naaste buurt; hoewel men wel eens hoort: w o a r k o m t 'r w e g? o e t H o l l a n d, zal men in zoo'n geval eerder zeggen v a n d o a n; zoo ook: h ij 's b i e s t a d w e g = afkomstig uit de omstreken van Groningen; ergens b i e w e g l o o p e n = het in den steek, zonder toezicht laten, van iets afloopen; ook kan een werkwoord zijn verzwegen: w o a r h e i' d a t w e g? = w e g k r e g e n, w e g h o a l d; ook wel kan de samenstelling zuiver *Nederlandsch* geweest zijn: 'n s t u k v l a i s b i e d e h a l s w e g = weggenomen, weggesneden (eigenlijk „afgesneden"); verder komt w e g voor in de eigenaardige uitdrukkingen: 't h e t 'r v e u l van **weg** = 't heeft er allen schijn van, h ij h e t w a t w e g v a n z i e n v o a d e r = hij aardt naar zijn vader, — welke echter ook wel elders in gemeenzamen stijl voorkomen, evenals: 't heeft veel van ... Zie ook ***op en weg** [blz. 550] en ***deur de weg** en vgl. ook: h e n.

weg (znw.) in: h ij w ij t m i t z i e n t i e d g ij n w e g = hij weet met zijn tijd geen raad; men zegt in *Holland* wel: 'k weet er geen weg mede = ik ben verlegen met die zaak, ik zie geen uitkomst, en ook wel: 'k weet geen weg met mijn appels enz., vergelijk: e n d.

***wegen**, hiervoor ook: **weven.**

-wegen (in samenstellingen) = ***-wegens;** vergel. ***veulderwegen.**

weggooien, zie ***versmieten.**

***wegkroepertje**, zie ook ***keuteldoemke.**

***wegmoaken** (bldz. 577) wordt ook elders gebruikt; vergel.: biemoaken en bij *v. Dale* „wegzijn" = bezwijmd zijn.

wegschieten, zie ***verfomfailen.**

wegsmieten, zie ***versmieten;** in de beteekenis van: verwerpen, wegcijferen, zie bldz. 582 II midden.

wekveur, **wekveurnt** (letterl. „welk voor") zie: watveur.

***wel** 1; het *HD.* wer, door wisseling van *l* en *r*; met bldz. 577 te vergelijken het *Nederl.* die en die, dan en dan.

***wel** 2, zie ook ***al** en: **goedzoo.**

welja (uitgespr. weljah), zie: ja.

***weltern:** bij *v. Dale* „welter" = (gewestel.) stuk, rol.

***welterusten**, ook elders, gemeenz.

wendweegs, zie ***wend.**

***wenen**, *HD.* Weide, Wiede; vgl.: Wiede.

***wentelteeflen** (bldz. 577), *Nederl.* wentelteefje.

***wereld**, zie ook ***jakkern.**

***west**, zie ook ***bezijn.**

westerd, zie ***oosterd.**

***Westerkwartier;** de drie andere kwartieren, buiten de Ommelanden, waren: het **Goorecht (Goreght) of Drentherwolde**, het ***Oldampt** en **Westerwolde;** dit waren heerlijkheden, namens de Stad door Drosten bestuurd. Wat het Westerkwartier betreft, dit bestaat thans uit de navolgende aloude landschappen: Humsterland ten Noorden, Middag ten Oosten, Oosterdeel- en Westerdeel-Langewold ten Noord-Westen en Vredewold ten Zuid-Westen.

westers, zie ***oosterd.**

Westerwolde: een landschap in 't Zuid-Oosten der provincie Groningen; vergelijk: Westerkwartier en ***Noorwegen.**

weven hoort men wel voor: ***wegen.**

***wezen**, ook in: wat mout 'r veur (of: van) wézen? = hoeveel ben ik u schuldig?, waarmede te vergelijken: wat mōt 't kosten? = hoeveel bedragen de kosten? wat is de prijs?; wat zōl 't wezen! = 't zou ook wat!, 't heeft niets te beteekenen!; vergelijk: niks en **houveul.**

wezen-duren: hij duurt 'r wel wezen = hij is niet verlegen, durft zich laten gelden, waarvoor ook: **wezen-kennen**; vergelijk bldz. 370 I b; op bl. 330 I onder beide als *Nederl.* beschouwd; elders: er zijn mogen (ook van zaken) = zich mogen vertoonen.

wezen-maggen: 'k mag d'r nijt wezen (ook: 'k mag mie d'r nijt zijn) = 't bevalt me er niets; dat mag (of mog) wel zoo wézen (verkort: dat màg wel zoo) = dat kon of mocht wel anders of beter zijn, 't laat te wenschen over (vergel. ***an** en ***zoowat)**, de zegsw. komt ook elders voor, doch zelden, zie bvb. *De Oude Heer Smits*, *Afdrukken van Indrukken*, Ie druk bldz. 106; 'k mag wat wézen as 'k 't dou = ik doe 't in geen geval, 'k wou (zou) je nog liever!

***wicht:** 't *Nederl.* woord „wicht" beteekent oorspronkelijk „wezen": vandaar bvb. „booswicht."

wichterverzijte = meisjesvisite; zie **schuurdeùren.**

widbrood (vooral *Wkw.)* = wittebrood; op dezelfde wijze zijn gevormd: „honeten" (bldz. 527), hon'hok (hon'nok) = hondenhok, houddeus, padstoul = paddenstoel, „peerstal" = paardenstal, schuudeùr = schuurdeur, enz.

wie = wij: de *w* in dit woord wordt in den regel verscherpt tot *v* of *f*, wanneer het achter een werkwoord staat, vooral in het *Stad-Groningsch*, en de ie wordt dan een toonlooze *e*: bvb. mout've, mout'fe, mou've of mou'fe = moeten wij, zoo ook zel've, enz. voor: zullen wij; zoo zal de *Stad-Groninger*, die het woord ***roeg** te plat vindt, spreken van ruuf inplaats van „ruw", zoo ook nief voor „nieuw" en zelfs woarschufen voor „waarschuwen"; vooral bij 't voorlezen merkt men dit verschijnsel op, alsmede in de joodsche

volkstaal. Merkwaardig is het omgekeerde in 't *Ned.* in de nog niet zoo zeer lang afgeschafte spelling „verw" en „verwen" voor „verf" en „verven." In andere streken der provincie, bijvoorbeeld in 't *Westerkwartier*, behoudt men de *w*, maar de *t* of *l* valt meestal weg: m o u' w e, z e' w e, enz.

wieberig, zie ***bamberig.**

***Wiede:** *HD.*: Wiede = dunne wilgentwijg, Weide = wilgenboom; vgl. ***wenen.**

***wiederwaidig** (bldz. 578) vormt een tweede, geheel andere, beteekenis dan het op bldz. 472 opgegeven woord.

***wiedwoagen** of **wiedewoagen:** *van Dale* geeft de verbasterde vormen „wijdewaag" en „wijgewaad."

***wielewoalen**, vergel. ***woalen.**

wielú, zie ***ielú.**

***wiem** (bldz. 472 en 578): bij *v. D.* „wijme" *(Zuidnederl.)* = teenwilg.

wien, zie ***winde.**

wienbroage, als enkelv. van ***wienbroagen**, vindt men terug in *Leviticus* 14 vs. 9 als „wijnbrauw" en bij *Kil.* als „wimp-brauwe", „wijn-brauwe", (met nog zes andere schrijfwijzen.)

***wiepkes**, vergel. ***griebels.**

wier, zie: w o r d e.

***wies**, vergel.: w a s s e n; zeer opmerkelijk is het, dat „w i e s m e t" volkomen hetzelfde beteekent als het *Nederlandsche* (eveneens in gunstigen zin gebruikte): „gek met" of „mal met"; men zegt elders o.a. „hij is wijs met zijn huis" = vraagt er meer voor, dan 't waard is.

***wieze:** „o p z o o 'n w i e z e ! ?" komt overeen met het in het *Nederlandsch* in de spreektaal gebruikelijke: o! op die (zoo'n) manier!?

wikken, zie ***gele wikken.**

***wil** = genoegen, ook bij *v. Dale.*

***wildschut**, bij *v. D.* = jager, *HD.* Wildschütz = strooper; vgl. ***haister.**

wiljewark *(Oldambt)* = ***willewark.**

***willig**, vergel. ***bōls.**

wiltje, zie ***handje en wiltje.**

***winde**, *HD.* Windel = luier, Windelband = zwachtel.

windsel, zie ***duvelsnaigoarn** en ***vogelwikken** (bldz. 575.)

***winkop**, vergel. ***wasschop.**

***winnen**, ook = voorgaan van een klok, beteren van een zieke; het tegenovergestelde **verlijzen** ook in die twee beteekenissen.

***winter** enz. onzijdig (zie bl. 579), vooral na „van": v a n 't w i n t e r; ook bijna overal elders in de spreektaal.

winterperdiezen, **winterrediezen**, zie ***harderooden.**

winters, zie: o a v e n s.

wip *(Westerkw.)* = klap; vergel. ***anwaisel**; *Eng.* to whip = geeselen, slaan, zweepen.

***wip** in de beteekenis op bldz. 579 ook bij *v. Dale.*

***wips** of ***wups**, *HD.* (gemeenz.): wups.

***wirm** (bldz. 579), vergel. ***pierekul;** w u r m is ook *Nederl.*

***wis**, vergel.: j a en: v a s t, alsmede 't *HD.* „wohl" in de beteekenis van: wellicht, immers, misschien, waarschijnlijk; opmerkelijk is het, dat de stellige beteekenis van 't *Nederlandsche* „wis" of „gewis" hier evenzeer is verzwakt als die van „zeker", „stellig" en van 't werkwoord „moeten" in: hij is zeker ziek, 't is stellig een broer van hem, hij moet zeer rijk zijn naar men zegt; verder heeft men den uitroep: j a w i s ! = ja zeker! stellig!, vergel. ***wisse.**

witkoren, zie ***zoad.**

woagen, zie **dikke woagen.**

***woagenledders:** daar van sommige boerenwagens het achterstuk en de zijstukken werkelijk op hekwerk gelijken is het zeer begrijpelijk, dat het woord later in uitgebreider zin is genomen; evenzoo heeft *v. Dale:* ladder, zijladder, wagenladder en ladderwagen.

woakhollen, zie **wachthollen.**

***woalen**, vergel. ***weltern** en het *HD.* wälzen = wentelen.

***woan**, bij *v. Dale:* wan = holte aan de oppervlakte van het hout, en vandaar: wanhout, wankantig hout = hout dat aan de oppervlakte niet gaaf is.

***woapens** ook in: s t i l s t a n d v a n w o a p e n s, schertsend voor: rust, kalmte, weinig vertier na voorafgegane drukte.

***woar** 2: *Oostfr.* wâr.

***woararns**, door snelle uitspraak **frarns** of **vrarns**; vergelijk ***vrachtig.**

***woardijl,** *Overijs.* (ook in geschrifte): een huis en where = een huis en erf; bij *R. K. Driessen*, *Monumenta Groningana*, komt op bladz. 208 't woordje „were" voor in een stuk van 1357, naar 't schijnt ook = erf; „weer" *Nederl.* ook = omheining, tuin.

***woaren,** bij *v. Dale:* waren (weinig gebruikel.) = beschermen, *HD.*: wahren; het *Eng.* to ware is verouderd.

woarnemen *(StadGron.)* = ***vreimoaken.**

woarschouen = waarschuwen; vgl. **menskenschou;** „waarschouwen" ook elders.

***woatebieter,** *Nederl.*: puistenbijter.

woaterbōl, zie ***bōlschip.**

***wōl** (werkw.), *HD.*: wollte.

***wōl** (bladz. 579 II onder), zie: v a r f.

Wolden, zie **Woldstreken.**

Woldjers, zie **Woltjeders.**

Woldkant, zie **Woldstreken.**

Woldstreken: hieronder wordt zoowel **Duurswold** verstaan als zuidelijk **Westerwolde**, alsmede ***Langewold** en **Vredewold;** de laatstgenoemde streek noemt men in 't *Westerkwartier* ook de **Wolden,** den **Woldkant** of de **Woldstreek,** *(Kremer, Beschr. van Groningen,* IIe druk, 2e stukje bldz. 68, of bldz. 180 van de uitgaaf van 1839 in één deel); vergel. ook ***wold** (bldz. 580.)

***wolf** ook = fijt (evenals in 't *HD.* bij *Susan*, doch niet bij *Sicherer);* ook = een ziekte der tanden.

wollegras, zie ***moorke** (bldz. 543) en vergel. *v. Dale.*

Woltjeders, Woltjers of **Woldjers** = de bewoners van **Duurswold;** ook benaming voor vee uit die streken, vergel. ***slochtermantje;** vergelijk ook ***wold** en ***stadjers.**

wonder, in: 't i s d o e z e n d w o n d e r (eigenlijk: 't is duizendmaal een wonder) = *Nederl.* (gemeenz.): 't is wonder boven wonder, 't is meer geluk als wijsheid.

***wonen** (bldz. 580): deze uitdrukking is *Nederlandsch* (men denke aan: ik weet het niet staan, ik zie het niet liggen), in dė spreektaal zegt men algemeen: 'k weet hem niet *te* wonen.

wonerai, zie **woonderai.**

Wōnsdag = Woensdag, *Friesch* Woeinsd'g, *Eng.* Wednesday.

woonderai: 't i s 'n m o o i e w o o n d e r a i of w o n e r a i = een net huis; zoo ook s l o a p e r a i = slaapvertrek; vgl. ***liggerei** (bldz. 539.)

***woord,** ook in: h ij h e t 't w o o r d = den naam, den roep (ook in gunstigen zin); zie ook ***bekend** en vergelijk de *Nederlandsche* uitdrukkingen: „hij wil 't niet weten", „'t mag geen naam hebben" = hij wil niet dat men er van spreekt, 't moet geheim gehouden worden; vergel. *Dr. R. A. Kollewijn: Bilderdijk*, dl. II, bldz. 440! *(HD.:* keiner, der es Wort haben wird = niemand, die het erkennen wil; er will es nicht Wort haben = hij wil het niet bekennen); „'t mag geen naam hebben" beteekent in 't algemeen meer: 't is niet noemenswaard; o p 't w o o r d w e z e n = *Nederl.* op de tong rijden; vergelijk (met bldz. 580) bij *v. Dale*: zij weet haar woord wel te doen; zie ook ***bōs** (bldz. 52 en 506.)

wōr *(Ommelanden)* = ***wuir.**

***worde,** *HD.* wurde; meer beschaafd: **wier,** van het *Ned.* „wierd", evenals de vorm ***wuir** van „werd." De zegswijze op bldz. 580 beteekent: het werd hem wijsgemaakt, opdat hij 't overal zou vertellen.

wōrteltoenje *(Westerkw.)* = worteltuintje, in de zegswijze: J a n P e i t 'r O e p k e s i e n 't w ō r t e l t o e n j e = de onbekende, X, N.N.; vermoedelijk naar J. P. Oeps, in 1839 een zeer bekend Groningsch pikeur: zie *Nieuwe Gron. Courant* van 27 Augustus 1891.

***wōs** = wist: *HD.* wusste; en = wies, groeide: *HD.* wuchs.

wōsk = waschte, wiesch: *HD.* wusch, vergel. ***wasken.**

***woul:** hierbij w o u l p a n d = zooveel grond, als men in één dag ***beklaien** kan.

***wrikken** (bladz. 580) is *Nederlandsch.*

***wupkoar**, *Nederl.*: tuimelkar, stortkar; *HD.* Wuppe.
wijgschoamel, zie ***schoamel.**
***wijkschild**, vergel. ***schilleg.**
***wijt** (bldz. 580): bijna in dezelfde beteekenis in 't *Nederlandsch.*
***wijten**, zie ook: ***'k wijt nijt** .... enz. (bldz. 234 en 537); in 't *Nederl.* zegt men wel: hij weet niets van de koude, enz.

IJ

***ij** klinkt meestal gerekt (als: a a i) in 't echte — zeer onwelluidende! — *StadGroningsch*, vooral in den mond van vrouwen, ook in de woorden: h ij, z ij, b ij, m ij, w ij, zooals die voorkomen op bldz. 480 I reg. 26 en 27; in *Huns.* **zie** = zij.
***ijgen:** bij *v. Dale* „eigen" = gewend.
ijgenheden = persoonlijke opvattingen of eigenaardigheden, bvb.: h ij h e t v a n d e i ij g e n h e d e n.
***ijgenred**, vergel. ***anred**, bij *van Dale:* eigengereed = in huis vervaardigd.
***ijkertje**, vergel. ***ketijkertien.**
ijmand = iemand.
ijn = eend, in samenstellingen, bvb. ij n b r o a of ij n e b r o a, vergelijk ***broa.**
***ijn** 2: v a n 't ij n i e n 't a n d e r = van 't een op 't ander, onrustig, ongeregeld (ook wel elders); 't ij n n o a 't a n d e r (meestal met de woorden: e n z o o vooraf) = overeenkomstig, niet beter en niet minder, (meestal in ongunstigen zin) — n o a hier = naar; evenzoo (meestal gunstig): e n z o o 't ij n m e t 't a n d e r; d' ij n v e u r d' a n d e r d u u r d e 't n ij t d o u n (ook wel elders) = de een zoo min of evenmin als de ander (soms ook: zoowel als de ander?); 't ij n e b ij n n ij t v e u r 't a n d e r k r i e g e n k e n n e n (elders: geen voet meer voor den anderen (ver)zetten kunnen) = van zwakte enz. niet kunnen loopen, zie verder ***bijnen.** Zie ook ***duvel** (bldz. 515.)
ijnboar = eenloopend, eenig: 'n ij n b o a r h e e r = een ongetrouwd heer.
ijnder, ijner: zie ***gijner.**
***ijndvogel** (bldz. 581), vergel. ***eendvogel** (bladz. 516); eigenlijk: wilde eend; zie „eendvogel" bij *v. D.* (4e dr.)
ijner, zie ***gijner.**
***ijnig:** men denke aan het *Nederlandsche* „oneenig."
***ijnighaid**, bij *v. Dale:* eenigheid = eenzaamheid.
***ijnmoal**, vergel. 't *HD.:* „ein für alle Mal", wat overeenkomt met 't *Ned.:* ééns voor al, of: ééns voor altijd.
ijnspan, zie ***kret.**
ijnziedeg is een ei, dat den dooier niet middenin maar aan den kant heeft: 't is een teeken van ouderdom.

Z

z, voor ***s**, zie bladz. 559 I onder.
zakken, voor een examen, alleen in de prov. Groningen gebruikelijk en oorspronkelijk een studentenwoord? Vergelijk het *Nederl.* „den zak geven" en „den zak krijgen", alsmede in *Zuidnederl.* „zakken" = wegzenden; verder heeft men in 't *Nederl.* „iemand laten zakken" = zich niet meer met hem bemoeien; 't kan echter ook 't

HD. durchfallen (= druipen) zijn. Zie ***körf.**

zakkouk, zie ***klont.**

***zammeln:** het *HD.* sammeln = verzamelen.

zandschupke, zie ***drekschop.**

***zank**; bij *v. Dale*: te zinke (of: te zenke) gaan = te gronde gaan; vgl. ***giechōm.**

zark = zerk (bij *v. Dale* ook „zark"), in 't *Nederl.* alleen voorwerpsnaam, hier ook stofnaam: vandaar het stoffelijke bijv.naamw. **zarken,** bvb. 'n zarken stoup = een stoep van zerken gemaakt; in de meeste gevallen wordt er graniet of arduin (hardsteen) mede bedoeld, zoo bvb. 'n zarken hoes = een huis, waarvan de vóórgevel uit gehouwen steen bestaat.

***zat** 1, ook in: tiedzát = tijd in overvloed, („tijd zat" ook wel elders); in de beteekenissen: „genoeg", „in overvloed", „verzadigd" en „afkeering van" komt het woord ook bij *v. Dale* voor; vergelijk ook bladzijde 550 II onder.

zee (zelfst.naamw.), zie **see** en ***boonen.**

zeebok, samentrekking van ***segebok.**

***zeel** (bldz. 581), ook = ijzeren hengsel van een emmer; bij *v. Dale* „zeel" = streng van hennep, draagriem, touw.

***zeen;** bij *v. Dale:* zeen, zenen; de verwarring met „pees" ook in 't *Nederlandsch.*

***zeggen,** hierbij: wat ik joe zeg! (klemtoon op ik) = ik sta voor de waarheid in, 't lijdt geen twijfel, (men hoort ook dat inplaats van wat), te vergelijken met het *Nederl.:* wat (of: als) ik u bidden mag; doar 's niks gijn zeggen van = daaromtrent valt niets met zekerheid te voorspellen, er valt (vooraf) niets van te zeggen; ik zeg joe niks! = gij begrijpt wat ik bedoel, 'k behoef u niets meer te vertellen, ook: 'k heb joe niks meer te zeggen!; — wat zeg je d'r tegen? = hoe noemt gij dat?

zeldzoam, zie **sels'm.**

zelf, zie ***zelve** (ook de aanteek.)

***zelschōp,** vergelijk ***broaden** (ook de aanteek.)

***zelve;** bij *v. Dale*: „selve" was oudtijds de naam der salie, vandaar het zonderlinge spreekw.: zelf is het beste kruid.

***zessen:** volgens *v. Dale* werd deze zegswijze oorspronkelijk alleen van paarden gebezigd en beteekende: met vier goede pooten en twee goede oogen; later werd de beteekenis zeer uitgebreid en algemeen, nml.: geheel aan het doel beantwoordende, nooit verlegen, enz.

zeswéék, zie **ofloonen.**

***zet** (zelfst.nw.), zie ook ***zetten** (einde); bij *v. D.* in één zet = plotseling; zetje = ruk.

zeu, zie ***zookwellen.**

zeufdissel, zie ***mōtdiesel.**

zeugedistel = **zeufdissel.**

zeurpot = zeurkous; gevormd als „brompot."

zie (vooral *Hunsego)* = zij, enkelv. en (mann. & vr.) meerv.; vgl. bl. 480 I midd.

***zied** 1, zie ook **oetzied** en vergel. ***an zied goan** (bl. 498.)

***zied** 2; hierbij ienne rechter (of linker) zied vallen, ien baide zieden vallen, gezegd van personen, die mank gaan, (op bl. 476 I 12 v. b. ten onrechte als *Ned.* beschouwd.)

***ziegen:** *HD.* ziehen, dat, evenals 't *Nederl.* „trekken", ook „tochten" beteekent.

***ziegezoien** (bl. 582): *Eng.* to see-saw.

***zien:** deze vormen zijn algemeen gebruikelijk hier te lande en ook *HD.*

***ziezoien** (bl. 582): *Eng.* to see-saw.

***zin** 1 (slot); elders: 's menschen zin (of: wil) is 's menschen leven; ook gewoon *HD.:* Des Menschen Wille ist sein Himmelreich. Verder: 't komt mie ien 't zin of 't schut mie ien 't zin = 't schiet mij te binnen; 't is (of: gait) mie nijt noar 't zin = 't gaat niet naar mijn zin, niet zooals ik wensch; ien (of: noar) mien zin = naar mijn oordeel, volgens mijn smaak; mōst nijt te-

gen 't zin (= met tegenzin) eten; hou krigst' ien 't zin?! = hoe kunt ge zóó iets verzinnen?!; — zie ook **tweide.**

***zinnen** (b), hiervoor ook gissen. Zie ook ***zin** (bl. 582.)

***zinnig,** vergel. ***aansch.**

***zitten** (bl. 582 I 4 v. o.) ook elders in gemeenz. stijl, o.a. bij *Multatuli.* Zie ook ***brommen** (dat echter ook elders voorkomt, terwijl zitten — aldaar — *Nederlandsch* is); vergelijk ook ***schieten** (bldz. 560) en zie ook ***op zitten.**

zoadblok = dorschblok voor koolzaad, vgl. ***legge.**

***zoagen:** bij *v. Dale* „zaag" = zaniker; het *Fransche* woord „scie" heeft ook beide beteekenissen.

***zoezen** in de beteekenis van suizen (bij *v. D.* ook: soezen) ook in de uitdrukking: 't regent dat 't zoest.

zoiboi, zie ***zoi.**

***zōk,** ook in zōksoort mensken = dergelijke lieden; vergelijk ***soorteg.** In *Holland* echter ook: zulk soort dingen.

zōl (vergel. ***wōl**) = zou, *HD.* sollte.

***zolden;** 't *Engelsche* soll bestaat niet (hoewel ook bij *ten Doornk.*), 't zal moeten zijn: soil = modderpoel (gewest. soal; AS sol, syl.)

***zolt;** vergelijk:
Grieksch ἅλς.
Latijn sal.
Fransch sel.
HD. Salz = zout.
Sool, Söle, Sole, Sohle, Sulze, Sülze = pekel, loog.
selchen = zouten.
Eng. salt.
Nederl. zout, zult, zilt.

zömer, zie ***winter** (bldz. 579) en vergel. ***van nacht.**

zömer en zöndag, zie ***wōl.**

zoo, zie ***zookwellen.**

zóó, in de uitroepen: zóó is 't!, zóó is 't moar!, zóó is (zóó's) 't moar nét! = juist! zoo denk ik er ook over.

zooas (= zooals), in de zeer eigenaardige beteekenis van: volgens afspraak, bijvoorbeeld, namelijk, ge moet weten.... (of:... moet ge weten); bvb. hij zöl zooas guster bie mie komen (of: komen wezen) = volgens afspraak zou hij gisteren enz., hij zöl zooas guster op rais goan = volgens zijn voornemen of naar men zegt zou hij gisteren op reis gaan (hiermede te vergelijken: „'t zeggen is", bldz. 483), hij 's zooas guster bie mie west = hij is namelijk gisteren enz. of: ge moet weten dat hij gisteren enz., as we zooas mörn ies begonnen? = indien wij bijvoorbeeld morgen eens begonnen? — 't Is een stopwoord van wankelende beteekenis en eenigszins te vergelijken met het ook elders gebruikelijke „zooveel als", bvb. in: hij is zooveel als opzichter in die fabriek, enz. Ook *Friesch.*

zoo en zoo, zie ***zus en zoo.**

zoogerekend (*Westerkwart.*) = ***zootereken.**

***zookwellen,** bij *v. Dale:* heete zode.

zóómennigste, zie ***mennigsten.**

zoonent, zoont (substantivisch) = zoo een; vergel. ***hounent.**

***zóó of zóó,** *Nederl.:* zus of zoo.

***zoowat,** ook herhaald en daardoor versterkt in beteekenis: 't is moar zoowat en zoowat = 't is maar zoozoo; niet verdubbeld komt het in de beteekenis: „'k geef slechts noode mijn toestemming" ook elders voor.

zoowél (ook *Overijs.* en elders) of **évenwel** = intusschen, maar, slechts, eens: as ik zoowel dien voader was zö'k die wel anders leeren!, as 'k évenwel riek was gong 'k ien stad wonen.

zóó zóó, zie **.*zóó of zóó.**

***zudeln,** bij *v. D.*: zoetelen = spijs of drank in een leger verkoopen (gewestel. ook: op kermissen enz.) en vandaar: zoetelaar, zoetelaarster.

zuders, zie ***oosterd.**

zuik, zie ***zöcht.**

zuitjes, zie ***hardop;** ook = langzaam, zoetjes, (vgl. bl. 583.)

zuitte = zoetheid: is 't goud van zuitte? = is de spijs of drank zoet genoeg?, vergel.: natten.

zukken of zukkent, zie ***zökken.**

zuksoort = **zöksoort**, zie: z o k.

***zulde**, hierbij ook: 'k d o c h t 't z u l d e w e l = ik heb het wel gedacht, wel verwacht.

zulf = ***zuls.**

***zuls**, vergel.: v o l k; — n o u b i n v' e n d e l i n g ij s o n d e r o n s z u l s, k i e n d e r, w a n t j o e n m o u d e r w a s d o c h a i g e n t l i e k m o a r a n t r a u d, zou eens een boer gezegd hebben, na de begrafenis zijner vrouw, die hij niet zeer betreurde! Zie ook ***geld** en ***tied** (bldz. 569.)

***zultpoot**, bij *v. Dale:* zultepoot = ingelegde poot van een rund of varken.

zund = zonde, doch niet algemeen.

***zunig kieken** (bldz. 583): bij *van Dale* = boos of verbaasd zien.

zuren, zie ***koanebroaden.**

zuurling (ook bij *v. Dale*) = zuring: hier alleen volksnaam.

***zuver**, ook in: z u v e r n i k s = in 't geheel niets, volstrekt niets.

***zuzoi:** *Eng.* see–saw.

***zwad:** bij *v. Dale:* „zwad", „zwade" = snede gras, hoeveelheid gras in eens afgemaaid, hoeveelheid gras of koren in een regel gelegd.

zwak, zie: b e t r e k k i n g.

***zwalfke** *(HD.* Schwalbe): bij *van Dale* „hij hangt aan de latten" = hij is op 't punt bankroet te gaan.

***zwalk:** *Nederl.* zwalm; kan 't *Ned.* „bezwalken" met het *Groningsche* „b e z w a l k e n" verwant zijn?

***zwarm**, *Nederl.:* zwermer, en zoo ook: zwermpot, zwermraket; *HD.* Schwärmer.

zwat, zie ***zwad;** bij ***ossegang** (bl. 552) beteekent het: een smalle strook gronds.

***zwatbalk** (bldz. 583): voor het *Eng.* „swathbalk" leze men liever „swathbank", doch ook dit is alleen gewestelijk.

***zweeptop**, vergel. ***sirreltop**, ook de aanteekening.

***zwelen**, bij *v. Dale:* zwelen of zweelen = het drooge hooi met de hark bijeenverzamelen; vermoedelijk afgeleid van zwad of zwade (zie: z w a d.)

***zwet**, vergel. ***rid** 2; in Holland de familienaam Zwetsloot.

zwien, zie ***zwienen** 1 en ***goud** (bldz. 131 II.)

zwieniegel, zie ***iegelzwien.**

zwienjong, zie ***grootknecht.**

zwikzwak, zie ***slappentoai.**

zwilk of **zwilkje**, als zelfst.naamw.: een stuk zwilk, bvb. over eén tafel, elders ook „zeil" of „zeiltje" genaamd, met welke laatste benaming oorspronkelijk alleen zeildoek, thans ook wasdoek wordt bedoeld; bij *v. Dale* komt „zwilk" alleen als stofnaam, niet als voorwerpsnaam voor.

zwoaden = ***swoaden** (bldz. 568.)

***zwoarweer** heeft den klemtoon op de tweede lettergreep, ***dunderweer** op de eerste; op zee: zwaar weer = storm. Vgl. **onweer.**

zwoel = verbrand, gebruind in 't gelaat.

***zwoord**, *HD.* Schwarte.

zwoul, minder beschaafd voor **zwoel**, doch zelden, en ook zelden voor 't *Nederl.* „zwoel" = drukkend.

***zijn**, zie ook ***hei** (bldz. 525) en **wezen-maggen** en vergelijk: z e m a g g e n h o m d'r n ij t z ij n = hij valt er niets in den smaak, ze mogen hem er niet; „'k zal eens zien" (of „kijken") komt in deze beteekenis ook overal elders vóor.

zijpkop = zeepbak of zeeppot, vergelijk **kop.**

Aanvullingen en verbeteringen *)

Bladzijde:

XXI rg. 11 v. o.: *Westl.* l. *Westrl.*
1 II 8 v. b. aan te vullen met: vooral als 't een misbruik enz. betreft.
2 I bov.: g ij t l. g a i t.
„ II 4 v. b.: in de l. bvb. in de.
4 I 18 v. b.: (zie aldaar) l. (zie aanteek.)
5 II 13 v. o.: d o a r h e b 'k n ij t o p l. d'o a r h e b 'k 't n ij t o p.
6 „ 19 v. o.: **spottern** l. ***spottern.**
7 „ 14 v. o.: *r, Dale* l. *r. Dale.*
11 „ midd.: *Eug.* l. *Eng.*
12 I 2 v. o.: d e u g e n a i t l. d e u g e n ij t.
13 II 17 v. o. moet volgen: Deze drie laatste echter meer algemeen O l l e- h o o f, N e i e h o o f, N o o r d h ö r n.
„ „ 10 v. o.: *Nederl.* l. vergel. *Nederl.*
14 I 7 v. o.: „D e r k l. „D e r k."
16 II 6 v. b.: de meeste l. meer.
id. : gewoonlijk l. wel eens.
24 „ 15 v. o.: hoozoo l. hoezoo.
26 I midd.: *Westerkwartier* l. vooral *Stad-Groningsch.*
31 II 9 v. b.: eer l. *Wkw.* eer.
35 I 21 v. o.: l. (behalve Zuidhorn en Oldekerk) vormen enz.
„ „ 19 v. o.: l. gemeenten Zuidhorn en Oldekerk.
40 „ midd.: het *Grieksch* uit te spreken „omiecho" (door een te klein type voor de *ch* schijnt er te staan *k.*)
57 „ 3 v. b.: 684 l. 1684.
58 II bov.: het *Grieksch* uit te spreken „skutos."
64 „ 25 v. o.: l. of **toaiterg** (meer beschaafd **tuiterg.**)
80 I 20 v. o.: het *Grieksch* uit te spreken „hals."

***ais** (bladz. 1): *HD.* aisch (in *Susan*'s woordenboek opgegeven) komt zelden voor; bij *Grimm (Wörterbuch):* eisch.

***bats** 1, *HD.* „patsch!" en „patschen."

batsen, zie ***bats** 1 (ook de aanteek.)

behalven (bladz. 6) is ook *Nederl.* (o. a. bij *J. J. L. ten Kate: Dichtwerken*, 1862, 1 bladz. 312.)

***besteden** (bladz. 6) is een germanisme *(HD.* bestatten.)

blouschild: volgens sommigen de Groningsche volksnaam voor den Blauwen Kiekendief.

***bossem** (bladz. 9), zie bij *v. Dale* (4e druk): boezem = gedeelte van een schoorsteen dat zich in eene kamer bevindt.

dansen, zie ***op.**

datten (bladz. 11) lees ***datten**, en wèl te onderscheiden van de gemeenzaam algemeen gebruikelijke vragende en aanwijzende vormen: watte?, ditte!, datte?, die ook in 't *Gron.* nooit een

*) De aangehaalde bladzijden verwijzen naar het Supplement.

n krijgen. — Verder in *Holland* nog: „toene we", „toene ze" = toen wij, toen zij.

deurvlijger (o. a. *Veenkol.*) = iemand die zijn woord niet houdt.

***dood** (slot van 't artikel): „*Agricola.*" Dit is niet de bekende *Rudolf Agricola* (1443—1485), maar de hervormer *Johann Agricola* (1492–1566), die een Duitsch spreekwoordenboek uitgaf.

***duvekoater** (ook bladz. 14): „deux fois quatre" naar den vorm, nml. dien van een 8.

***eer(e)** [bladz. 15], elders: met fatsoen.

gelegen: 't is moar zóó gelegen.... = 't is maar de kwestie....; vgl. *Gr. Wbk.* dl. IV 1110, en aldaar vooral de aanhaling uit *Bredero*:

Het staet nu soo gelegen:
Of ick moet haest vergaen,
Of hy moet haest verstaen
De smarte van mijn sinnen.

gemier (bladz. 18): bij *v. Dale* (4e druk) = geleuter, gezanik.

***gemoak**, vgl. ***moaken** (ook bldz. 41); te vergelijken (alleen wat den vorm betreft) met *HD.* Gemächt = maaksel.

goarkomste *(Oldambt)* = samenkomst, *Friesch* gearkomste.

goedzoo! (bladz. 19): *StadGron.* (zelden, enz.)

***hemmeln** (bladz. 22); juister:

Kom, Woerden, schuif die wolk, die door uw oogen wemelt,
Ter zijde! 't hart verlicht! het voorhoofd opgehemeld!

***henzen;** vgl. *Vragen v. d. Dag* 1897 (XII), bldz. 196.

***kars** (bladz. 28): in een boekje, omstreeks 1792 te Amsterdam verschenen, komt voor „gij zijt een kaerel als kars!", waarmede schertsend (doch niet ironisch) iemands lof wordt verkondigd wegens 't geven van een goeden raad.

***kattepul:** vgl. „catapult" en „kattepul" (in 't artikel „katapult") in den 4en druk van *v. Dale.*

***kel** (ook bladz. 29): bij *v. Dale* (4e druk) als bijvnw. = kil, gewestel. = verschrikt, angstig.

***kennen,** zie ook **kōn** (hieronder.)

knooi (bladz. 31): vgl. ook 't *Nederl.* knauw.

kōn = kende, zie ***kennen;** menig Groninger zal, Nederlandsch willende spreken, zeggen: „ik kan hem niet", inplaats van i k k e n h ō m n ij t, en maakt daardoor juist de fout die hij wilde vermijden!, vergel. **hárbargen** (bladz. 22.) Ook elders verwisselt men „kennen" en „kunnen", bvb. ik kan (of: kon) mijn les, enz.

***koorsloagerai** = koordfabriek.

***kwel** (ook bladz. 34); bij *v. Dale* (4e druk): des eenen kwel doet d' ander wel; die de keur heeft, heeft de kwel.

***kwelder** komt in de eerstgenoemde beteekenis in alle Nederlandsche woordenboeken voor.

***mank;** vgl. *Nederl.* mankzaad en *HD.* Mangfutter = gemengd voeder.

mieren (bladz. 40): bij *v. Dale* (4e druk) = zaniken, leuteren.

***mieter** (ook bladz. 40), vgl. ***mietert** 2; bij *v. Dale* (4e druk): om den mieter niet, op zijn mieter.

mieters (bladz. 40); bij *v. Dale* (4e druk): mieters lastig.

***mietert** 2, vgl. ***mieter** (ook de aanteekening hierboven.) Daar de laatstgenoemde woorden, evenals 't bij *van Dale* (4e druk) genoemde „mieteren" voor: smijten, enz., slechts in de allerplatste taal gebezigd worden, mag er aan een afleiding als bij ***mietje** (bladz. 40) genoemd is gedacht worden.

***moaken** (ook bldz. 41), vgl. ***gemoak.**

moan (bladz. 41); op „vergel." enz. moet nog volgen: er is weinig zon (= zonneschijn.)

***mouten:** 't is te mouten, ook meer algemeen = 't is een verplichting.

net (bladz. 43): in *Gelderl.* o.a. nèt!, o nèt! = juist!, o zòò!

***oethoaren:** *Nederl.* verharen.

***ooriezer** (ook bladz. 48): zie *Gr. Wbk.* in voce „oorijzer" (I); de zuiver *Nederl.* benaming is: Friesche, Groningsche, Noordhollandsche enz. „kap."

overtòùkomen (bldz. 50), *Fransch* survenir, *Lat.* supervenire.

***prammen**, vgl. „pram" bij *v. Dale* en (met de aanhaling uit *Hooft*) „praam" 1 (= beklemming, drukking) en „pramen" (= drukken) aldaar.

***scheet op 't oog**, bij *v. Dale* weegscheet (wordt genoemd onder ***anzweng.**)

***sneu** (ook bladz. 60): ook elders.

***steern** 1: 't is helder van steerns, zegt men, als bij nieuwe maan de sterrenhemel bijzonder fraai is.

stok bie deur! (bladz. 63): bij *van Dale* (4e druk) in voce „deur": de stok staat achter de deur = hem of haar wacht thuis geen prettige ontvangst.

***trettern** (bladz. 67): vgl. *Franck (Etymol. Woordenb.)* in voce „treiteren."

***verhoaren:** *Nederl.* (veroud.) verharen = verschroeien; de overeenkomstige uitwendige werking van groote hitte en van groote koude op het dierlijke lichaam is bekend.

***verlangst:** bij *v. Dale* = verlangen, begeerte.

voesten, zie ***op.**

***walseboonen:** „groote boonen" ook elders, en bij *v. Dale* „tuinboon", „Roomsche boon"; ze behooren tot het geslacht der Wikken.

IJgenheden (bl. 78) is een germanisme.

zai, zaai, voor: het zaaien, de zaaitijd. (komt in *Nederl.* woordenboeken niet voor.)

zakken (bladz. 78): in de studententaal ook elders algemeen.

zand, zie ***op.**

***zicht** 1 (Naschrift *Molema*, bladz. 582): *Nederl.* in zicht zijn, in 't gezicht zijn = zichtbaar zijn, naderen.
